

JAAMACADDA GÖTEBORG
KULLIYADDA AFAFKA IYO SUUGAANTA
P.O.B. 200 • 405 30 GÖTEBORG • ISWIIDHAN

University of Gothenburg offers
[net-based distance courses](#) in **Somali grammar & linguistics**
for mother tongue speakers of Somali.
Courses are free of charge for Norwegian and EU citizens.

AASAASKA NAXWAHA

AFKA SOOMALIGA

XALLINTA LAYLIYADA

BUUGGA 2AAD

Morgan Nilsson

Updated
27 May 2023

Valid for Spring Term 2023

This is work in progress. Read it critically!

Feel free to contact me with comments.

morgan.nilsson@gu.se

1. Eray-abuuridda

---

1. *Grudformen är den form som brukar stå som uppslagsform i en ordbok.*

madaxweyna-heenna	madaxweyne
cabbitaan-keeda	cabbitaan
reerguuraa-ga	reerguuraa
waxqabad-ka	waxqabad
beerfala-ha	beerfale
shaqaali-hii	shaqaale

2.

SAL	SAL	DHAMMAAD
madax	weyn	-e
	cab(b)	-itaan
reer	guur	-aa
wax	qab	-ad
beer	fal	-e
	shaqo	-le

3.

<i>jaadka salka</i>	SAL	dhammaad	MAGAC CUSUB
<i>fal</i>	casee !	-aa	caseeyaa -ga
<i>fal</i>	dil !	-aa	dilaa -ga
<i>fal</i>	qor !	-aa	qoraa -ga
<i>magac</i>	sir	-aad	siraad -ka

<i>sifo</i>	adag	-aan	adkaan -ta
<i>magac</i>	arday	-ad	ardayad -da
<i>fal</i>	fur !	-e	fure -ha
<i>magac</i>	lammaan	-e	lammaane -ha
<i>fal</i>	kari !	-e	kariye -ha
<i>sifo</i>	macaan	-e	macaane -ha
<i>sifo</i>	digtoon	-i	digtooni -da
<i>magac</i>	biyo	-le	biyoole -ha
<i>magac</i>	dambi / dembi	-le	dambiile -ha
<i>magac</i>	dawaar	-le	dawaarle -ha
<i>magac</i>	dukaan	-le	dukaanle -ha
<i>magac</i>	fardo	-le	fardoole -ha
<i>magac</i>	furrin	-le	furrinle -ha
<i>magac</i>	geel	-le	geelle -ha
<i>magac</i>	qalin	-le	qalinle -ha
<i>magac</i>	rinji	-le	rinjiile -ha
<i>magac</i>	tagsi	-le	tagsiile -ha
<i>magac</i>	xiddig	-le	xiddigle -ha
<i>magac</i>	gob (an)	-nimo	gobannimo -da
<i>fal</i>	cun !	-to	cunto -da
<i>magac</i>	madax	-tooyo	madaxtooyo -da
<i>magac</i>	boqor	-tooyo	boqortooyo -da

4.

<i>jaadka salka</i>	SAL	dhammaad	SIFO CUSUB
<i>magac</i>	dhex	-aad	dhexaad
<i>magac</i>	kor	-aad	koraad
<i>magac</i>	saddex	-aad	saddexaad
<i>magac</i>	mac	-aan	macaan
<i>fal</i>	eby-aa	-an	ebyan
<i>magac</i>	qurux	-an	qurxan
<i>magac</i>	dhex	-e	dhexe
<i>magac</i>	kor	-e	kore
<i>fal</i>	eby-aa	-oon	ebyoon
<i>magac</i>	edeb	-oon	edboon
<i>magac</i>	qaris	-oon	qarsoon
<i>magac</i>	qu®un	-oon	qu®moon
<i>magac</i>	qurux	-oon	qurxoon
<i>magac</i>	udug	-oon	udgoon
<i>magac</i>	edeb	-san	edebsan
<i>magac</i>	qurux	-san	quruxsan
<i>fal</i>	roobee-yaa	-san	roobaysan
<i>magac</i>	wanaag	-san	wanaagsan
<i>magac</i>	qu®un	-uun	qu®muun

5.

<i>jaadka salka</i>	SAL	dhammaad	FAL CUSUB
<i>sifo</i>	culus	-aadaa	cuslaadaa
<i>sifo</i>	fudud	-aadaa	fududaadaa
<i>magac</i>	ban	-eeyaa	banneeyaa soc. banneynayaa
<i>sifo</i>	cas	-eeyaa	caseeyaa soc. caseynayaa
<i>magac</i>	guur / guure	-eeyaa	guureeyaa
<i>magac</i>	saddes	-eeyaa	saddexeeyaa
<i>magac</i>	shanlo	-eeyaa	shanleeyaa
<i>sifo</i>	weyn	-eeyaa	weyneeyaa
<i>sifo</i>	yar	-eeyaa	yareynayaa
<i>magac/fal</i>	cayil	-iyaa	cayiliyaa soc. cayilinayaa
<i>magac</i>	gaab	-iyaa	gaab-iyaa soc. gaabi-nayaa
<i>fal</i>	fur-aa	-maa	furmaa
<i>magac</i>	duq	-oobaa	duqoobayaa
<i>magac</i>	wasakh	-oobaa	wasakhoobaa
<i>magac</i>	jimic	-sadaa	jimicsadaa
<i>fal</i>	akhri	-staa	akhristaa soc. akhrisanayaa
	fadhi	-staa	fadhiistaa/fariistaa

Rötter som samtidigt är både substantiv och verb:

<i>magac</i>	cayil		cayilka
<i>fal</i>			cayilayaa
<i>magac</i>	fal		falka
<i>fal</i>			falayaa
<i>magac</i>	soom/soon		soonka
<i>fal</i>			soomayaa

6.

**madax-bannaani, madax-beel, madax-buro, madax-buur,
madax-dhaqam-eed, madax-faluuq, madax-farad, madax-furasho,
madax-jebis, madax-koryeeri, madax-kuti, madax-shub, madax-wareer,
madax-weyn-e, madax-xanuun, madax-yar-e**

laba-madax, magaalo-madax

7.

dambe (danbe) (dib, dabo ?? magac)

dugsiga dhexe (dhex, magac)

albaabka gadaale (gadaal, magac)

dugsiga hoose (hoos, magac)

dugsiga hoose (hoos, magac)

hore (hor, magac: hortiisa)

kore (kor, magac: korkiisa)

dugsiga sare

dambe

8.

xiddig-dhuleed (-ka)

sannad-dugsiyeed (-ka)

dayax-gacmeed (-ka)

rimay-gacmeed (-ka)

balli-biyood (-ka)

berri-biyood (-ka)

ceel-biyood (-ka)

kal-biyood (-ka)

marin-biyood (-ka)

9.

Maroodigu muxuu **u ballanqaaday** bisadda?

Ardaygu wuxuu **ku ballanfuray** macallinkiisa

Wadaadku waxa uu **ku quraansaaray** gurigiisa

Waxaan **ku dulqaatay** ninkaas madaxiisa

1. Eray-abuuridda

1.		STAM	BÖJNINGÄNDELSE
madaxweynaheenna	→	madaxweyne	-heenna
cabbitaankeeda	→	cabbitaan	-keeda
reerguuraaga	→	reerguuraa	-ga
waxqabadka	→	waxqabad	-ka
beerfalaha	→	beerfale	-ha
shaqaalihii	→	shaqaale	-hii

2.

SAL / BU'	SAL / BU'	DHAMMAAD
madax	weyn	-e
	cabb	-itaan
reer	guur	-aa
wax	qab	-ad
beer	fal	-e
	shaqo	-le
soo	gal	-itaan
	qor	-aa / -e
	jil	-aa / (-e)
	dil	-aa

	hees	-aa
	beer	-o -ley
mallaay	dab	-at -o
ciyaar	yahan	
	ciyaar	-tooy
af	yaqaan yahan	

3.

<i>jaadka bu'da</i>	SAL / BU'	dhammaad	JIRAALE CUSUB
<i>fal</i>	fur	-e	fure
<i>magac</i>	dukaan	-le	dukaanle
<i>magac</i>	beer -o	-ley	beeraley
<i>magac</i>	dukaan	-ley (koll.)	dukaanley
<i>magac</i>	kalluun	-eyste (m.sg.) -eysato (koll.)	kalluumeyste kalluumeysato
<i>magac</i>	caano	-ley	caanaley

4. Hitta olika adjektiv som är bildade med olika ändelser.
Ge bara ett exempel för varje ändelse. Vilket ord är adjektivet bildat av?
Vilken ordklass är det ordet?

<i>jaadka salka</i>	SAL	dhammaad	SIFO CUSUB
<i>magac</i>	saddex	-aad	saddexaad

<i>magac</i>	dhex, sar, hor, hoos	-e	dhexe, sare, hore, hoose
<i>magac</i>	Soomaali bad	-eed	Soomaaliyeed badeed
<i>magac</i>	biyo Gaalkacyo	-ood	uumi biyood Gaalkacyood
<i>fal</i>	qor qooy	-an	qoran qoyan
<i>fal</i> <i>magac</i>	samee wanaag	-san	sameysan wanaagsan

5.

<i>jaadka salka</i>	SAL / BU'	dhammaad	FAL CUSUB
<i>sifo</i>	weyn mac	-eeyaa	weyneeyaa maceeyaa
<i>sifo</i>	weyn	-aadaa	weynaadaa
<i>magac</i>	biyo	-oobaa	biyoobaa
<i>fal</i>	bax	-iyaa	bixiyaa

6. madax-weyn-e, ...

7. dugsi **hoose** (hoos, *magac*)

8. ceel-**biyood**(-ka)

9. Maroodigu muxuu **u ballanqaaday** bisadda?

Sahra waxey **la jaanqaadday** sanadka cusub.

2. Jiraalayaasha

---

21 Qaab wadareed ama qaab urureed

keli	wadar	wadar Carbeed	qaab urureed
baabuur -ka	baabuurro		baabuur -ta
tuug -ga	tuugo - da		tuug - ta
Soomaáli -ga			Soomaalí - da
búug -ga	buug-ag -ga	buugaag - ta	buúg - ta
márbab -ka		maraakiib -ta	
dhakhtar -ka	dhakhtarro - da	dhakhaatir -ta	
naag -ta	naagó - ha		haween -ka dumar -ka

22 Naqtiin guud (1)

1. ett sammansatt substantiv som inte är sammanskrivet.

weedh-mawduuceed
weedh-mawduuceedy**ada**

Testa med ändelser

badweyn-**ta**   bad-**da** weyn

2. det första konkreta substantivet i texten.

digaag, marwo

3. det första abstrakta substantivet i texten.

dhaqasho, hadal

4. sex räknebara substantiv. TIRSAME

fasal – fasallo

hadal – hadallo

weedh – weedho

qoraal – qoraallo

qayb -ta – qaybo

marwo – marwooyin

5. två icke-räknebara substantiv. MATRISAME

digaag, Xaawo, dhaqasho

6. ett kollektivt substantiv.

digaag

7. de två första substantiven som bara består av en rot.

weedh, qayb, mid   digaag, hadal, fasal, Xaawo, marwo

8. det sista substantiv som består av en rot och en avledningsändelse.
= farac = ordbildningsändelse

qor-aal

dhaq-asho

weedh-mawduuc-eed   ROT + ROT + Avledningsändelse

9. ett substantiv som är ett egennamn.

Xaawo

10. ett substantiv med demonstrativ ändelse.

qoraalkan, hadalkii   -kan, -kaas, -kii

11. ett substantiv med somalisk pluraländelse.

weedh-mawduuceedyo

weedh-mawduuceedyada

12. ett adjektiv som är bildat med en ändelse.

lix-aad   ROT + ÄNDELSE

13. tre verb som böjs enligt konjugation/grupp 2.

raadi, akhri, jeedi-say (stammen slutar med -i)

14. ett verb i indikativ (hab guud).

jeedisay

15. två verb i imperativ.

raadi, akhri

16. ett kort subjektspronomen.

ay

17. ett pronomen med subjektsändelse.

kan-i

Naqtiin guud (1)

1. weedh mawduuceedyada
2. digaagga
3. dhaqashada
4. hadalkii, marwo, fasalka, weedhmawduuceedyada, qayb, qoraalkan
5. dhaqashada, digaagga
6. digaagga
7. digaag, hadal
8. qoraal
9. Xaawo
10. qoraalkan
11. weedh mawduuceedyada
12. lixaad
13. jeedisay, akhri, raadi
14. jeedisay
15. akhri, raadi

16.ay
17.kani

3. Determiner suffixes

---

31. Somaliska ändelser som är determinerare

Markera alla ord som innehåller en determinerare som ändelse.

Vilken typ av determinerare är det frågan om?

qod. – qodob – article

tus. – dibgale tusmeed – demonstrative suffix

lah. – dibgale lahaansheed – possessive suffix

wey. – dibgale wydiimeed – interrogative suffix

yeele – dibgale yeeleed – subject suffix

Soodoog

Qofkii (tus.) dumar ah ee soo muuqataba waxay la raacaysay indha-ha (qod.), waayo ma garan karto sida saaxiib-teed (lah. gaaban) Xaawo u ekaatay soddon iyo kow sano oo ay kala maqnaayeen. Waxaa maskax-deeda (lah.) dhex mushaaxayay mawjado xusuus ah oo macaan iyo kharaarba leh, oo yaraan-teed-ii (lah.+tus.) iyo xaafad-dii (tus.) ay ku kortay dib ugu celinayay. Sawaxan-ka (qod.) dad-ka (qod.), guux-a (qod.) gawaari-da (qod.), iyo dabaylo ka dhacayay garoon-ka (qod.) diyaarada-ha (qod.) ayaa hadba kala goynayay xusuus-taas (tus.) fog ee Faadumo dhex muquuranaysay.

Labo saacadood ka hor ayay diyaarad-dii (tus.) Faadumo la socotay soo degtay. Inkastoo boorsooyin-keed-ii (lah.+tus.) dhaqso u soo baxeen, farxad-da (qod.) ay ka heshay inay waddan-keed-ii (lah.+tus.) ku soo noqotay ayay ku illawday inay alaab sidatay, oo markay soo degtayba, toos ayay u abbaartay miisas-kii (tus.) ay fadhiyeen saraakii-sha (qod.) socdaal-k-u (qob.+yeele) si ay waddanka (qod.) degdeg ugu gasho. Dad-kii (tus.) dibed-da (qod.) u soo baxay ee boorsooyin-ka (qod.) jiidanayay ayay ku xusuusatay kuweedii, mar-kaas (tus.) ayay damacday inay dib u noqoto. Laakiin dhib ayay kala kulantay in loo oggolaado inay

u gudubto mee-sha (qod.) boorsooyin-k-u (qod.+yeele) yaalleen, oo ciidan-ka (qod.) ammaan-ka (qod.) ayaa hor joogsaday. Ciidan-ku (qod.+yeele) amar-ka (qod.) ay fulinayeen ayaa ahaa in qof fasax gaar ah sita maahee aan qof kale loo oggolaan inuu soo galo guda-ha (qod.).

Dibed-da (qod.) ayay mar kale u soo baxday. In yar mar-kii (tus.) ay fadhiday, ayay aragtay wiil dhallinyaro ah oo xiran dhar-kii (tus.) ay xirnaayeen shaqaala-ha (qod.) garoon-ka (qod.).

“Eeddo...”

“Haa, Eeddo...?”

“Eeddo, ma i caawin kartaa?”

“Maxaa jira? Maxaan kaa caawiyaa?”

“Eeddoow, waxaan illaaway inaan soo qaato boorsooyin-kay-gii” (lah.+tus.)

“Xag-gee (wey.) ka timi?”

“Eeddo, had-da (qod.) Dubai ayaan ka soo kacay, laakiin reer Maraykan ayaan ahay... Eeddoow, waa kuu ducaynayaaye, ma ii soo saari kartaa boorsooyin-ka (qod.)?”

“Wallaahi ma aqaan. Bal i sug aan qolya-ha (qod.) amni-ga (qod.) la hadlee.”

Wiil-kii (tus.) wuxuu galay garoon-ka (qod.) gudi-hiisa (lah.). Xoogaa mar-kii (tus.) uu maqnaa ayuu soo noqday.

“Eeddo, ma sidataa warqad-dii (tus.) uu ku qornaa tirsi-ga (qod.) alaab-taada?” (lah.)

“Haa, haa..., sug, Eeddo, aan soo bixiyee.” Boorsa-dii (tus.) ay gacan-ta (qod.) ku sidatay ayay ka soo saartay warqado yaryar oo laga soo siiyay

garoon-ka (qod.) Dubay oo ay ku yaallaan lambarra-da (qod.) alaab-teed-u (lah.+yeele).

Wiil-kii (tus.) mar kale ayuu warqadi-hii (tus.) yaryaraa kula noqday guda-ha (qod.).

Faadumo waxay mar-kii (tus.) hore welwel ka qabtay in ay alaab-teed-ii (lah.+tus.) waydo. Had-da (qod.) welwel cusub ayaa kii hore ugu biiray. Waxay ka shakiday wiil-ka (qod.) naf-tiis-u (lah.+yeele) inuu alaab-ta (qod.) soo qaato oo irrid kale kala baxo.

“Had-dii (tus.) aan magac-iisa (lah.) weydiin lahaa... Ilaahoow sahal.”

War-ka (qod.) qurba-ha (qod.) loogu soo sheegi jiray wuxuu ahaa in dad-ka (qod.) waddan-kii (tus.) ku haray, ay ammaana-da (qod.) iyo asxaan-k-u (qod.+yeele) ku yaraadeen oo ay siyaabo kala duwan dad-ka (qod.) wax uga qaataan.

Waa barqo dheer oo xoogaa qorrax-da (qod.) ayaa soo kululaanaysa, laakiin kul-ka (qod.) ma dareensana Faadumo oo waxay i-sha (qod.) ku haysaa illin-ka (qod.) hore ee garoon-ka (qod.) dad-ka (qod.) ka soo baxaya. Ku dhowaad 20 daqiiqo ka dib ayuu soo baxay wiil-kii (tus.) isa-ga (qod.) oo aan gacan-ta (qod.) waxba ku sidan.

“Eeddo, kaalay, qolya-ha (qod.) amni-ga (qod.) ayaa ku raba.”

Faadumo waxay raacday wiil-kii (tus.). Wuxuu gudbiyay saddex irridood oo labo ka mid ah shaqaala-ha (qod.) keliya loo oggol yahay. Wuxuu u sheegayay ilaala-da (qod.) in uu oggolaansho ka haysto madax-da (qod.) amni-ga (qod.).

W/q. Cabdulqaadir C. Diiriye, London: Garanuug, 2020

32. Morfemanalys

(fasalka) lixaad sifo (jagaale = ordningstal)
lixaad (-ka) jiraale (magac)
iga i (magacuyaal layeele) + ka (horyaale, meeleeeye)
codsaday fal, tagto
idiin idin (magacuyaal leyele) + u (horyaale)
og-tihiin-ba og (sifo), tihiin (fal), ba (qurub)
shimbiraha jiraale, dheddig + wadar + qodob
noocaas jiraale (magac), lab + dibg. tusmeed
xannaaneeyo fal, madhacdo
xannaaneysto fal, madhacdo
qoyskaygu jiraale + dibg. lah. + dibg. yeeleed
ogaadey fal, tagto
dhaqdo fal, madhacdo
ballaariyo fal, madhacdo
dhammaan-tood jiraale + dibg. lah.
cunta-dooda-na jiraale + dibg. lah., + xiriiriye
hareeraysan sifo
(in) ay-s-an = aan-ay magacuyaal yeele + aan (qurub diidmeed)
dal-keenn-u jiraale, lab + dibg. lah. + dibg. yeeleed
duurjoog-ta jiraale urureed, dheddig, lammaane + qodob
ROT+ROT+ändelse
nool-aan sifo + fal (ahaan)
hal-kan magac, lab + dibg. tusmeed
qaadday fal, tagto
loogu magacuyaal yeele (la) + horyaale/meeleeeye (u) + horyaale (ku)
mas-as-ka jiraale, lab + wadar + qodob
uu-s-an = aan-u magacuyaal yeele (uu) + qurub diidmeed (aan)
gobol-lo jiraale, lab + wadar
kartoon-na-da-na magacuyaal, lab + wadar + qodob + xiriiriye (-na)

lagu magacuyaal yeele (la) + horyaale (ku)
sahlanaato fal, madhacdo

Besvara följande frågor:

1. Vilka av orden är en obligatorisk respektive frivillig sammandragning eller sammanskrivning?
2. Vilken ordklass tillhör varje ord?
3. Skriv in alla substantiv i följande tabell. Markera vilken typ av ord det är frågan om och i vilken form ordet står.

	Abstrakt subst.	Singular	Plural	Kollektivt	Bestämt	Obestämt	Subjektsform	Possessivt suffix	Demonstrativt suff
shimbiraha			x		x				

4. För verb – avgör vilken konjugation (verbgrupp) ordet tillhör?
5. Dela in alla ord som är böjda i stam och böjning (grammatiska ändelser). Använd likhetstecken (=).
6. Om det är möjligt, dela då upp stammen i rot och avledningsändelser. Använd bindestreck (-).

7. Om böjningen innehåller flera olika ändelser, dela då upp dem med bindestreck.
8. Böj alla verben i följande former
  - enkelt preteritum, 3 pers. sing. mask.
  - enkelt preteritum, 3 pers. sing. fem.,
  - progressivt presens, 1 pers. sing.,
  - imperativ singular,
  - imperativ plural,
  - infinitiv,
  - futurum, 1 pers. sing.

Morfemanalys

1. Frivillig är bara
ogtihiin // og tihiin (adjektiv + verbet yahay)
Följande är obligatoriska:
  - iga – sammandragning < i + ka
  - idiin – sammandragning < idin + u
  - ogtihiinba – sammanskrivning < og + tihiin + ba
  - cuntadoodana – sammanskrivning < cuntadooda + na
  - aysan – sammandragning < ay + aan
  - noolaan – sammandragning < nool + ahaan
  - loogu – sammandragning < la + u +ku
  - uusan – sammandragning < uu + aan
  - kartoonnadana – sammanskrivning < kartoonnada + na
  - lagu – sammandragning < la + ku
2. Vilken ordklass tillhör orden?
lixaad (adjektiv), i (pronomen) + ka (preposition), codsaday (verb), idin (pronomen) + u (preposition), og (adjektiv) + tihiin (verb) + ba (partikel), shimbiraha (substantiv), noocaas (substantiv), xannaaneeyo (verb), xannaaneysto (verb), qoyskaygu (substantiv), ogaadey (verb), dhaqdo (verb), ballaariyo (verb), dhammaantood (substantiv), cuntadooda (substantiv) + na (konjunktion), hareeraysan (adjektiv bildat av verb), ay (pronomen) + aan (partikel), dalkeennu (substantiv), duur-joogta (substantiv), nool (adjektiv) + ahaan (verb), halkan (substantiv), qaadday (verb), la (pronomen + u

(preposition) + ku (preposition), masaska (substantiv), uu (pronomen) + aan (partikel), gobollo (substantiv), kartoonnada (substantiv) + na (konjunktion), la (pronomen) + ku (preposition), sahlanaato (verb).

3. Vilken undergrupp inom ordklassen?

	Singular	Plural	Kollektivt	Bestämt	Obestämt	Subjektsform	Possessivt suffix	Demonstrativt suffix	Abstrakt
shimbiraha		x		x					
noocaas	x			x				x	x
qoyskaygu	x			x		x	x		
dhammaantood	x			x			x		x
cuntadooda	x			x			x		
dalkeennu	x			x		x	x		
duur-joogta	x		x	x					
halkan	x			x				x	
masaska		x		x					
gobollo		x			x				
kartoonnada		x		x					

4. För verb - vilken konjugation tillhör ordet?

1:a konjugationen: qaadday

2:a konjugationen: xannaaneeyo, ballaariyo

3:e konjugationen: codsaday, xannaaneysto, ogaadey, dhaqdo, sahlanaato

oregelbundna verb med prefixböjning: tihii, (ah)aan (> nool-aan)

5. lixaad=, codsad=ay, t=ih=iin (här har vi stammen i mitten och böjning både med prefix och suffix), shimbir=aha, nooc=aas, xannaanee=yo, xannaaneyst=o, qoys=kaygu, ogaad=ey, dhaqd=o, ballaari=yo, dhammaan=tod, cunta=doodana, hareeraysan=,

- dal=keennu, duurjoog=ta, hal=kan, qaad=day, mas=aska, gobol=lo, kartoona=nada, sahlanaa(d)=to
6. lix-aad=, cod-sad=ay, t=ih=iin, shimbir=aha, nooc=aas, xannaan-ee=yo, xannaan-ey-st=o, qoys=kaygu, og-aad=ey, dhaq-d=o, ballaar-i=yo, dhamm-aan=tood, cun-ta=doodana, hareer-ay-san=, dal=keennu, duur-joog=ta, hal=kan, qaad=day, mas=aska, gobol=lo, kartoona=nada, sahlanaa(d)=to
7. cod-sad=ay (personändelse i preteritum)
t=ih=iin (presens prefix + suffix i 2 person plural)
shimbir=a-ha (plural – bestämd artikel)
nooc=Ø-aas (bestämd artikel – demonstrativ ändelse)
xannaan-ee=y-o (inskottskonsonant – personändelse i konjunktiv)
xannaan-ey-st=o (personändelse i konjunktiv)
qoys=kay-g-u (possessiv ändelse – bestämd artikel – subjektsändelse)
og-aad=ey (personändelse i preteritum)
dhaq-d=o (personändelse i konjunktiv)
ballaar-i=y-o (inskottskonsonant – personändelse i konjunktiv)
dhamm-aan=tood (possessiv ändelse)
cun-ta=dood-Øa na, (possessiv ändelse – bestämd artikel)
dal=keen-n-u (possessiv ändelse – bestämd artikel – subjektsändelse)
duur-joog=ta (bestämd artikel)
hal=k-an (bestämd artikel – demonstrativ ändelse)
qaad=d-ay (personändelse 2p sing/3 p sing fem – preteritum)
mas=as-ka (plural – bestämd artikel)
gobol=lo (plural)
kartoona=na-da (plural – bestämd artikel)
sahlanaa(d)=t-o (personändelse 2p sing/3 p sing fem – konjunktiv)
8. codsaday, codsatay, codso!, codsada!,
codsan, codsanayaa, codsan doonaa

ahaa, ahayd, ahow!, ahaada!,
ahaan, (progressiv form saknas), ahaan doonaa
xannaaneeyey, xannaaneysay, xannaanee!, xannaaneeya!,
xannaaneyn, xannaaneynayaa, xannaaneyn doonaa
xannaaneystay, xannaaneysatay, xannaaneyso!, xannaaneysta!,
xannaaneysan, xannaaneysanayaa, xannaaneysan doonaa
ogaaday, ogaatay, ogow!, ogaada!,
ogaan, ogaanayaa, ogaan doonaa
dhaqdo, dhaqato, dhaqo!, dhaqda!,
dhaqan, dhaqanayaa, dhaqan doonaa
ballaariyay, ballaarisay, ballaari!, ballaariya!,
ballaarin, ballaarinayaa, ballaarin doonaa
qaaday, qaadday, qaad!, qaada!,
qaadi, qaadayaa, qaadi doonaa
sahlanaaday, sahlanaatay, sahlano!, sahlanaada!,
sahlanaan, sahlanaanayaa, sahlanaan doonaa

4. Magacuyaallada iyo sifooyinka

---

41. Sifooyinka

Muddo aan **dheer**+ahayn ka dib ayaa waxa soo noqday raggii dagaal tegey oo **harraadan**, oo gaajoonaya oo qaar naafo yihiin, oo qaar **kale dhaawacan** yihiin, qaar dhintayna laga yimi, qaar **kalena** aan raq iyo ruux meel ay ku **sugan** yihiin aan war laga hayn.

Kuwii soo badbaadey oo dhutinaya ayaa Cigaal oo ay carruuri ku **xeeran** tahay arkay oo ku yidhi "Fuley, Wallee nin ma tihid, meel la isku jabay ayaa uu carruur dhex joogaa. Waar waxaa lagu qaatay adiga oo iska dhinta".

Cigaal inta uu qoslay ayaa uu yidhi. Waar anigu geesi baan ahay' oo nin maskax **badan** baan ahay, waxa aan kala aqaannaa waxa **xun** iyo waxa **fiican**. Waxa **kale** oo uu intaa raaciyey anigu carruur baan la cayaaray oo waan ka guuleystey, wax dhib ahna maanaan la kulmin. Waa annu **deggan**+ahayn, oo waa aanu **faraxsan**+ahayn, laakiin idinka qaar waa la laayey, oo qaar waa la dhaawacay, oo qaar **kale** waa la la'yey. Maxaa taransateen, yaase guulestey ma idinka mise aniga? Aniga ayaa guulestey idinkuna waa khasaarteen ayaa uu Cigaal hadalkii ku dhammeeyey, dabadeedna waa uu iska tegey.

42. Qaab wadareed

dhaadheer, xunxun, fiicfiican, farfaraxsan

43. Magacuyaallada

1. aan = aniga
2. aan = ma (qurub diidmeed)

Muddo aan dheerayn ka dib ayaa waxa soo noqday raggii dagaal tegey oo harraadan, oo gaajoonaya oo qaar naafo yihiin, oo qaar kale dhaawacan

yihiin, qaar dhintayna **la+ka** yimi, qaar kalena aan raq iyo ruux meel **ay** ku sugan yihiin aan war **la+ka** hayn.

Kuwii soo badbaadey oo dhutinaya ayaa Cigaal oo **ay** carruuri ku xeeran tahay arkay oo ku yidhi "Fuley, Wallee nin ma tihid, meel **la is+ku** jabay ayaa **uu** carruur dhex joogaa. Waar waxaa **la+ku+u** qaatay **adiga** oo **is+ka** dhinta".

Cigaal inta **uu** qoslay ayaa **uu** yidhi. Waar **anigu** geesi baa+**aan** ahay oo nin maskax badan baa+**aan** ahay, waxa **aan** kala aqaannaa waxa xun iyo waxa fiican. Waxa kale oo **uu** intaa raaciyey **anigu** carruur baa+**aan** la cayaaray oo waa+**aan** ka guuleystey, wax dhib ahna ma+**aan+aan** la kulmin. Waa **aannu** degganayn, oo waa **aannu** faraxsanayn, laakiin **idinka** qaar waa **la** laayey, oo qaar waa **la** dhaawacay, oo qaar kale waa **la** la'yey. **Maxay+baa** taransateen, **ayo+baa+se** guulestey ma **idinka** mise **aniga?** **Aniga** ayaa guulestey **idinku+na** waa khasaarteen ayaa **uu** Cigaal hadalkii ku dhammeeyey, dabadeedna waa **uu is+ka** tegey.

44. Ma magacyaal baa mise ma aha?

1. Hooyaday baa+**aan** **la** shaqaynayaa maanta.

horyaale

(jämför: Waa **la** shaqaynayaa maanta, pronomen)

2. Gorayada geel baa **la** moodaa.

magacyaal yeele aan cayinnayn

3. Nin ari **la** jooga baa+**uu** arkay.

horyaale

4. Cali waxa **la** siiyay shaqo.

magacyaal yeele aan cayinnayn

5. Dugsigii waa **la** furay, hase yeeshee casharradii **lama** bilaabin.

magacyaal yeele aan cayinnayn + magacyaal yeele aan cayinnayn

6. Dabadeed dhibaato badan baa+uu **la** kulmay.
horyaale

7. Tiraanyadu waa in qofka **la** tuso in dhibaataada **la+la** wadaago.
magacuyaal Y aan cayinnayn + magacuyaal Y aan cayinnayn + horyaale

pronomen kommer alltid före preposition

preposition har betoning, pronomen har inte betoning

8. Beerta muus baa **ka** baxay.
horyaale

9. masawirka 4aad iyo **ka** 5aad
magacuyaal tusmeed = kan

10. Buuggani waxa uu **ka** kooban yahay saddex qaybood.
horyaale

11. Caasha waxa ay **ka** qaybgeli doonta xarig-jiid.
horyaale

12. Ku qor hakadyada **ka** maqan.
horyaale

13. Ilmahayga **ka** ugu weyni waxa uu dhashay Jannaayo 12 1978.
magacuyaal tusmeed = kan

14. Wuxuu gadaal **ka** raaca magacyada.
horyaale

15. Sheeg meesha neefka geela ahi sanadka hore mari karo **ka** labaadna
aanu mari karin.
magacuyaal tusmeed = kan

16. Heestu waxay **ka** mid tahay heesihii **la** curiyey bishii Oktoobar
1969kii.
horyaale + magacuyaal yeele aan cayinnayn

17. Libaax baa **ku** jira.

horyaale

18. Cali shil ayaa **ku** dhacay.

horyaale

19. **Ku** kale ayaa isna yidhi: ...

magacuyaal aan cayinnayn

20. Marka uu qof wax **ku** weydiinayo waxaad ka garataa sida ...

magacuyaal layeele (=dig)

21. Aabbo muxuu **ku** weydiistey?

magacuyaal layeele

22. Goor walba gurigeedu waa nadiif oo qashin **ku** arki maysid.

horyaale

23. Eeddo, kaalay, qolyaha amniga ayaa **ku** raba.

magacuyaal layeele

Horyaale ama magacuyaal?

'lá'-da codkac lihi waa horyaale

'la-'da codkac la' waa magacuyaal yeele ah

1. Hooyaday baan **lá** shaqaynayaa maanta. - 'La' waa horyaale.

2. Gorayada geel baa **la** moodaa. - 'La' waa magacuyaal yeele.

3. Nin **ari** **lá** jooga buu arkay. - 'La' waa horyaale.

4. Cali waxa **la** siiyay shaqo. - 'La' waa magacuyaal yeele.

5. Dugsigii waa **la** furay, hase yeeshee **casharradii** **la** má bilaabin. - Labada 'la' waa magacuyaal yeele. Iskudhafanaha 'lama' < la + ma (qurub weereed).

6. Dabadeed **dhibaato** badan buu **lá** kulmay. - 'La' waa horyaale.

7. Tiraanyadu waa in qofka **la** tuso in **dhibaatada lalá wadaago**. - La-da koowaad iyo ka labaad waa magacuyaallo, ka saddexaadna waa horyaale yeele.

'ká'-da falka hortiisa yaalla oo codkac lihi waa horyaale

'ka'-da aad qaabka 'kan' u beddeli kartaa waa magacuyaal

8. **Beerta** muus baa **ká baxay**. - 'Ka' waa horyaale.

9. masawirka 4aad iyo **ka** 5aad - 'Ka' waa magacuyaal-tusmeed.

10. Buuggani waxa uu **ká kooban yahay saddex qaybood**. - 'Ka' waa horyaale.

11. Caasha waxa ay **ka** qaybgeli doonta **xarig-jiid**. - 'Ka' waa horyaale.

12. **Ku** qor hakadyada **ka** maqan. - 'Ku' iyo 'ka' labaduba waa horyaalayaal. Substantiv som de två prepositionerna syftar på är underförstått och framgår av kontexten, t.ex. qoraalkan.

13. Ilmahayga **ka** ugu yari waxa uu dhashay Janaayo 12 1978. - 'Ka' waa magacuyaal-tusmeed, 'ugu'-na waa qurubka heerka ugu sarreeya ee sifada.

14. Wuxuu **gadaal ká raacaa** magacyada. - 'Ka' waa horyaale.

15. Sheeg meesha neefka geela ahi sannadka hore mari karo **ka** labaadna aanu mari karin. 'Ka' waa magacuyaal-tusmeed.

16. Heestu waxay **ká mid tahay heesihii la** curiyey bishii Oktoobar 1969kii. - 'Ka' waa horyaale, 'la'-na waa magacuyaal yeele.

'kú'-da falka hortiisa yaalla oo codkac lihi waa horyaale

'ku'-da aad erayga 'mid' u beddeli kartaa waa magacuyaal aan cayinnayn

'ku'-da aad erayga 'adiga' u dari kartaa waa magacuyaal layeele

17. Libaax baa **kú jira**. - 'Ku' waa horyaale. Det finns inget substantiv som prepositionen syftar på. Syftningen avgörs av kontexten (=halkaas) (ibland även på svenska: Det ligger pengar i. (kanske ett kuvert...))

18. **Cali** shil ayaa **kú dhacay**. - 'Ku' waa horyaale.

19. **Ku** kale ayaa isna yidhi:... - 'Ku' waa magacuyaal aan cayinnayn.
20. Marka **uu qof** wax **ku** weydiinayo waxaad **ká garataa** sida ... - 'Ku' waa magacuyaal layeele, 'ka'-na waa horyaale.
21. Aabbo muxuu **ku** weydiistey? - 'Ku' waa magacuyaal layeele.
22. Goor walba **gurigeedu** waa nadiif oo qashin **kú arki maysid**. - 'Ku' waa horyaale.

45. Naqtiin guud (2)

1. en sammanskrivning av två eller flera ord (där de ingående orden inte har förändrats). ogtihiinba ~ og tihiinba
2. fyra sammandragningar av två eller flera ord (där de ingående orden har förändrats). idiin 'till er' < *idin+u
iga < *i+ka loogu < *la+u+ku loo < *la+u
3. de två sista konkreta substantiven i stycket.
shimbiraha, rabbaayadda
4. det sista abstrakta substantiv i stycket.
5. det sista räknebara (tirsame) substantivet i stycket.
shimbiraha
6. det sista icke-räknebara (matirsame) substantivet i stycket.
rabbaayad
7. tre kollektiva substantiv (magac urursan).
rabbaayad, digaag, carruur (rag, haween, dumar)
8. tre substantiv som bara består av en rot och böjningsändelser.
carruur-eeey, digaag-ga, shimbir-a-ha, gury-a-ha, nooc-aas, si-da
9. ett substantiv med vokativändelse.
carruur**eeey**
10. ett substantiv med demonstrativ ändelse.
nooc**aas**
11. guryaha, shimbiraha
12. og
13. sheego, yeeraa
14. xannaaneeyo
15. codsaday, dhaqanno

- 16.tihiin, ah
- 17.codsaday, yeeraa
- 18.codsaday, yeeraa
- 19.codsaday
- 20.sheego, xannaaneeyo, dhaqanno
- 21.la, aad, aan
- 22.i (< iga), idin (< idiin)
- 23.loo (< la + u), loogu (< la + u + ku)
- 24.iga (< i + ka), idiin (< idin + u)
- 25.loogu (< la + u + ku)

5. Iskudhafanayaasha

---

51. Waa maxay qaybaha iskudhafanayaashani?

Flytta gula exempel till annan övning där de hör hemma.

23. Kalluunka waxaa **lagu** qallajinayaa qorraxda.

la: magacuyaal aan cayinnayn

ku: horyaale → qorraxda (redskap, verktyg, sätt, medel)

24. Saqafka waxa **lagu** dhisay ulo iyo caleen.

la: magacuyaal aan cayinnayn

ku: horyaale → ulo iyo caleen

25. Waxyaabaha **laga** helo guriga kalluumaystaha

la: magacuyaal aan cayinnayn

ka: horyaale → guriga kalluumaystaha (platsadverbial)

26. U sheeg fasalka waxyaabaha aad **ku** aragto sawirka.

ku: horyaale → sawirka (platsadverbial)

27. Maxaa waxyaabahan **loo** adeegsadaa?

la: magacuyaal aan cayinnayn

u: horyaale → maxaa (syfte)

a+u > oo   loo, noo, inoo

i+u > ii 'för mig'   k > g   mellan två vokaler   u+ku > ugu
is+ku > isku

28. Tus fasalka sida ay kalluumaysatadu **u** adeegsato shabakadda si ay **ugu** qabtaan kalluunka.

u: horyaale → sida 'det sätt på vilket' (sättsadverbial)

u: horyaale → si 'så att/för att' (syfte)

ku: horyaale → skabakadda (redskap, verktyg)

29. Qof kasta oo **naga** mid ahi waxa uu leeyahay kaalin.

na: magacuyaal qofeed, layeele

ka: horyaale → na 'av oss'

30. Xayawaankee baa **inoo** ilaaliya guryaheenna?

ina: magacuyaal qofeed, layeele

u: horyaale → ina 'för oss, åt oss'

31. Sahra aad bay **u** ordaysaa.

u: horyaale → aad 'i hög grad' (gradadverbial)

32. Maxaa **lagu** siiyay?

la: magacuyaal yeele aan cayinnayn

ku: magacuyaal layeele

33. Waxa uu hayaa digaagad yar. Cali, **iska** dhaaf.

is: magacuyaal celis

ka: horyaale → is

34. Sahra indhaha ayay **isku** qabanaysaa.

35. Aad **uma** soconayaan, waayo Bashiir baa naafo ah.

u: horyaale → aad (gradadverbial)

ma: qurub diidmeed

36. Xariggu **ma** adka. Wuu **kala** go'ay.

ma: qurub-diidmeed

kala: qurub-jiheed

37. Haddii aad erayo **isku** darto waxa aad heli doontaa weer.

is: magacuyaal

ku: horyaale → is 'i hop, till varandra, med varandra'

isku – tillsammans, ihop

38. Duqsi ayaa ninka wejiga **uga** istaagey.

u: horyaale → ninka 'för mannen' (beneficient, upplever, påverkad)

ka: horyaale → wejiga 'i ansiktet' (plats)

39. Sahro markii ay salaantey Maryan ka dib, ayaa waxa ay **uga** warrantay dugsiga iyo casharradii maalintaa la soo dhigtay.

u: horyaale → Maryan

ka: horyaale → dugsiga iyo casharradii...

40. Mar kasta waxa ay **isu** raaci jireen dugsiga.

is: magacuyaal (waa layeelaha oraahfaleedka 'raaci jireen')

u: horyaale → dugsiga (platsadvbial)

41. Dabadeed waxa ay Alle **uga** bariday in uu siiyo caafimaad degdeg ah.

u: horyaale → (Maryan) för henne, åt henne

ka: horyaale → Alle

42. Yaa ay Sahro **uga** bariday caafimaad Maryan?

u: horyaale → Maryan

ka: horyaale → Yaa

23. Kalluunka waxaa **lagu** qallajinayaa qorraxda.

< la (magacuyaal yeele) + ku (horyaale: qorraxda)

24. Saqafka waxa **lagu** dhisay ulo iyo caleen.

< la (magacuyaal yeele) + ku (horyaale: ulo iyo caleen)

25. Waxyaabaha **laga** helo guriga kalluumaystaha

< la (magacuyaal yeele) + ka (horyaale: guriga)

26. **U** sheeg fasalka waxyaabaha aad **ku** aragto sawirka.

u (horyaale: fasalka), ku (horyaale: sawirka)

27. Maxaa waxyaabahan **loo** adeegsadaa?

< la (magacuyaal yeele) + u (horyaale: maxaa)

28. Tus fasalka sida ay kalluumaysatadu **u** adeegsato shabakadda si ay **ugu** qabtaan kalluunka.

u (horyaale: sida), ugu < u (horyaale: si) + ku (horyaale: shabakadda)

29. Qof kasta oo **naga** mid ahi waxa uu leeyahay kaalin.

< na (magacuyaal layeele) + ka (horyaale: na)

30. Xayawaankee baa **inoo** ilaaliya guryaheenna?

< ina (magacuyaal layeele) + u (horyaale: ina)

31. Sahra aad bay **u** ordaysaa.

u (horyaale: aad)

32. Maxaa lagu siiyay?

< la (magacuyaal yeele) + ku (magacuyaal layeele = adiga)

33. Waxa uu hayaa digaagad yar. Cali, **iska** dhaaf.

< is (magacuyaal layeele = Cali) + ka (horyaale: is)

34. Sahra indhaha ayay **isku** qabanaysaa.

< is (magacuyaal layeele = indhaha) + ku (horyaale: is)

35. Aad **uma** soconayaan, waayo Bashiir baa naafo ah.

< u (horyaale: aad) + ma (qurub-diidmeed)

36. Xariggu ma adka. Wuu **kala** go'ay.

kala (qurub jiheed: laba dhinac oo kala duwan)

37. Haddii aad erayo **isku** darto waxa aad heli doontaa weer.

< is (magacuyaal layeele) + ku (horyaale: is=erayo)

38. Duqsi ayaa ninka wejiga **uga** istaagey.

< u (horyaale: ninka) + ka (horyaale: wejiga)

39. Sahro markii ay salaantey Maryan **ka** dib, ayaa waxa ay **uga** warrantay dugsigu iyo casharradii maalintaa **la** soo dhigtay.

ka (horyaale: markii), uga < u (horyaale: Maryan) + ka (horyaale: dugsigu iyo casharradii), la (magacuyaal yeele)

40. Mar kasta waxa ay **isu** raaci jireen dugsigu.

< is (magacuyaal layeele) + u (horyaale: dugsigu)

41. Dabadeed waxa ay Alle **uga** bariday in uu siiyo caafimaad degdeg ah.

u (horyaale: (?) qof buka) + ka (horyaale: Alle)

42. Yaa ay Sahro **uga** bariday caafimaad Maryan?

u (horyaale: Maryan) + ka (horyaale: yaa)

43. Maryan aabbaheed iyo hooyadeed aad bay Sahro **ugu** mahad celiyeen.

u (horyaale: aad) + u (horyaale: Sahro)

44. **Uga** jawaab su'aalahan buuggaaga layliga.

< u (horyaale: buuggaaga) + ka (horyaale: su'aalahan)

45. Sahro iyo Maryan waa saaxiibbo **isku** fiican.

< is (magacuyaal layeele) + ku (horyaale: is=Sahro iyo Maryan)

46. Macallinka af-Soomaaliga **ii** dhiga waa Mudane Cabdi Maxamed.

< i (magacuyaal layeele) + u (horyaale: i)

47. Falkaab-meeleedyadu waxa ay **inoo** sheegaan meesha uu qof ama shay yaallo.

< ina (magacuyaal layeele) + u (horyaale: ina)

48. Gurigeeda waxa uu dhanka hore **uga** yaal dugsi.

< u (horyaale) + ka (horyaale)

x1. Xayawaannadu qaar waxa ay **iskula** xiriiraan qaylo, dhaqdhaqaaq iyo taabasho.

is – magacuyaal

ku – horyaale → qaylo, dhaqdhaqaaq iyo taabasho

la – horyaale → is

x2. Sababtee ayaa aad **ugu** malaynaysaa in ay u sameeyaan dhawaaqyo kala duwan?

u – horyaale → sababtee

u – horyaale → in ay u sameeyaan dhawaaqyo kala duwan

x3. Waxa halkan **igula** nool xaaskayga iyo carruurtayda.

i – magacuyaal

ku – horyaale → halkan

la – horyaale → i

x4. Eeddo, ma **kuugu** yeernaa tagsi?

ku – magacuyaal

u – horyaale → ku

u – horyaale → tagsi

x5. Yaa **kula** qaadaya alaabta?"

ku – magacuyaal

la – horyaale → ku

52. Sammandragningar

A. Hitta **alla** sammandragningar.

B. Vilka ord består sammandragningen av?

C. Är sammandragningen obligatorisk eller frivillig?

1. Carruurtani waxa ay ku **nooshahay** Hodan deriskeeda.

obligatorisk: nool (sifo) + tahay (fal)

2. Waxa uu **ogyahay** in geeduhu ay waxtar u leeyihiin isaga iyo

xoolahooda. – frivillig: og (sifo) + yahay (fal)

3. Ka **dibna** waxa ay daryeelaan geedaha yaryar.
obligatorisk: dib (magac) na (xiriiriye)
4. Tani waa sababta **ugu** wacan.
obligatorisk sammandragning: laba horyaale
ama
hal eray: qurubka heerka sare ee sifada
5. Xayawaanka aynu dhaqanno waxa **loo** yaqaan xoolo.
obligatorisk: la (m.u.y.) + u (horyaale)
6. Geeddi aabbihii aad **buu uga** carooday Mahad.
frivillig: baa (qurub-diiradeed) + uu (magacuyaal yeele)
obligatorisk: u (horyaale) + ka (horyaale)
7. Waa in **aanad** dhaawicin.
obligatorisk: aan (qurub-diidmeed) + aad (magacuyaal yeele)
8. Maroodiga waxa **lagu** ugaarsadaa foolasha.
obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + ku (horyaale)
9. Ma **kula** tahay in biyaha balligani ay yihiin nadiif?
obligatorisk: ku (magacuyaal) + la (horyaale)
10. Sidani ma **fiicna**.
obligatorisk: fiican (sifo) + aha (fal)
11. Waa ay oodeen balligii **cusbaa** si ay xoolaha **uga** ilaaliyaan.
obligatorisk: cusub (sifo) + ahaa (fal)
obligatorisk: u (horyaale) + ka (horyaale)
12. Ceelkii **jabnaa**
obligatorisk: jaban (sifo) + ahaa (fal)
13. Waa in **aynaan** khasaarin biyaha.
obligatorisk: aynu (magacuyaal) + aan (qurub-diidmeed)

14. Cutubkan waxa aad ku arki doontaa shaqooyinka qaarkood oo **lagaga** shaqeeyo derisyada intooda badan.

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + ku (horyaale) + ka (horyaale)

15. **Yaa** qabta shaqooyinka deriskaaga?

obligatorisk: ayo (magacuyaal-weydiimeed) + baa/ayaa (qurub-diiradeed)

16. Derisyada intooda badani **waxay** leeyihiin dukaan.

frivillig: waxa (qurub-diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

17. Farmasiga waxa **lagu** iibiyaa dawooyin.

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + ku (horyaale)

18. Caanaha waxa inta badan **laga** keenaa miyiga.

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + ka (horyaale)

19. Qaar **kalena** waxa ay leeyihiin dukaanno la yiraahdo caanooley.

obligatorisk: kale (sifo) + na (xiriiriye)

20. Waratadu **kuma** iibiyaan alaabtooda dukaan.

obligatorisk: ku (horyaale) + ma (qurub-diidmeed)

21. Waratadu waxa ay iibiyaan alaab aad **uga** sicir jaban kuwa dukaanleyda.

obligatorisk: u (horyaale) + ka (horyaale)

22. Soo booqdo suuqa **idiinku** dhow.

obligatorisk: idin (magacuyaal layeele) + u (horyaale) + ku (horyaale)

ama

obligatorisk: idin (magacuyaal layeele) + ugu (qurubka heerka ugu sarreya)

23. Qalabka farshaxanku waa waxyaabo **lagu** sameeyay gacanta.

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + ku (horyaale)

24. Ka dooda qaabka **loo** sameeyo dhuxusha.
obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + u (horyaale)
25. Habkee baa dhuxusha **loo** keenaa magaalada?
obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + u (horyaale)
26. Xaggee **buu** qoyskaagu ka helaa dhuxusha?
frivillig: baa (qurub-diiradeed) + uu (magacuyaal yeele)
27. Xiddada dhirta waxa ay **isu** qabtaan carro-santa.
obligatorisk: is (magacuyaal celis) + u (horyaale)
28. Malabka waxa **loo** isticmaalaa cunto ahaan.
obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + u (horyaale)
29. Waxa kale oo malabka **loo** isticmaalaa dawo ahaan.
obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + u (horyaale)
30. Xilligee **bay** dabayshu ka timaaddaa Waqooyi-Bari?
frivillig: baa (qurub-diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)
31. Xilligee **baad ugu jeceshahay**?
frivillig: baa (qurub-diiradeed) + aad (magacuyaal yeele)
obligatorisk: ugu < u+ku (qurubka heerka ugu sarreya ee sifada)
obligatorisk: jecel (sido) + tahay (fal)
32. Laba shaar **baan** leeyahay.
frivillig: baa (qurub-diiradeed) + aan (magacuyaal yeele)
33. Guri weyn **bay** leeyihiin.
frivillig: baa (qurub-diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)
34. Dal ballaaran **baannu** leenahay.
frivillig: baa (qurub-diiradeed) + aannu (magacuyaal yeele)
35. Dibedda **ayay** mar kale u soo baxday.
frivillig: ayaa (qurub-diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

36. Maxaan **kaa** caawiyaa?

obligatorisk: ku (magacuyaal layeele) + ka (horyaale)

37. Waxaan illaaway **inaan** soo qaato boorsooyinkaygii.

frivillig: in (xiriiriye) + aan (magacuyaal yeele)

38. Ma **ii** soo saari kartaa boorsooyinka?

obligatorisk: i (magacuyaal layeele) + u (horyaale)

39. Wiilkii **wuxuu** galay garoonka gudahiisa.

frivillig: waxa (qurub-diiradeed) + uu (magacuyaal yeele)

40. Xoogaa **markuu maqnaa ayuu** soo noqday.

frivillig: markii (magac) + uu (magacuyaal yeele)

obligatorisk: maqan (sifo) + ahaa (fal)

frivillig: ayaa (qurub-diiradeed) + uu (magacuyaal yeele)

41. Wiilkii mar kale **ayuu** warqadihii yaryaraa **kula** noqday gudaha.

frivillig: ayaa (qurub-diiradeed) + uu (magacuyaal yeele)

obligatorisk: ku (horyaale) + la (horyaale)

42. Ma **kuugu** yeernaa tagsi?

obligatorisk: ku (magacuyaal layeele) + u (horyaale) + u (horyaale)

43. **Yaa kula** qaadaya alaabta?

obligatorisk: ayo (magacuyaal weydiimeed) + ayaa/baa (qurub-diiradeed)

obligatorisk: ku (magacuyaal layeele) + la (horyaale)

44. Gabar aan saaxiib nahay ayaa **ii** soo socota.

obligatorisk: i (magacuyaal layeele) + u (horyaale)

45. Dhinaca irridaha garoonka **looga** soo baxo **ayay** ku degdegayaan.

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + u (horyaale) + ka (horyaale)

frivillig: ayaa (qurub-diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

46. **Waxay** u soo dhowaadeen Faadumo.

frivillig: waxa (qurub-diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

47. Gabdhihii **uma** jeedaan wejiga Faadumo.

obligatorisk: u (horyaale) + ma (qurub-diidmeed)

48. **Waxay** saaxiib la tahay gabadha **loo** yaqaanno Sahra.

frivillig: waxa (qurub-diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + u (horyaale)

49. Dabaqan kore **wuxuu** ka kooban yahay 4 qol.

frivillig: waxa (qurub-diiradeed) + uu (magacuyaal yeele)

50. Jaariyadaha shaqada **way** u qaybsan tahay oo qaar carruurta **ayay** hayaan, qaarna guriga **ayay** nadiifiyaan, qaarna cuntada **ayay** kariyaan.

frivillig: waa (qurub-weereed/diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

frivillig: ayaa (qurub-weereed/diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

51. **Sidoo** kale waxaa guriga ka shaqeeya niman waardiyayaal ah.

frivillig: sida (magac) + oo (xiriiriye)

52. Guriga waxaa yaalla shan baabuur oo ah kuwa **lagu** raaxaysto.

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + ku (horyaale)

53. **Markay** Dubai tagaanna reerka **waxay** kiraystaan guryaha mafrashka **loo** yaqaanno.

frivillig: marka (magac) + ay (magacuyaal yeele)

frivillig: waxa (qurub-diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + u (horyaale)

54. Reerka **sidoo** kale **waxay** leeyihiin beer aad u wayn.

frivillig: sida (magac) + oo (xiriirirye)

frivillig: waxa (qurub-diiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

55. **Sidoo** kale waxaa reerka **loo** qalaa adhi dhaylo ah mar kasta.

frivillig: sida (magac) + oo (xiriirirye)

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + u (horyaale)

56. Faynuus ayaa **waxay** aad **ula** yaabtay barwaaqada iyo nicmada ay dhex dabbaalanayso Sahra.

frivillig: waxa (qurub-diiiradeed) + ay (magacuyaal yeele)

ula: u (horyaale) + la (horyaale)

57. **Maxaan** samayn karaa?

obligatorisk: maxay (magacuyaal weydiimeed) + ayaa/baa (qurub-diiiradeed)

frivillig: maxaa + aan (magacuyaal yeele)

58. Boosaaso waa magaalo wayn oo waxba **lagama** waayo.

obligatorisk: la (magacuyaal yeele) + ku (horyaale) + ma (qurub-diidmeed)

59. Laakiin **waxaan** ka cabsanayaa hooyaday iyo aabbahay in ay **ii** diidaan in aan Boosaaso aado.

frivillig: waxa (qurub-diiiradeed) + aan (magacuyaal yeele)

obligatorisk: i (magacuyaal layeele) + u (horyaale)

60. **Waxaan** rabaa in aan Boosaaso aado **oo** aan **inooga** soo shaqeeyo.

frivillig: waxa (qurub-diiiradeed) + aan (magacuyaal yeele)

obligatorisk: ina (magacuyaal layeel) + u (horyaale) ka (horyaale)

52. Sammandragningar

1. Carruurtani waxa ay ku nooshahay Hodan deriskeeda.

frivillig: waxa ay = waxay

obligatorisk: nooshahay <*nool+**t**ahay

2. Waxa uu ogyahay in geeduhu ay waxtar u leeyihiin isaga iyo

frivillig: waxa uu = wuxuu

frivillig: ogyahay = og yahay

leeyihiin är snarast en böjningsform av det oregelbundna verbet *leeyahay* men historiskt sett är det en sammandragning av $\langle *leh+yihiin$

waxtar är ett (sammansatt substantiv (av *wax* + *tar*)

3. Ka dibna waxa ay daryeelaan geedaha yaryar.
frivillig+obligatorisk: ka dibna = kadibna < ka dib+na
frivillig: waxa ay = waxay

4. Tani waa sababta ugu wacan.

ugu är ursprungligen en obligatorisk sammandragning av
 $\langle *u+ku$ eller $\langle *u+u$
men idag markerar **ugu** ofta helt enkelt superlativ av adjektiv.

5. Xayawaanka aynnu dhaqanno waxa loo yaqaan xoolo.
obligatorisk: loo $\langle *la+u$

6. Geeddi aabbihii aad ayaa uu uga carooday Mahad.
frivillig: buu = baa uu = ayuu = ayaa uu
obligatorisk: uga $\langle *u+ka$

7. Waa in aanad dhaawicin.
obligatorisk: aanad = aadan < *aan+aad
frivillig: inaanad = **inaadan** = in aanad = in aadan

8. Maroodiga waxa lagu ugaarsadaa foolasha.
obligatorisk: lagu <*la+ku *man+för/på/med*

9. Ma kula tahay in biyaha balligani ay yihiin nadiif?
obligatorisk: kula <*ku+la *dig+med*

10. Sidani ma fiicna.
obligatorisk: (ma) fiicna <*fiican+aha

11. Waa ay oodeen balligii cusbaa si ay xoolaha uga ilaaliyaan.
frivillig: waa ay = way
obligatorisk: cusbaa <*cusub+ahaa
obligatorisk: uga <*u+ka

12. Ceelkii jabnaa
obligatorisk: jabnaa <*jaban+ahaa

13. Waa in aynaan khasaarin biyaha.
obligatorisk: aynaan <*aynu+aan
frivillig: inaynaa = in aynaan

14. Cutubkan waxa aad ku arki doontaa shaqooyinka qaarkood oo lagaga shaqeeyo derisyada intooda badan.
frivillig: waxa aad = waxaad
obligatorisk: lagaga <*la+ku/ka+ka

15. Yaa qabta shaqooyinka deriskaaga?

obligatorisk: yaa? < *ayo?+ayaa / *ayo?+baa

16. Derisyada intooda badani waxay leeyihiin dukaan.

frivillig: waxay = waxa ay

17. Farmasiga waxa lagu iibiyaa dawooyin.

obligatorisk: lagu <*la+ku *man+på/i*

18. Caanaha waxa inta badan laga keenaa miyiga.

obligatorisk: laga <*la+ka *man+från*

19. Qaar kalena waxa ay leeyihiin dukaanno la yiraahdo caanooley.

obligatorisk: kalena < *kale+na (konjunktionen -na)

frivillig: waxay = waxa ay

20. Waratada kuma iibiyaan alaabtooda dukaan.

obligatorisk: kuma <*ku+ma *i/på+inte*

21. Waratadu waxa ay iibiyaan alaab aad uga sicir jaban kuwa dukaanleyda.

frivillig: waxa ay = waxay

obligatorisk: uga <*u+ka *ka än*

22. Soo booqdo suuqa idiinku dhow.
obligatorisk: idiinku <*idin+u+ku idiin <*idin+u *för er, till er*

23. Qalabka farshaxanku waa waxyaabo lagu sameeyay gacanta.
obligatorisk: lagu <*la+ku man+för/med

24. Ka dooda qaabka loo sameeyo dhuxusha.
obligatorisk: loo <*la+u man+på

25. Habkee baa dhuxusha loo keenaa magaalada?
obligatorisk: loo <*la+u man+på

26. Xaggee buu qoyskaagu ka helaa dhuxusha?
frivillig: buu = baa uu = ayuu = ayaa uu
frivillig: (xagguu = xaggee uu = xaggee buu)

27. Xididdada dhirta waxa ay isu qabtaan carro-santa.
obligatorisk: isu <*is+u
frivillig: waxay = waxa ay

28. Malabka waxa loo isticmaalaa cunto ahaan.
obligatorisk: loo <*la+u

29. Waxa kale oo malabka loo isticmaalaa dawo ahaan.
obligatorisk: loo <*la+u

30. Xilligee bay dabayshu ka timaaddaa Waqooyi-Bari?

frivillig: bay = baa ay

31. Xilligee baad ugu jeceshahay?

frivillig: baad = baa aad

ugu markerar superlativ av adjektivet jecel

obligatorisk: jeceshahay <*jecel+tahay

32. Laba shaar baan leeyahay.

frivillig: baan = baa aan

leeyahay är idag en oregelbunden böjningsform av verbet i fråga, men historiskt är det en sammandragning av *leh+ahay.

33. Guri weyn bay leeyihiin.

frivillig: bay = baa ay

leeyihiin, böjningsform, historisk sammandragning <*leh+yihiin

34. Dal ballaaran baannu leenahay.

frivillig: baannu = baa aannu

35. Dibedda ayay mar kale u soo baxday.

frivillig: ayay = ayaa ay

36. Maxaan kaa caawiyaa?
frivillig+obligatorisk: maxaan = maxaa aan <*maxay+baa aan
obligatorisk: kaa < *ku+ka

37. Waxaan illaaway inaan soo qaato boorsooyinkaygii.
frivillig: waxaan = waxa aan
frivillig: inaan = in aan

38. Ma ii soo saari kartaa boorsooyinka?
obligatorisk: ii <* i+u

39. Wiilkii wuxuu galay garoonka gudihiiisa.
frivillig: wuxuu = waxa uu

40. Xoogaa markuu maqnaa ayuu soo noqday.
frivillig: markuu = markii uu
obligatorisk: maqnaa <*maqan+ahaa
frivillig: ayuu = ayaa uu

41. Wiilkii mar kale ayuu warqadihii yaryaraa kula noqday gudaha.
frivillig: ayuu = ayaa uu
obligatorisk: yaryaraa <*yaryar+ahaa
obligatorisk: kula < *ku+la

42. Ma kuugu yeernaa tagsi?
obligatorisk: kuugu < *ku+u+ku

43. Yaa kula qaadaya alaabta?

obligatorisk: yaa <*ayo+baa

obligatorisk: kula <*ku+la

44. Gabar aan saaxiib nahay ayaa ii soo socota.

obligatorisk: ii <*i+u

45. Dhinaca irridaha garoonka looga soo baxo ayay ku degdegayaan.

obligatorisk: looga <*la+u+ka

frivillig: ayay = ayaa ay

46. Waxay u soo dhowaadeen Faadumo.

frivillig: waxay = waxa ay

47. Gabdhihii uma jeedaan wejiga Faadumo.

obligatorisk: uma <*u+ma

48. Waxay saaxiib la tahay gabadha loo yaqaanno Sahra.

frivillig: waxay = waxa ay

obligatorisk: loo <*la+u

49. Dabaqan kore wuxuu ka kooban yahay 4 qol.

frivillig: wuxuu = waxa uu

50. Jaariyadaha shaqada way u qaybsan tahay oo qaar carruurta ayay hayaan, qaarna guriga ayay nadiifiyaan, qaarna cuntada ayay kariyaan.

frivillig: way = waa ay

frivillig: ayay = ayaa ay

obligatorisk: qaarna <*qaar+na

51. Sidoo kale waxaa guriga ka shaqeeya niman waardiyayaal ah.

frivillig: sidoo = sida oo

52. Guriga waxaa yaalla shan baabuur oo ah kuwa lagu raaxaysto.

obligatorisk: lagu <*la+ku

53. Markay Dubai tagaanna reerka waxay kiraystaan guryaha mafrashka loo yaqaanno.

frivillig: markay = markii ay

obligatorisk: tagaanna <*tagaan+na

frivillig: waxay = waxa ay

obligatorisk: loo <*la+u

54. Reerka sidoo kale waxay leeyihiin beer aad u wayn.

frivillig: sidoo = sida oo

frivillig: waxay = waxa ay

leeyihiin, idag böjningsform av verbet, historiskt sammandr. <*leh+yihiin

55. Sidoo kale waxaa reerka loo qalaa adhi dhaylo ah mar kasta.

frivillig: sidoo = sida oo

obligatorisk: loo <*la+u

56. Faynuus ayaa waxay aad ula yaabtay barwaaqada iyo nicmada ay
dhex dabbaalanayso Sahra.
frivillig: waxay = waxa ay
obligatorisk: ula <*u+la

57. Maxaan samayn karaa?
frivillig+obligatorisk: maxaan = maxaa aan <*maxay+baa aan

58. Boosaaso waa magaalo wayn oo waxbaba lagama waayo.
obligatorisk: waxbaba <*wax+ba+ba
obligatorisk: lagama <*la+ka+ma

59. Laakiin waxaan ka cabsanayaa hooyaday iyo aabbahay in ay ii diidaan
in aan Boosaaso aado.
frivillig: waxaan = waxa aan
frivillig: in ay = inay
obligatorisk: ii <*i+u
frivillig: in aan = inaan

60. Waxaan rabaa in aan Boosaaso aado oo aan inooga soo shaqeeyo.
frivillig: waxaan = waxa aan
frivillig: in aan = inaan
obligatorisk: inooga <*ina+u+ka

53. Fraser och sammandragningar

oraah-magaceed ♦ oraah-qurubeed ♦ oraah-faleed

1a. Dela meningarna i fraser.

1b. Vilken typ av fraser är det?

2a. Finns det någon sammandragning?

2b. Vilka ord består sammandragningen av?

1. Waxa uu ♦ aadaa ♦ dugsiga hoose ee Sheekh Bashiir.

3. Dugsiga ♦ waxa uu ♦ u qaataa ♦ shaati cusub.

4. Waxa aan ♦ dhigtaa ♦ fasalka labaad.

5. Guryaha reer-guuraaga ♦ si fudud ♦ baa ♦ loo dhisi karaa.

< la+u

6. Weligaa ♦ ma ♦ aragtay ♦ reer-guuraa?

7. Marka hore ♦ dumarku ♦ waxa ay ♦ dhisaan ♦ dhigaha iyo udbaha.

8. Xaggee ♦ baa uu ♦ ku dhashay?

9. Saciid ♦ xaggee ♦ baa uu ♦ ku dhashay?

10. Wuxuu ♦ ku dhashay ♦ Berbera.

= waxa uu

11. Jiirku ♦ waxa uu ♦ ku nool yahay ♦ guriga Faadumo.

12. Adigu ♦ ma ♦ arki kartaa?

13. Waxa uu ♦ galay ♦ baaldiga dhexdiisa.

14. Jiirku ♦ waxa uu ♦ dul fuulay ♦ miiska.

15. Bisaddu ♦ waxa ay ♦ ku boodaysaa ♦ miiska.

16. Jiirku ♦ waxa uu ♦ ka boodayaa ♦ miiska.
17. Jiirku ♦ waxa uu ♦ ku dhex jiraa ♦ baaldiga.
18. Baaldigu ♦ waxa uu ♦ hoos yaal ♦ miiska.
19. Gabadhu ♦ waxa ay ♦ u dhowdahay ♦ gambadhka.
20. Wiilku ♦ waxa uu ♦ ku dul fadhiyaa ♦ sariirta.
21. Jiirku ♦ ma ♦ ku hoos jiraa ♦ miiska?
22. Jiirku ♦ ma ♦ ku dhex jiraa ♦ baaldiga?
23. Bisaddu ♦ ma ♦ u dhowdahay ♦ jiirka?
- < dhow+tahay
24. Cumar ♦ wuxuu ♦ dhisayaa ♦ mundul.
- = waxa uu
25. Wuxuu ♦ sidaa ♦ caws.
- = waxa uu
26. Cumar ♦ wuxuu ♦ fuushan yahay ♦ mundulka.
- = waxa uu
27. Cawska ♦ ayuu ♦ saarayaa ♦ saqafka.
- = ayaa uu
28. Wuu ♦ ku dhaqsanayaa.
- = wuu
29. Roobka ♦ ayuu ♦ ka baqayaa.
- = ayaa uu
30. Cumar ♦ wuxuu ♦ dhammeeyay ♦ mundulkiisii.

= waxa uu

32. Biyaha ♦ ayuu ♦ ka moosayaa ♦ mundulka.

= ayaa uu

33. Xaawo ♦ halkee ♦ bay ♦ u socotaa?

= baa ay

34. Kalluumaysatadu ♦ waxa ay ♦ ku nool yiihin ♦ badda agteeda.

35. Ma ♦ arki kartaa ♦ doonnida aabbaheed?

36. Kalluunka ♦ waxaa ♦ lagu qallajinayaa ♦ qorraxda.

< la+ku

37. Saqafka ♦ waxa ♦ lagu dhisay ♦ ulo iyo caleen.

< la+ku

38. Gabadhu ♦ waxa ay ♦ ku ordaysaa ♦ guriga.

39. Ninku ♦ waxa uu ♦ ku nasanayaa ♦ barandaha gurigiisa.

40. Gurigu ♦ waxa uu ♦ dadka ♦ ka celiyaa ♦ qorraxda.

41. Dibedda gurigan ♦ waxaa ♦ jooga ♦ waraabayaal.

42. Waraabayaashu ♦ waa ay ♦ weerari karaan ♦ carruurta.

43. Gurigu ♦ waxa uu ♦ dadka ♦ ka celiyaa ♦ dugaagga.

44. Waxaan ♦ ka imid ♦ Maraykanka.

= waxa aan

45. Qoyskeennu ♦ waxa uu ♦ ka kooban yahay ♦ afar qof.

46. Walaalahey ♦ waxa ay ♦ ixtiraamaan ♦ waalidkeenna.

47. Carruurteennu ♦ waxa ay ♦ kaalmeeyaan ♦ waalidkeenna.

48. Carruurteennu ♦ waxa ay ♦ u adeegaan ♦ hooyo iyo aabbo.

49. Waxa ay ♦ kaalmeeyaan ♦ walaalaheenna waaweyn.

50. Waxa ay ♦ u naxariistaan ♦ walaalaheenna yaryar.

51. Carruurteennu ♦ wax ♦ bay ♦ bartaan.

= baa ay

52. Maryan ♦ waxa ay ♦ kaalmaysaa ♦ hooyadeen.

53. Waxa ay ♦ la qabataa ♦ shaqada guriga.

54. Biyaha ♦ waxaa ♦ laga helaa ♦ meelo badan.

< la+ka

55. Biyaha ♦ waxa aynu ♦ u isticmaalnaa ♦ cabbitaan.

56. Halkee ♦ ayaa aynu ♦ ka helnaa ♦ biyaha?

57. Qoysaska qaar ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka helaan ♦ balliyada.

58. Waxa ay ♦ ku soo dhaansadaan ♦ jirikaanno.

59. Qoysaska qaar ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka helaan ♦ matoorrada gacanta.

60. Waxa ay ♦ ku soo dhaansadaan ♦ jirikaanno.

61. Reer-miyigu ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka helaan ♦ balliyada.

62. Waxa ay ♦ biyaha ♦ ku rartaan ♦ awrtooda.

63. Qoysaska qaar ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka iibsadaan ♦ biyoolaha.

64. Waxa ay ♦ ku kaydsadaan ♦ foostooyin waaweyn.

65. Qoysaska qaar ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka helaan ♦ qasabadaha.

66. Halkee ♦ buu ♦ qoyskiinnu ♦ ka helaa ♦ biyaha?

= baa uu

67. Immisa dhegood ♦ ayaa uu ♦ leeyahay?

68. Faadumo ♦ wejigeeda ♦ ayey ♦ dhaqaysaa.

= ayaa ay

69. Aabbe ♦ waxa uu ♦ nadiifinayaa ♦ ilkihiisa.

70. Hooyo ♦ waxa ay ♦ dhaqaysaa ♦ dhar.

71. Xasan ♦ waa uu ♦ shanlaysanayaa.

72. Waxa ay ♦ ayeeyadeed ♦ ku nooshahay ♦ magaalada Jilib.

73. Maryan ♦ waxa ay ♦ ku riddey ♦ dambiishii ♦ cambe iyo babbaay.

74. Maryan ♦ waxa ay ♦ dhex martay ♦ kaynta.

75. Waxa aan ♦ jeclahay ♦ moos iyo qare.

< jecel+ahay

76. Moosku ♦ waxa uu ♦ ka baxaa ♦ dalalka cimilada kulul.

77. Geedku ♦ waxa uu ♦ leeyahay ♦ caleemo ballaaran.

78. Geedka mooska mirihiisu ♦ waxa ay ♦ ku bislaadaan ♦ sagaal bilood.

79. Waxa aan ♦ biyaha ♦ ka helnaa ♦ meelo badan.

80. Meelahaas ♦ waxa ♦ la yiraahdaa ♦ ilaha biyaha.

81. Halkee ♦ bay ♦ biyaha dugsigiinna ♦ ka yimaadaan?

= baa ay

82. Sidee ♦ bay ♦ dadka tuuladu ♦ u nadiifiyaan ♦ ilaha biyahooda?

= baa ay

83. Waxa aynu ♦ u baahan nahay ♦ cunto.

84. Cuntadu ♦ xoog ♦ baa ay ♦ inoo yeeshaa.

< ina+u

85. Cuntadu ♦ waxa ay ♦ jidhkeenna ♦ gelisaa ♦ caafimaad.

86. Waxa aynu ♦ guryaha ♦ ku cunnaa ♦ cunto kala duwan.

87. Adigu ♦ kuwee ♦ baa aad ♦ cuntadan ♦ soo cuntay?

88. Halkee ♦ baa aad ♦ ka heshaa ♦ cuntada?

89. Waxa aynu ♦ u baahan nahay ♦ biyo.

90. Biyaha ♦ waxa aynu ♦ u isticmaalnaa ♦ siyaabo kala duwan.

91. Xaggee ♦ baa aynu ♦ biyaha ♦ ka soo helnaa?

92. Sawirradani ♦ waxa ay ♦ ina tusayaan ♦ ilaha biyaha.

93. Geeddi aabbihiis ♦ waxa uu ♦ haystaa ♦ laba sac.

94. Dameeruhu ♦ waxa ay ♦ inoo qaadaan ♦ rarka culus.

< ina+u

95. Riyuhu ♦ waxa aynu ♦ ka helnaa ♦ caano.

96. Qoyskiinnu ♦ ma ♦ cunaa ♦ kalluun?

97. Maxaw ♦ wuxuu ♦ soo dabtay ♦ shan kalluun.

= waxa uu

98. Fasalkayaga ♦ waxaa ♦ ku jira ♦ soddon arday.

99. Rooble dugsigoodu ♦ waxa uu ♦ ku dhex yaallaa ♦ magaalo weyn.

100. Waxyaabo badan ♦ baa aynu ♦ ku aragnaa ♦ waddada.

101. Weligaa ♦ ma ♦ booqatay ♦ dugsii kale?

102. Maroodigu ♦ waxa uu ♦ leeyahay ♦ san dheer.
103. Waxa aan ♦ ku magacawnaa ♦ sankiisa ♦ gacanka maroodiga.
104. Maroodigu ♦ waxa uu ♦ ku nool yahay ♦ kaymaha.
105. Faadumo iyo Xasan ♦ waa ay ♦ faraxsan yihiin.
106. Dabadeed ♦ carruurta aabbahood ♦ waxa uu ♦ biraynayaa ♦ ri'.
107. Hooyaduna ♦ deriska ♦ ayaa ay ♦ siinaysaa ♦ hilib.
108. Biyaha ♦ waxa aynu ♦ ka soo dhaansannaa ♦ ilaha biyaha.
109. Halkee ♦ baa aad ♦ biyaha ♦ ku kaydsataan?
110. Dabka ♦ waxa aan ♦ ku karsannaa ♦ cuntada.
111. Dabka ♦ waa aynu ♦ kulaalnaa.
112. Rooble ♦ waxa uu ♦ tagayaa ♦ masaajidka ♦ maalinta Jimcaha.
113. Dhar kala duwan ♦ baa aynu ♦ xidhannaa ♦ xilliyada kala duwan.
114. Bariiska ♦ waxa aan ♦ ku karinnaa ♦ biyo kulul.
115. Meseggadu ♦ waxa ay ♦ ka baxdaa ♦ dhirta.
116. Ma ♦ cunaa ♦ qoyskiinnu ♦ meseggo ♦ cashada?
117. Digirta qallalani ♦ waa ay ♦ adag tahay.
118. Ciyaartu ♦ waa ay ♦ inoo fiican tahay.

< ina+u

54. Naqtiin guud (3)

1. idinla
2. sano, ganacsi, waqti, shaqo, dhammaan
3. qoys/qoysas, hilib/hilbo, waqti/waqtiyo, beer/beero, shaqo/shaqooyin, qof/qofaf

4. digaag, beed, ganacsi, dhammaan
5. digaag, beed, qoys
6. hilib
7. qoys, hilib, beer, qof, digaag, beed, waqti, sano
8. dhammaan < dhan + aan, shaqo < shaq- (t.ex. shaqeeyaa) + -o,
ganacsi < ganac + -si
9. qoyskaygu, darteed, ganacsigayga, beertayda, dhammaantood
10. sidaas
11. qoyskaygu,
12. sahan, badan
13. gaarey, bilaabay, helaa, hadlayo, jooga
14. ballaariyo, siiyey, ilaaliya
15. xannaaneysto/xannaaneysataa, ogaadey/ogaatay, dhaqdo/dhaqato
16. ah, tahay
17. xannaaneysto
18. /had_l/ > hadlayo/hadalka
19. ballaar + i > ballaariyo, ilaal + i > ilaaliya
20. og > ogaadey
21. gaarey, bilaabay, helaa, jooga, siiyey, ilaaliya, ogaadey,
22. hadlayo, ballaariyo, xannaaneysto, dhaqdo
23. aan, uu, ay, la.
24. idin
25. idinla

6. Qaababka Falka

61. Qaababka falalka

	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN	QAABKALE
shaqeeya	amar	—	—	2	wadar	—	—
noqonayaa	ebyoon = guud	joogto	socoto	3	keli	lab	—
martay	ebyoon = guud	tagto	fudud	3	keli	dheddig	—
tartami	—	—	—	—	—	—	masdar
kartaa	ebyoon = guud	joogto	fudud	2	keli	—	—
tartami	—	—	—	—	—	—	masdar
kartid	madhacdo	joogto	fudud	2	keli	—	—
aamus	amar	—	—	2	keli	—	—
maqlin	madhacdo	tagto	fudud	—	—	—	—

	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN	Q.KALE
dheerayn	—	—	—	—	—	—	masdar
kartid	madhacdo	joogto	fudud	2	keli	—	—
tagno	madhacdo	joogto	fudud	1	wadar	—	—
tartansiisa	ebyoon	joogto	fudud	3	keli	dheddig	qaab gaaban
joog	amar	—	—	2	keli	—	—
baqayn	madhacdo	tagto	socoto	—	—	—	—
gee	amar	—	—	2	keli	—	—

jooga	ebyoon = guud	joogto	fudud	3	keli	lab	gaaban
doonaynaa	ebyoon	joogto	socoto	1	wadar	—	—
noqotid	madhacdo	joogto	fudud	2	keli	—	—
oggolaaday	ebyoon = guud	tagto	fudud	1	keli	—	—
sawirayaa	ebyoon = guud	joogto	socoto	1	keli	—	—
dhammaado	madhacdo	joogto	fudud	3	keli	lab	—
hormara	ebyoon	joogto	fudud	3	keli	lab	qaab gaaban
badiyey	ebyoon = guud	tagto	fudud	3	keli	lab	—

	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN	Q.KALE
dheereeyo	madhacdo	joogto	fudud	1	keli	—	—
guulaysan	—	—	—	—	—	—	masdar
karaa	ebyoon	joogto	fudud	1	keli	—	—
dhaco	madhacdo	joogto	fudud	1	keli	—	—

61.

	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN	Q.KALE
shaqeeyaa	Amar	—	—	2aad	Wadar	—	—
noqonayaa	Guud	Joogto	Socoto	3aad	Keli	Lab	—
martay	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Dheddig	—
tartami	—	—	—	—	—	—	Masdar
kartaa	Guud	Joogto	Fudud	2aad	Keli	—	—

tartami	—	—	—	—	—	—	Masdar
kartid	Madhacdo	Joogto	Fudud	2aad	Keli	—	—
aamus	Amar	—	—	2aad	Keli	—	—
maqlin	Madhacdo	Tagto	Fudud	—	—	—	—
dheerayn	—	—	—	—	—	—	Masdar
kartid	Madhacdo	Joogto	Fudud	2aad	Keli	—	—
tagno	Madhacdo	Joogto	Fudud	1aad	Wadar	—	—
tartansiisa	Guud	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Dheddig	Gaaaban
joog	Amar	—	—	2aad	Keli	—	—
baqayn	Madhacdo	Tagto	Socoto	—	—	—	—
gee	Amar	—	—	2aad	Keli	—	—
jooga	Guud	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	Gaaban
doonaynaa	Guud	Joogto	Socoto	1aad	Wadar	—	—
noqtid	Madhacdo	Joogto	Fudud	2aad	Keli	—	—
oggolaaday	Guud	Tagto	Fudud	1aad	Keli	—	—
sawirayaa	Guud	Joogto	Socoto	1aad	Keli	—	—
	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN	Q.KALE
dhammaado	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
hormara	Guud	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	Gaaban
badiyey	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
dheereeyo	Madhacdo	Joogto	Fudud	1aad	Keli	—	—
guulaysan	—	—	—	—	—	—	Masdar
karaa	Guud	Joogto	Fudud	1aad	Keli	—	—

dhaco	Madhacdo	Joogto	Fudud	1aad	Keli	—	—
dhacay	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
seexan	Madhacdo	Tagto	Fudud	—	—	—	—
watay	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
gaaro	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
kacay	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
booday	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
orday	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
dhammaado	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
daahay	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
ordo	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
gaarey	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
tartamayey	Guud	Tagto	Socoto	3aad	Keli	Lab	—
guulaystay	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
jawaab	Amar	—	—	2aad	Keli	—	—
doonayey	Guud	Tagto	Socoto	3aad	Keli	Lab	—
	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN	Q.KALE
tartamo	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
badinayo	Madhacdo	Joogto	Socoto	3aad	Keli	Lab	—
hurday	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
watay	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
guulaystay	Guud	Tagto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
doonayey	Guud	Tagto	Socoto	3aad	Keli	Lab	—

marti-qaado	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
tartamo	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
marti-qaado	Madhacdo	Joogto	Fudud	1aad	Keli	—	—
tartanto	Madhacdo	Joogto	Fudud	2aad	Keli	—	—
rajaynayaa	Guud	Joogto	Socoto	1aad	Keli	—	—
kulmo	Madhacdo	Joogto	Fudud	1aad	Keli	—	—
marti-qaaddo	Madhacdo	Joogto	Fudud	2aad	Keli	—	—
sameeyo	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
ciyaaro	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
booqdo	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
qor	Amar	—	—	2aad	Keli	—	—
weydii	Amar	—	—	2aad	Keli	—	—
cunaa	Guud	Joogto	Fudud	1aad	Keli	—	—
jiraa	Guud	Joogto	Fudud	1aad	Keli	—	—
isticmaashaa	Guud	Joogto	Fudud	2aad	Keli	—	—
qaniino	Madhacdo	Joogto	Fudud	1aad	Keli	—	—
	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN	Q.KALE
ifaa	Guud	Joogto	Fudud	1aad	Keli	—	—
shaqeeyaa	Guud	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Lab	—
qabataa	Guud	Joogto	Fudud	2aad	Keli	—	—
xigto	Madhacdo	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Dheddig	—
xigtaa	Guud	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Dheddig	—
xigtaa	Guud	Joogto	Fudud	3aad	Keli	Dheddig	—

tagayaa	Guud	Joogto	Socoto	1aad	Keli	—	—
---------	------	--------	--------	------	------	---	---

62. Kooxaha Falalka

FAL	KOOX	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN
qallaji-nayaa	2	ebyoon	joogto	socoto	3	keli	lab
hel-o	1	madhacdo	joogto	fudud	3	keli	lab
sheeg-Ø	1	amar	–	–	2	keli	–
arag-to	1	madhaco	joogto	fudud	2	keli	–
tus	1	amar	–	–	2	keli	–
adeegsa-to	3	madhacdo	joogto	fudud	3	keli	dheddig
qabt-aan	3	madhacdo	joogto	fudud	3	wadar	–
ord-ay-s-aa	1	ebyoon	joogto	socoto	3	keli	dheddig
sii-yay	2	ebyoon	tagto	fudud	3	keli	lab
raac-i	1 masdar	–	–	–	–	–	–
jir-een	1	ebyoon	tagto	fudud	3	wadar	–

form (ett ord)

jireen

muuqaal fudud

konstruktion (flera ord)

raaci jireen

muuqaal caadaley

quudi-n	2 masdar						
kar-aa	1	ebyoon	joogto	fudud	3	keli	lab
gaar-ey	1	ebyoon	tagto	fudud	1	keli	–
xannaaneyst-o	3	madhacdo	joogto	fudud	1	keli	–
jeedi-say	2	ebyoon	tagto	fudud	3	keli	dheddig

62.

FAL	KOOX	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN
qallaji-nayaa	2	guud	joogto	socoto	3	keli	lab
hel-o	1	madhacdo	joogto	fudud	3	keli	lab
sheeg	1	amar	_____	_____	2	keli	_____
sheeg-a	1	amar	_____	_____	2	wadar	_____
arag-to	1	madhacdo	joogto	fudud	2	keli	_____
ark-ay-so				socoto			
tus	1	amar	_____	_____	2	keli	_____
adeegsa-to	3	madhacdo	joogto	fudud	3	keli	dheddig
qabt-áan	3	madhacdo	joogto	fudud	3	wadar	_____
ordaysaa	1	guud	joogto	socoto	3	keli	dheddig
siiyay	2	guud	tagto	fudud	3	keli	lab
raac-i <i>masdar</i>	1	—	—	—	—	—	—
raac-i jireen	1	guud	tagto	caadaley	3	wadar	_____
quudin <i>masdar</i>	2	_____	—	—	—	—	—
kar-aa	1	guud	joogto	fudud	3	keli	lab
gaar-ey	1	guud	tagto	fudud	1	keli	_____
xannaaneysto	3	madhacdo	joogto	fudud	1	keli	—
jeedi-say	2	guud	tagto	fudud	3	keli	dheddig
dhigt-ay	3	guud	tagto	fudud	3	k	lab
akhriyo	2	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab
noqd-ay	3	guud	tagto	fudud	3	k	lab
fahm-in	1	madhacdo	tagto	fudud	—	—	—

dhig-ay	1	guud	tagto	fudud	3	k	lab
dhigan <i>masdar</i>	3	—	—	—	—	—	—
lahayd	—	guud	tagto	—	3	k	dheddig
dhigan lahayd	—	shardiley	—	—	3	k	dheddig
fahmi <i>masdar</i>	1	—	—	—	—	—	—
furo	1	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab
mooddid	1	madhacdo	joogto	fudud	2	k	—
keenay	1	fudud	tagto	fudud	3	k	lab
horreysay	2	guud	tagto	fudud	3	k	dheddig
fadhiisiyey	2	guud	tagto	fudud	3	k	dheddig
arkin	1	madhacdo	tagto	fudud	—	—	—
fadhiistay	3	guud	tagto	fudud	3	k	lab
kuusay	1	guud	tagto	fudud	3	k	lab
malaysid	2	madhacdo	joogto	fudud	2	k	—
sameeyey	2	guud	tagto	fudud	3	k	lab
dhigi <i>masdar</i>	1	—	—	—	—	—	—
jiraty	1	guud	tagto	fudud	3	k	dheddig
dhigi jirtay	—	guud	tagto	caadalay	3	k	dheddig
beddelay	1	guud	tagto	fudud	3	k	lab
yeezhayey	1	guud	tagto	socoto	3	k	lab
maqlay	1	guud	tagto	fudud	1	k	—
naanayso	1	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab
yaabin	1	madhacdo	tagto	fudud	(1)	(k)	—

bilowday	1	guud	tagto	fudud	3	k	dheddig
qaadayaa	1	guud	joogto	socoto	1	k	—
ogaado	3	madhacdo	joogto	fudud	1	k	—
maqlo	1	madhacdo	joogto	fudud	1	k	—
saxday	1	guud	tagto	fudud	3	k	dheddig
warran	1	amar	—	—	2	k	—
keenay	1	guud	tagto	fudud	3	k	lab
joojisay	2	guud	tagto	fudud	3	k	dheddig
gashay	1	guud	tagto	fudud	3	k	dheddig
bilaabo	1	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab
nacday	1	guud	tagto	fudud	3	k	dheddig
daa	1	amar	—	—	2	k	—
guuray	1	guud	tagto	fudud	3	k	lab
tashaday	3	guud	tagto	fudud	1	k	—
qaato	3	madhacdo	joogto	fudud	1	k	—
caawiyo	2	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab

63. Naqtiin guud (4)

1. cuntadoodana < cuntadooda + -na
2. lagu
3. digaag, wax, biyo, cuntadooda, dhulka guriga, hadhuudh, xasharaad, cuntada, soorta, khudradda
4. tiro, sida,
5. wax, cunto, dhul, guri,
6. digaag, biyo, hadhuudh, xasharaad, soor, khudrad
7. biyo
8. digaag, xasharaad, (khudrad)
9. biyo, cunto, dhul, hadhuudh, soor, (khudrad)

- 10.digaag, wax, dhul, hadhuudh, xasharaad, soor, si
- 11.cunto < cun + -to, tiro < tir + -o
kanske också guri < gur + -i (?), khudrad < khud_r + -ad (?)
- 12.cuntadooda
- 13.biyo
- 14.hareeraysan
- 15.yar, baahan, jecel,
- 16.helaan, cunaan, karaa, harta
- 17.xannaaneeyo, quudin
- 18.yihiin, ah
- 19.karaa
- 20.helaan, karaa, harta, yihiin
- 21.cunaan, xannaaneeyo
- 22.quudin
- 23.la , ay
- 24.lagu

7. Qaababka Falka

---

71. Regelbundna verb

FAL	KOOX	HAB MODUS	AMMIN TEMPUS	MUUQAAL ASPEKT	QOF PERSON	TIRO NUMERUS	CAYN GENUS
akhrin	2	madhacdo	tagto	fudud	—	—	—
fiiri	2	amar	—	—	2	keli	—
yaal	oregelb.	guud	joogto	—	3	wadar	—
malaynaysaa	2	guud	joogto	socoto	2	keli	—
tahay	oregelb.	guud	joogto	—	3	keli	dheddig
akhri	2	amar	—	—	2	keli	—

ahayd	oregelb.	guud	tagto	—	3	keli	dheddig
ah	oregelb.	guud	joogto	—	qaab gaaban		—
ihi	oregelb.	guud	joogto	—	qaab gaaban		—
baxay	1	guud	tagto	—	3	keli	lab
yimid	oregelb.	guud	tagto	—	3	keli	lab
yaallay	oregelb.	guud	tagto	—	3	keli	lab
-aa (ahaa)	oregelb.	guud	tagto	—	qaab gaaban		—
haysteen	3	guud	tagto	fudud	3	wadar	—
dhawaanayeen	3	guud	tagto	socoto	3	wadar	—
lahaayeen	oregelb.	guud	tagto	fudud	3	wadar	—
caawi	2	amar	—	—	2	keli	—
dayayeen	1	guud	tagto	socoto	3	wadar	—
baxaan	1	madhacdo	joogto	fudud	3	wadar	—
dhacay	1	guud	tagto	fudud	qaab gaaban		—
weydiiyey	2	guud	tagto	fudud	3	keli	—
ahaa	oregelb.	guud	tagto	—	qaab gaaban		—
dhacay	1	guud	tagto	fudud	3	keli	lab
saari	1, masdar						
kari	1, masdar						
weyney	1	guud	tagto	fudud	1	wadar	—
jawaabay	1	guud	tagto	fudud	qaab gaaban		—
ahaa	oregelb.	guud	tagto	—	qaab gaaban		—
-aa (ahaa)	oregelb.	guud	tagto	—	qaab gaaban		—

fiiri	2	amar	—	—	2	keli	—
joogaa	1	guud	joogto	fudud	3	keli	lab
FAL	KOOX	HAB MODUS	AMMIN TEMPUS	MUUQAAL ASPEKT	QOF PERSON	TIRO NUMERUS	CAYN GENUS
dhegeysan	3	madhacdo	tagto	fudud	—	—	—
sheegay	1	guud	tagto	fudud	3	keli	lab
yiraadheen	oregelb.	guud	tagto	fudud	3	wadar	—
tag	1	amar	—	—	2	keli	—
mar	1	amar	—	—	2	keli	—
jawaab	1	amar	—	—	2	keli	—
dayeen	1	guud	tagto	fudud	3	wadar	—
sameeyaan	2	madhacdo	joogto	fudud	3	wadar	—
maleeyeen	2	guud	tagto	fudud	3	wadar	—
jiro	1	madhacdo	joogto	fudud	3	keli	lab
malaynaysaa	2	guud	joogto	socoto	2	keli	—
ahaa	oregelb.	guud	tagto	—	qaab gaaban		—
sheeg	1	amar	—	—	2	keli	—
isticmaalnaa	1	guud	joogto	fudud	1	wadar	—
tusaan	1	madhacdo	joogto	fudud	3	wadar	—
yiraahdeen	oregelb.	guud	tagto	fudud	3	wadar	—
FAL	KOOX	HAB MODUS	AMMIN TEMPUS	MUUQAAL ASPEKT	QOF PERSON	TIRO NUMERUS	CAYN GENUS
fiiri	1	amar	—	—	2	keli	—
timid	oregelb.	guud	tagto	fudud	2	keli	—

weyddiyey	2	guud	tagto	fudud	qaab gaaban		
ahaa	oregelb.	guud	tagto	—	qaab gaaban		
caawi	2	amar	—	—	2	keli	—
badbaadinno	2	madhacdo	joogto	fudud	1	wadar	—
yiri	oregelb.	guud	tagto	fudud	qaab gaaban		
ah	oregelb.	guud	joogto	—	qaab gaaban		
jirto	1	madhacdo	joogto	fudud	3	keli	dheddig
yiri	oregelb.	guud	tagto	fudud	qaab gaaban		
su'aalay	1	guud	tagto	fudud	qaab gaaban		
ah	oregelb.	guud	joogto	—	qaab gaaban		
taal	oregelb.	guud	joogto	fudud	3	keli	dheddig
jawaabay	1	guud	tagto	fudud	qaab gaaban		

72. Oregelbundna verb

	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN	Q.KALE
leedahay	guud	joogto	—	2	k	—	
leeyahay	guud	joogto	—	1	k	—	
ahayn	madhacdo	joogto diidmo	—	—	—	—	
tihin	guud	joogto	—	2	w	—	
baahna	madhacdo	joogto	—	3	k	lab	diidmo
dheereeyo	madhacdo	joogto	fudud	1	k	—	
watay (k. 3)	guud	tagto	fudud	3	k	lab	
gaabnaa	guud	tagto	—	3	k	lab	
gaaro	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab	
leh	guud	joogto	—	—	—	—	qaab gaaban
ahaa	guud	tagto	—	3	k	lab	
rumaysnaa	guud	tagto	—	3	k	lab	
jeclahay	guud	joogto	—	1	k	—	
tahay	guud	joogto	—	3	k	dh.	
jeceshahay	guud	joogto	—	2	k	—	
yimaaddo	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab	
aallaa	guud	joogto	fudud	1	k	—	

72. Oregelbundna verb

	KOOX	HAB	AMMIN	MUUQAAL	QOF	TIRO	CAYN	Q.KALE
leedahay	—	guud	joogto	—	2	k	—	—

tartami	1	—	—	—	—	—	—	—	masdar
kartaa	1	guud	joogto	fudud	2	k	—	—	—
leeyahay	—	guud	joogto	—	1	k	—	—	—
ahayn	—	madhacdo dar. 2aad	—	—	—	—	—	—	—
tihin	—	guud	joogto	—	2	w	—	—	—
baxa	1	amar	—	—	2	w	—	—	—
dheereyo	2	madhacdo	joogto	fudud	1	k	—	—	—
watay	3	guud	tagto	fudud	3	k	lab	—	—
gaabnaa (< ahaa)	—	guud	tagto	—	3	k	lab	—	—
gaaro	1	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab	—	—
leh	—	guud	joogto	—	—	—	—	—	qaab gaaban
orday	1	guud	tagto	fudud	3	k	lab	—	—
dhammaado	3	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab	—	—
guulaystay	3	guud	tagto	fudud	3	k	lab	—	—
ahaa	—	guud	tagto	—	3	k	lab	—	—
rumaysnaa (< ahaa)	—	guud	tagto	—	3	k	lab	—	—
badinayo	2	madhacdo	joogto	socoto	3	k	lab	—	—
ahaa	—	guud	tagto	—	3	k	lab	—	—
jeclahay (< ahay)	—	guud	joogto	—	1	k	—	—	—
martiqaado	1	madhacdo	joogto	fudud	1	k	—	—	—
tartanto	1	madhacdo	joogto	fudud	2	k	—	—	—

tahay	—	guud	joogto	—	3	k	dheddig	—
jeceshahay (< tahay)	—	guud	joogto	—	2	k	—	—
martiqaaddo	1	madhacdo	joogto	fudud	2	k	—	—
sameeyo	2	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab	—
yimaaddo	—	madhacdo	joogto	fudud	3	k	lab	—
aallaa	—	guud	joogto	fudud	1	k	—	—
leeyahay	—	guud	joogto	—	1	k	—	—
ahay	—	guud	joogto	—	1	k	—	—
tihin	—	guud	joogto	—	2	w	—	—

73. Oregelbundna verb

	AMMIN	QOF	TIRO	CAYN
1. tahay	joogto	3	keli	dheddig
2. ahaa	tagto	3	keli	lab
3. yihiin	joogto	3	wadar	—
4. yiri	tagto	3	keli	lab
5. imid	tagto	1	keli	—
6. taqaan	joogto	2	keli	—
7. lahaayeen	tagto	3	wadar	—

1. Sheeko noocee ah baad u malayneysaa in ay **tahay**?
2. Cigaal Shiidaad waxa uu **ahaa** nin nabadda jecel.
3. Sidaa darteed, sheekooyinkiisu waxa ay u badan **yihiin** kuwa ka hadlaya fulaynimadiisa.
4. Waxa la **yiri**,...
5. Shalay baan Bulaxaar ka **imid**.
6. Ma **taqaan** sheekooyin ku saabsan Juxa?
7. Waxa ay wada **lahaayeen** beer weyn.

74. Naqtiin guud (5)

1. labajibbaaran
2. idiinka < idin+u+ka, aysan < ay+aan, baahnayn < baahan+ahayn
3. wax, digaagga, biyo, cuntadooda, dalkeenu
4. xaqiiqada, tirada, boqol, litir, hal, saddexaadka, mitir, macnaheedu, saddex, cimilada

5. wax, cunto, dal, xaqiiqo, tiro, boqol, litir, saddexaad, mitir, macne, cimilo
6. digaag, biyo
7. biyo
8. digaag
9. cunto, biyo
10. wax, dal, boqol, litir, mitir, digaag, hal, saddex
11. cun-to, xaqiiq-o, tir-o, saddex-aad
12. cuntadooda, macnaheedu, dalkeennu
13. macnaheedu, dalkeennu
14. badan, filan, baahan, labajibbaaran, waaweyn
15. waaweyn
16. sheego, sheegay, halaya, karto
17. hayn, saameynayso
18. karto
19. sheegay, halaya,
20. saameynayso
21. sheego, karto, saameynayso
22. hayn
23. aan, ay, aad
24. idiinka < idin+u+ka

8. Erayabuuridda Falalka

---

81. Abuuridda falalka

1. ordrötter som kan användas som både verb och substantiv.

hees-ta (magac) ~ **hees-aa** (fal) hees!

orod-ka   orod!   wuu ord-aa   way orod-daa

tartan-ka   tartan!   wuu tartam-aa   way tartan-taa
tartam-mo

beer-ta   beer!   wuu beer-aa   wey beer-taa

ciyaar-ta   ciyaar!   wuu ciyaar-aa   way ciyaar-taa

baashaal-ka   baashaal!   wuu baashaal-ayaa

shaah   waynu shaahaynaa

2. **autobenefaktiva** verb

auto – för sig själv – bene – bra – factivt - att man gör

autobenefaktivt = att man gör något bra för sig själv
falal isuroone

wuu **dhis-aa**, way **dhis-taa** → wuu **dhist-aa**, way **dhisa-taa**
wuu **dhis-ayaa**   wuu **dhisan-ayaa**

Kooxda 3aad

kariyaa   karsadaa

karisaa   karsataa

iibiyaa   iibsadaa

iibisaa   iibsataa

iibinayaa   iibsanayaa

beeraa 2 kaalmood   wuu beertaa 2 kaalmood
beertaa   way beerataa

xiiraa 2 kaalmood   wuu xiirtaa 1 kaalin
xiirtaa   way xiirataa
xiirayaa   wuu xiiranayaa

wuu dhigaa 2 kaalmood   wuu dhigtaa 1 kaalin
way dhigtaa   way dhigataa

wuu akhriyaa 2 kaalmood   wuu akhristaa 2 kaalmood
way akhridaa   way akhrisataa

wuu tiri-aa   wuu tir-sad-aa
way tiri-saa   way tir-sa -taa

wuu nadiifiyaa   wuu nadiif-sad-aa
way nadiifisaa   way nadiif-sa -taa

fiiriyaa   fiir-sad-aa
fiirisaa   fiir-sa -taa

3. kausativa verb

jabaa, jabtaa → jebiyaa, jebisaa

händer   gör, aktivt

degaa   dejiyaa

degtaa   dejisaa

Diyaaraddu way degtay
Wuxuu dejiyey diyaaradda.

guuraa   guuriyaa   guursadaa
guurtaa   guurisaa   guursataa

galaa   geliyaa

gashaa   gelisaa

baxaa   bixiyaa

kausativa verb   a person **causes** somethin to happen

fal sababeed

magudbe: 1 kaalin

gudbe: 2 kaalimood

joog wuu joogaa, joogtaa

jooji joojiyaa, joojisaa

bax! wuu baxaa

bixi!   bixiyaa, bixisaa

biyuhu way kar-ayaan

biyaha bay kar-i-nayaan

4. antikausativa verb

milaa, mishaa → **milmaa, milantaa**

Biyuhu waxay milaan cusbada.

Cusbada way milantaa.

Waxay furtay albaabka. 2 kaalmood

Hon öppnade dörren

Albaabku wuu furmay. 1 kaalmood

Dörren öppnades

Albaabka baa la furay. 2 kaalmood

Dörren öppnades

Macallinku wuxuu bilaabay casharka.

Casharku wuxuu bilaabmay shantii.

Axmed wuxuu iftiim-i-yey qolka.
iftiin

5. Av många substantiv kan man bilda två verb, ett på **-ee-yaa** / **-i-yaa** och ett på **-oobaa**.

nadiif   nadiif-i-yaa

iftiin   iftiim-i-yaa

sun   sum-ee-yaa   som-oob-aa

wasakh → **wasakh-ee-yaa** – **wasakhoobaa**

qad-o   qadeeyaa   qad-ee!

cunt-o   cunteeyaa   cun-t-ee!   cun cunaynaa

cash-o   casheeyaa   cash-ee!

Vilken är skillnaden i betydelse?

Ge exempel på två andra sådana par av verb.

Ge även korta enkla **exempelmeningar** där de två olika verben används.

6. Av många adjektiv kan man bilda två verb, ett på **-eeyaa** och ett på **-aadaa**.

adag → **adkeeyaa** – **adkaadaa**

kulul (adj)   → kulul-eeyaa   kulul-aadaa

Way kululeysaa qolka	Qolku wuu kululaada
2 kaalmood	1 kaalin (role, roll)
2 mawduuc	1 mawduuc (argument)
dheer (adj)	dheereeyaa dheeraadaa
	Xarigga buu dheereeyay.
	1 kaalmood
	Wuu dheereeyaa
kulayl (subst)	kulayl-iyaa

82. Abuuridda magacfaleedyada

verbalsubstantiv.

Verbal nouns

abuuraa → abuurid-da, abuuris-ta, abuuritaan-ka

*Warshadeynta dalka iyo shaqo **abuuridda**.*

*Waxa lagaga faa'iidaystaa kalluumaysiga, waraabka beeraha, **abuurista** xooga korontada, isgaarsiinta iwm*

*Heshiiskan waxa ku jirta **abuuritaanka** shan xarumood oo qaabilsan ilaalada xeebaha*

1. wuu cabbaa, wuu cunaa cabb-id-da, cabb-is-ta, cabb-itaan-ka

cun-id-da, cun-is-ta, cun-itaan-ka

orod-ka

ord-id-da

wuu abuuraa

abuur-id-da abuur-is-ta abuur-itaan-ka

abuur-ka

wuu fur-aa

fur-**id**-da

fur-is-ta

fur-itaan-ka

furr-iin-ka

2. wuu akhri-yaa

akhri-**n**-ta

akhri-s-ka

wuu samee-yaa

samey-**n**-ta

samey-s-ka

3. wuu booqd-aa   booqa-**sho**-da
way booqa-taa

83. Naqtiin guud (6)

1. duur-joogta
2. isaga, laga, uusan, looga, lagu, noolaan
3. halkan, halkaa
4. digaaggu, aboorku
5. baahan, badan, yar,
6. difaaco, kara, joogo, qaadday, qaadaa, galaan, cunin, dhigaa, shubaa
7. ilaaliyo, nadiifiyo
8. sahlanaato
9. yahay, ah,

prefixverb		regelbundet verb
y-ah-ay	joogto	fur-aa
ah-aa	tagto	fur-ay

Samtliga prefixverb (=oregelbundna verb):

yaallaa, yimaaddaa, yaqaannaa, yiraahdaa, yahay, leeyahay

10.noolaan (nool + ahaan)

11.kara

Somaliskans alla (?) hjälperb

cuni karaa

cuni doonaa

cuni jiray

cuni lahaa

cuni waayey

cuni gaarey

cuni rabaa

cuni la'yahay

12.difaaco/difaac, joogo/joog, qaaddaa/qaad, galaan/gal, dhigaa/dhig, shubaa/shub, nadiifiyo/nadiif

13.sahlanaato

14.kara, qaadday, qaadaa, dhigaa, shubaa, yahay, ah

15.difaaco, joogo, galaan, cunin, ilaaliyo, nadiifiyo, sahlanaato,

16.uu, la, ay

17.loogu, looga, lagu

9. Weeraha fudfudud

---

90. Fraser och sammandragningar

substantivfras ♦ partikelfras ♦ verbfras

1. Waxa uu ♦ aadaa ♦ dugsiga hoose ee Sheekh Bashiir.

3. Dugsiga ♦ waxa uu ♦ u qaataa ♦ shaati cusub.

4. Waxa aan ♦ dhigtaa ♦ fasalka labaad.

5. Guryaha reer-guuraaga ♦ si fudud ♦ baa ♦ loo dhisi karaa.
< la+u

6. Weligaa ♦ ma ♦ aragtay ♦ reer-guuraa ?

7. Marka hore ♦ dumarku ♦ waxa ay ♦ dhisaan ♦ dhigaha iyo udbaha.

8. Xaggee ♦ baa uu ♦ ku dhashay?

9. Saciid ♦ xaggee ♦ baa uu ♦ ku dhashay?

10. Wuxuu ♦ ku dhashay ♦ Berbera.
= Waxa uu

11. Jiirku ♦ waxa uu ♦ ku nool yahay ♦ guriga Faadumo.

12. Adigu ♦ ma ♦ arki kartaa?
13. Waxa uu ♦ galay ♦ baaldiga dhexdiisa.
14. Jiirku ♦ waxa uu ♦ dul fuulay ♦ miiska.
15. Bisaddu ♦ waxa ay ♦ ku boodaysaa ♦ miiska.
16. Jiirku ♦ waxa uu ♦ ka boodayaa ♦ miiska.
17. Jiirku ♦ waxa uu ♦ ku dhex jiraa ♦ baaldiga.
18. Baaldigu ♦ waxa uu ♦ hoos yaal ♦ miiska.
19. Gabadhu ♦ waxa ay ♦ u dhowdahay ♦ gambadhka.
< dhow+tahay
20. Wiilku ♦ waxa uu ♦ ku dul fadhiyaa ♦ sariirta.
21. Jiirku ♦ ma ♦ ku hoos jiraa ♦ miiska?
22. Jiirku ♦ ma ♦ ku dhex jiraa ♦ baaldiga?
23. Bisaddu ♦ ma ♦ u dhowdahay ♦ jiirka?
< dhow+tahay
24. Cumar ♦ wuxuu ♦ dhisayaa ♦ mundul.
= waxa uu
25. Wuxuu ♦ sidaa ♦ caws.
= Waxa uu
26. Cumar ♦ wuxuu ♦ fuushan yahay ♦ mundulka.
= waxa uu
27. Cawska ♦ ayuu ♦ saarayaa ♦ saqafka.
= ayaa uu
28. Wuu ♦ ku dhaqsanayaa.
= Waa uu

29. **Roobka** ♦ **ayuu** ♦ **ka** **baqayaa.**
= ayaa uu
30. **Cumar** ♦ **wuxuu** ♦ **dhammeeyay** ♦ **mundulkiisii.**
= waxa uu
32. **Biyaha** ♦ **ayuu** ♦ **ka** **moosayaa** ♦ **mundulka.**
= ayaa uu
33. **Xaawo** ♦ **halkee** ♦ **bay** ♦ **u** **socotaa?**
= baa ay
34. **Kalluumaysatadu** ♦ **waxa ay** ♦ **ku nool yiihin** ♦ **badda agteeda.**
35. **Ma** ♦ **arki kartaa** ♦ **doonnida aabbaheed?**
36. **Kalluunka** ♦ **waxaa** ♦ **lagu qallajinayaa** ♦ **qorraxda.**
< la+ku
37. **Saqafka** ♦ **waxa** ♦ **lagu dhisay** ♦ **ulo iyo caleen.**
< la+ku
38. **Gabadhu** ♦ **waxa ay** ♦ **ku ordaysaa** ♦ **guriga.**
39. **Ninku** ♦ **waxa uu** ♦ **ku nasanayaa** ♦ **barandaha gurigiisa.**
40. **Gurigu** ♦ **waxa uu** ♦ **dadka** ♦ **ka celiyaa** ♦ **qorraxda.**
41. **Dibedda gurigan** ♦ **waxaa** ♦ **jooga** ♦ **waraabayaal.**
42. **Waraabayaashu** ♦ **waa ay** ♦ **weerari karaan** ♦ **carruurta.**
43. **Gurigu** ♦ **waxa uu** ♦ **dadka** ♦ **ka celiyaa** ♦ **dugaagga.**
44. **Waxaan** ♦ **ka** **imid** ♦ **Maraykanka.**
= Waxa aan
45. **Qoyskeennu** ♦ **waxa uu** ♦ **ka kooban yahay** ♦ **afar qof.**
46. **Walaalahey** ♦ **waxa ay** ♦ **ixтираamaan** ♦ **waalidkeenna.**

47. Carruurteennu ♦ waxa ay ♦ kaalmeeyaan ♦ waalidkeenna.
48. Carruurteennu ♦ waxa ay ♦ u adeegaan ♦ hooyo iyo aabbo.
49. Waxa ay ♦ kaalmeeyaan ♦ walaalaheenna waaweyn.
50. Waxa ay ♦ u naxariistaan ♦ walaalaheenna yaryar.
51. Carruurteennu ♦ wax ♦ bay ♦ bartaan.
= baa ay
52. Maryan ♦ waxa ay ♦ kaalmaysaa ♦ hooyadeen.
53. Waxa ay ♦ la qabataa ♦ shaqada guriga.
54. Biyaha ♦ waxaa ♦ laga helaa ♦ meelo badan.
< la+ka
55. Biyaha ♦ waxa aynu ♦ u isticmaalnaa ♦ cabbitaan.
56. Halkee ♦ ayaa aynu ♦ ka helnaa ♦ biyaha?
57. Qoysaska qaar ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka helaan ♦ balliyada.
58. Waxa ay ♦ ku soo dhaansadaan ♦ jirikaanno.
59. Qoysaska qaar ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka helaan ♦ matoorrada gacanta.
60. Waxa ay ♦ ku soo dhaansadaan ♦ jirikaanno.
61. Reer-miyigu ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka helaan ♦ balliyada.
62. Waxa ay ♦ biyaha ♦ ku rartaan ♦ awrtooda.
63. Qoysaska qaar ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka iibsadaan ♦ biyoolaha.
64. Waxa ay ♦ ku kaydsadaan ♦ foostooyin waaweyn.
65. Qoysaska qaar ♦ waxa ay ♦ biyaha ♦ ka helaan ♦ qasabadaha.

66. Halkee ♦ buu ♦ qoyskiinnu ♦ ka helaa ♦ biyaha?
= baa uu
67. Immisa dhegood ♦ ayaa uu ♦ leeyahay?
68. Faadumo ♦ wejigeeda ♦ ayey ♦ dhaqaysaa.
= ayaa ay
69. Aabbe ♦ waxa uu ♦ nadiifinayaa ♦ ilkihiisa.
70. Hooyo ♦ waxa ay ♦ dhaqaysaa ♦ dhar.
71. Xasan ♦ waa uu ♦ shanlaysanayaa.
72. Waxa ay ♦ ayeeyadeed ♦ ku nooshahay ♦ magaalada Jilib.
73. Maryan ♦ waxa ay ♦ ku riddey ♦ dambiishii ♦ cambe iyo babbaay.
74. Maryan ♦ waxa ay ♦ dhex martay ♦ kaynta.
75. Waxa aan ♦ jeclahay ♦ moos iyo qare.
< jecel+ahay
76. Moosku ♦ waxa uu ♦ ka baxaa ♦ dalalka cimilada kulul.
77. Geedku ♦ waxa uu ♦ leeyahay ♦ caleemo ballaaran.
78. Geedka mooska mirihiisu ♦ waxa ay ♦ ku bislaadaan ♦ sagaal bilood.
79. Waxa aan ♦ biyaha ♦ ka helnaa ♦ meelo badan.
80. Meelahaas ♦ waxa ♦ la yiraahdaa ♦ ilaha biyaha.
81. Halkee ♦ bay ♦ biyaha dugsigiinna ♦ ka yimaadaan?
= baa ay (-u ?!)
82. Sidee ♦ bay ♦ dadka tuuladu ♦ u nadiifiyaan ♦ ilaha biyahooda?
= baa ay
83. Waxa aynu ♦ u baahan nahay ♦ cunto.

84. **Cuntadu** ♦ **xoog** ♦ **baa ay** ♦ **inoo yeeshaa.**
< ina+u
85. **Cuntadu** ♦ **waxa ay** ♦ **jidhkeenna** ♦ **gelisaa** ♦ **caafimaad.**
86. **Waxa aynu** ♦ **guryaha** ♦ **ku cunnaa** ♦ **cunto kala duwan.**
87. **Adigu** ♦ **kuwee** ♦ **baa aad** ♦ **cuntadan** ♦ **soo cuntay?**
88. **Halkee** ♦ **baa aad** ♦ **ka heshaa** ♦ **cuntada?**
89. **Waxa aynu** ♦ **u baahan nahay** ♦ **biyo.**
90. **Biyaha** ♦ **waxa aynu** ♦ **u isticmaalnaa** ♦ **siyaabo kala duwan.**
91. **Xaggee** ♦ **baa aynu** ♦ **biyaha** ♦ **ka soo helnaa?**
92. **Sawirradani** ♦ **waxa ay** ♦ **ina tusayaan** ♦ **ilaha biyaha.**
93. **Geeddi aabbihiis** ♦ **waxa uu** ♦ **haystaa** ♦ **laba sac.**
94. **Dameeruhu** ♦ **waxa ay** ♦ **inoo qaadaan** ♦ **rarka culus.**
< ina+u
95. **Riyuhu** ♦ **waxa aynu** ♦ **ka helnaa** ♦ **caano.**
96. **Qoyskiinnu** ♦ **ma** ♦ **cunaa** ♦ **kalluun?**
97. **Maxaw** ♦ **wuxuu** ♦ **soo dabtay** ♦ **shan kalluun.**
98. **Fasalkayaga** ♦ **waxaa** ♦ **ku jira** ♦ **soddon arday.**
99. **Rooble dugsigoodu** ♦ **waxa uu** ♦ **ku dhex yaallaa** ♦ **magaalo weyn.**
100. **Waxyaabo badan** ♦ **baa aynu** ♦ **ku aragnaa** ♦ **waddada.**
101. **Weligaa** ♦ **ma** ♦ **booqatay** ♦ **dugsi kale?**
102. **Maroodigu** ♦ **waxa uu** ♦ **leeyahay** ♦ **san dheer.**
103. **Waxa aan** ♦ **ku magacawnaa** ♦ **sankiisa** ♦ **gacanka maroodiga.**

104. Maroodigu ♦ waxa uu ♦ ku nool yahay ♦ kaymaha.
105. Faadumo iyo Xasan ♦ waa ay ♦ faraxsan yihiin.
106. Dabadeed ♦ carruurta aabbahood ♦ waxa uu ♦ biraynayaa ♦ ri'.
107. Hooyaduna ♦ deriska ♦ ayaa ay ♦ siinaysaa ♦ hilib.
108. Biyaha ♦ waxa aynu ♦ ka soo dhaansannaa ♦ ilaha biyaha.
109. Halkee ♦ baa aad ♦ biyaha ♦ ku kaydsataan?
110. Dabka ♦ waxa aan ♦ ku karsannaa ♦ cuntada.
111. Dabka ♦ waa aynu ♦ kulaalnaa.
112. Rooble ♦ waxa uu ♦ tagayaa ♦ masaajidka ♦ maalinta Jimcaha.
113. Dhar kala duwan ♦ baa aynu ♦ xidhannaa ♦ xilliyada kala duwan.
114. Bariiska ♦ waxa aan ♦ ku karinnaa ♦ biyo kulul.
115. Mesegadu ♦ waxa ay ♦ ka baxdaa ♦ dhirta.
116. Ma ♦ cunaa ♦ qoyskiinnu ♦ meseggo ♦ cashada?
117. Digirta qallalani ♦ waa ay ♦ adag tahay.
118. Ciyaartu ♦ waa ay ♦ inoo fiican tahay.
< ina+u

91. Falalka iyo kaalmahooda

Immisa kaalmood ayaa ay u baahan yihiin falalkani?

Adiga oo fal walba isticmaalaya qor hal weer oo fudud oo ay ku jiraan kaalmaha khasab ah oo dhammi.

cunaa	Farxiya tufaax bay cuntay.	2 kaalmood: Y + Ly transitiivt / Fal gudbe
cunteeyaa	Waa aan cunteeyaa.	1 kaalin: Y intransitiivt / magudbe
cunsiiyaa	Ilmaha baa aan cunsiiyaa	2/3 kaalmood
jabaa	Qalinku waa jabay.	1 kaalin / magudbe
jebiyaa	Qalinka Axemd wuu jebiyay. Cali baa jebiyay. Ali bröt av den .	2 kaalmood / gudbe
tagaa	Cali wuu tagay. Cali suuqa buu tagay.	1 kaalin 2 kaalmood
siiyaa	Masaakiinta wax baan siiyaa.	3 kaalmood / ditransitiivt / laba-gudbe
leeyahay	2 kaalmood : Y + Ly	
akhriyay, akhrinayaa	2 kaalmood : Y + Ly	
fiiriyay, fiirinayaa	2 kaalmood : Y + Ly	
yaallaa	Buuggu halkan buu yaallaa.	2 kaalmood y + falkaab meeled
socday, soconayaa	Ilmuhu wuu soconayaa.	1 kaalin
baxay, baxayaa	1 kaalin	

weydiiday, weydiinayaa   2 kaalmood: qof + wax: Y + L

Wuxuu weydiiday su'aal.

furay, furayaa   Cali baa albaabkii furay.   2 kaalmood: qof + wax

furmay, furmayaa   Albaabkii wuu furmay   1 kaalin: wax

91. Kaalmaha

Immisa kaalmood ayaa ay u baahan yihiin falalkani?

Adiga oo fal walba isticmaalaya qor hal weer oo fudud oo ay ku jiraan kaalmaha khasab ah oo dhammi.

cunaa   Cali muus baa uu cunayaa.   2 kaalmood

cunteeyaa   Cali waa uu cunteynayaa.   1 kaalin

cunsiyaa   Cali wuxuu cunteysiinayaa canugga. 2 kaalmood
Cali waxa uu cunto siinayaa aniga.

Cali wax buu cunsiinayaa cunugga. 3 kaalmood

jabayaa   Qalinku wuu jabay.   1 kaalin (wax)

jebinayaa   Cali qalinka ayuu jebinayaa.   2 kaalmood (qof+wax)

kausativt verb med -i-, en person är orsak till händelsen

tagaa   Wuu tagay.   1 kaalin (qof)

siiyay   Wuu siiyay.   Cali Qalin baa la siiyay.   3 kaalmood

Han gav den till henne.

92. Kaalmaha

Hitta rollerna (argumenten) i följande meningar.

Hur många roller finns det i varje mening?

Vilken typ av roller är det?

Cali wuxuu leeyahay gaari. leeyahay + 2 kaalmood: yeele, layeele

Buug baan akhinayaa. 2 kaalmood: yeele, layeele

Cali baa gabadha u akhriyay buugga shalay.

3 kaalmood: yeele, layeele, fk: guddoome

Cali baa fiiriyay qoraalka. 2 kaalmood: yeele, layeele

Sahro waxa ay furtay albaabka. 2 kaalmood: yeele, layeele

Cali ayaa hilib cunay. 2 kaalmood: yeele, layeele

Yaa cunay hilibkii? – Cali baa cunay.

Buuggu guriga ayuu yaallaa. 2 kaalmood: yeele, fk meeled

Libaaxii xaggee buu joogaa? 2 kaalmood: yeele, fk meeled

Sahro waa ay socotaa. 1 kaalin

Maxamed wuu baxay. 1 kaalin

Xuseen wuu yimid. 1 kaalin

Cunugga baa dhacay. 1 kaalin

Cali wuu cunteeyay. 1 kaalin

Albaabku wuu furmay. 1 kaalin

Dabayli ma jirto. 1 kaalin

Caasho dukaanka waxa ay tustay Maxamed. 3 kaalmood

Immisa shilin buu odaygu siiyay ninkii? 3 kaalmood

Xasan waxa uu aabbihii weydiyey waxyaabo cusub oo ku saabsan xayawaanka.

3 kaalmood: 2 qof, wax – yeele, 2 layeele

Isagu waxa uu geeyaa geela meel daaq fiican leh.

3 kaalmood: qof, qof/wax, meel

92. Kaalmaha

Skriv en mycket enkel mening med varje verb. Använd så få ord som möjligt. Hur många substantivfraser är obligatoriska för varje verb?

akhriyaa, fiiriyaa, leeyahay, cunaa, shiilaa, cabbaa, arkaa, keenaa, sheegaa, isticmaalaa

2 mawduuc / argument: QOF, WALAX

Falalkani waa falal GUDBE ah.

Cali wuxuu leeyahay gaari.

Buug baan akhinayaa.

Cali baa gabadha u akhriyay buugga shalay. (+ 2 ej obligatoriska)

Cali baa fiiriyay qoraalka.

Sahro waxa ay furtay albaabka.

Cali ayaa hibib cunay.

Yaa cunay hibibkii? – Cali baa cunay (hibibkii). (ett argument kan utelämnas om det ändå framgår av kontexten)

yaallaa, u socdaa, tagaa, joogaa

2 mawduuc: QOF **ama** WALAX + MEEL

Buuggu guriga ayuu yaallaa.

Libaaxii xaggee buu joogaa?

socday, baxay, yimid, dhacay, cunteeyaa, furmaa, jiraa

1 mawduuc: QOF **ama** WALAX

Falalkani waa falal MAGUDBE ah.

Sahro waa ay socotaa.

Maxamed wuu baxay.

Xuseen wuu yimid.

Cunugga baa dhacay.

Cali wuu cunteeyay.

Albaabku wuu furmay.

Dabayli ma jirto.

tusaa, siiyaa, weydiiyaa

3 mawduuc: QOF + WALAX + QOF

Falalkani waa falal LABAGUDBE ah.

Caasho dukaanka waxa ay tustay Maxamed.

Immisa shilin buu odaygu siiyay ninkii?

Xasan waxa uu aabihii weydiiyey waxyaabo cusub oo ku saabsan xayawaanka.

geeyaa

3 mawduuc: QOF + WALAX + MEEL

Isagu waxa uu geeyaa geela meel daaq fiican leh.

93. Dhammaadka yeelaha

Raadi erayada leh dibgalaha yeelaha. Midabee eray kasta oo ah yeele. Hoos mari oraahda yeelaha oo dhan.

Afka Soomaaliga

Ujeeddada Casharka

Dhammaadka casharkan, waxa laga filayaa ardayda in ay bartaan Afka Soomaaligu halka uu ka soo jeedo iyo Afafka kale ee uu wax la wadaago.

Afka Soomaaligu waxaa uu isir la wadaagaa Afka kushitiga oo ay ku hadlaan dad badan oo ku nool Geeska Afrika. Asal ahaan dadka afka-kushitiga ku hadlaa waxa ay ku noolaan jireen koonfurta galbeed ee Aasiya, iyo jasiiradda carabta. Sannadkii 1000 (C.H), ka hor dhalshadii Nebi Ciise, ayay dadkaasi ka soo gudbeen badda cas oo ay yimaaddeen badhtamaha Itoobiya. Muddo ka dib, waxa ay u guureen dhul cusub oo qalloocsan oo ay ka mid yihiin; Jabuuti, Eritareeya, Somaliland iyo Soomaaliya.

Soomaalidu qarniyo badan ayay xidhiidh la lahayd Carabta. Taasi waxa ay keentay in dalka Somaliland soo galaan diinta Islaamka iyo dhaqanka Carabta. Sidaa awgeed ayaa Afka Soomaaliga erayo badan oo afka

carabta laga soo ammaanaystay ugu jiraan. Afka Carabigu waa luqadda labaad ee Somaliland.

Hase yeeshee, inkasta oo aan Afka Soomaaligu qornayn 1972kii ka hor, haddana ma uu luminin waxyaabihii u gaarka ahaa Afka Soomaaliga. Isla markaana waa uu ka duwanaa Afka Carabiga iyo afafka kale ee qalaad.

Af Soomaaligu waxaa uu hodan ku yahay, hadal suugaaneedka. Kala duwanaanshaha ballaadhan ee odhaahda Af Soomaaligu wuxuu ka dhexeeyaa hadalka xoolo dhaqatada iyo beeralleyda Digil iyo Mirifle. Hase yeeshee, dadka Af Soomaaliga ku hadla badankoodu waxaa ay ka midaysan yihiin is-afgarad aan mugdi ku jirin. Odhaahda koonfurta Soomaaliya, ka jooga Jabuuti iyo ka jooga Gaarisa oo ku taalla webiga Taana ee dalka Kiiniya waxba kama beddesho Af Soomaaliga caadiga ah ee Soomaalidu isku af garato.

Waxaa kale oo jirta in gabayada, heesaha, iyo wararka iwm ee raadiyaha laga dhegaysto iyo wargeysyadu ay mideeyeen odhaahdii lagu kala duwanaa. Berigii hore, gabaygu wuxuu ahaa codka beeshu u isticmaasho, colaadda ama nabadda. Waxaana uu ahaa habka keliya ee lagu fidiyo dhambaal ka yimaadda beel oo loo gudbiyo beel ama beelo kale.

Cilmiga Bulshada, Fasalka 5aad, Hargeysa 2004

93. Dhammaadka yeelaha

Raadi erayada leh dibgalaha yeelaha. Midabee oraahda yeelaha oo dhan.

Afka Soomaaliga

Ujeeddada Casharka

Dhammaadka casharkan, waxa laga filayaa ardayda in ay bartaan afka Soomaaligu halka uu ka soo jeedo iyo afafka kale ee uu wax la wadaago.

Afka Soomaaligu waxaa uu isir la wadaagaa afka Kushitiga oo ay ku hadlaan dad badan oo ku nool Geeska Afrika. Asal ahaan dadka afka-kushitiga ku hadlaa waxa ay ku noolaan jireen koonfurta galbeed ee Aasiya, iyo jasiiradda carabta. Sannadkii 1000 (C.H), ka hor dhalshadii Nebi Ciise, ayay dadkaasi ka soo gudbeen badda cas oo ay yimaaddeen badhtamaha Itoobiya. Muddo ka dib, waxa ay u guureen dhul cusub oo qalloocsan oo ay ka mid yihiin; Jabuuti, Eritareeya, Somaliland iyo Soomaaliya.

Soomaalidu qarniyo badan ayay xidhiidh la lahayd carabta. Taasi waxa ay keentay in dalka Somaliland soo galaan diinta islaamka iyo dhaqanka carabta. Sidaa awgeed ayaa Afka Soomaaliga erayo badan oo afka carabta laga soo ammaanaystay ugu jiraan. Afka Carabigu waa luqadda labaad ee Somaliland.

Hase yeeshee, inkasta oo aan Afka Soomaaligu qornayn 1972kii ka hor, haddana ma uu luminin waxyaabihii u gaarka ahaa Afka Soomaaliga. Isla markaana waa uu ka duwanaa Afka Carabiga iyo afafka kale ee qalaad.

Af Soomaaligu waxaa uu hodan ku yahay, hadal suugaaneedka. Kala duwanaanshaha ballaadhan ee odhaahda af Soomaaligu wuxuu ka dhexeeyaa hadalka xoolo dhaqatada iyo beeralleyda Digil iyo Mirifle. Hase yeeshee, dadka Af Soomaaliga ku hadla badankoodu waxaa ay ka midaysan yihiin is-afgarad aan mugdi ku jirin. Odhaahda koonfurta Soomaaliya, ka jooga Jabuuti iyo ka jooga Gaarisa oo ku taalla webiga Taana ee dalka Kiiniya waxba kama beddesho Af Soomaaliga caadiga ah ee Soomaalidu isku af garato.

Waxaa kale oo jirta in gabayada, heesaha, iyo wararka iwm ee raadiyaha laga dhegaysto iyo wargeysyadu ay mideeyeen odhaahdii lagu kala duwanaa. Berigii hore, gabaygu wuxuu ahaa codka beeshu u isticmaasho, colaadda ama nabadda. Waxaana uu ahaa habka keliya ee

lagu fidiyo dhambaal ka yimaadda beel oo loo gudbiyo beel ama beelo kale.

Cilmiga Bulshada, Fasalka 5aad, Hargeysa 2004

94. Qurub-diiradeedyada

Raadi qurub-diiradeedyada oo dhan.

Weer kasta qaybaheeda kala duwan middee waa diiradaysan tahay?

Ma weerta ku jiraa magacuyaal yeele? Waayo?

Dayaxii iyo balligii

BERI BERYAHA KA MID AH ayaa nin socoto ihi safar u baxay. GALAB ayuu yimid tuulo.

Subjektspronomen är valfritt (optional) när subjekt står direkt efter ayaa/baa

Duleedka tuulada waxa ku yaallay BALLI, waxaana ku wareegsanaa DAD AAD U BADAN.

Om subjektet är fokuserat är det omöjligt att ha subjektspronomen.

waa, ma, fokus: ayaa, baa, waxa

Dadka tuuladu waxa ay gacmaha ku haysteen XAAQIMO, SHABAQYO IYO ULO. Waxa ayna ku dhawaanayeen BALLIGA. Waxa ay lahaayeen "NA CAAWI!" Waxa ayna isku dayayeen IN AY WAX KALA SOO BAXAAN.

SAHRO ayaa garaacday.

ROOB baa shaley dha'ay. Waxa shaley dha'ay ROOB.

Roob SHALEY baa uu dha'ay.

"MAXAA DHACAY?" ayaa uu weydiiyey ninkii socotada ahaa.

94. Qurub-diiradeedyada

Yeele, Qurub, Khabar, Layeele, Falkaab   Qurub-diiradeed
Y   Q   Kh   L   F   QD

Beri beryaha ka mid ah ayaa nin socoto ihi safar u baxay.
QD   Y   Kh

Undantag till Regel 2: Subjektspronomen är valfritt när subjektet står mellan ayaa/baa och predikatet. Det är också möjligt att säga:

Beri beryaha ka mid ah ayaa uu nin socoto ihi safar u baxay.

Galab ayaa uu yimid tuulo.
F   QD   Y

Regel 2: subjektspronomen är obligatoriskt när adverbialiet är fokuserat

Duleedka tuulada waxa ku yaallay balli,
QD   Y

Regel 1: inget subjektspronomen när subjektet är fokuserat

waxaana ku wareegsanaa dad aad u badan.
QD   Y

Regel 1: inget subjektspronomen när subjektet är fokuserat

Dadka tuuladu waxa ay gacmaha ku haysteen xaaqimo, shabaqyo iyo ulo.

Y QD Y F Kh L

Regel 2: obligatoriskt subjektspronomen när objektet är fokuserat

Waxa ayna ku dhawaanayeen balliga.

Regel 2: obligatoriskt subjektspronomen när adverbiallet är fokuserat

Waxa ay lahaayeen "Na caawi!"

Regel 2: obligatoriskt subjektspronomen när objektet är fokuserat

Waxa ayna isku dayayeen in ay wax kala soo baxaan.

Regel 2: obligatoriskt subjektspronomen när objektet är fokuserat

"Maxaa dhacay?" ayaa uu weydiiyey ninkii socotada ahaa.

Regel 2: obligatoriskt subjektspronomen när objektet är fokuserat

Waxaa uu ku dhacay balliga waanna ka soo saari kari weyney,

Regel 2: Fokuserat adverbial = obligatoriskt subjektspronomen.

"XYZX," waxa ku jawaabay dadkii masaakiinta ahaa ee tuulada degganaa.

Regel 1: Fokuserat subjekt = inget subjektspronomen.

"Maxaa!" ayaa uu yiri ninkii socotada ahaa.

Regel 2: Fokuserat objekt = obligatoriskt subjektspronomen.

"Fiiri cirka. Waa kaa dayaxii. Weli halkiisii buu joogaa."

Regel 2: Fokuserat adverbial = obligatoriskt subjektspronomen.

Dadkii tuuladu ma ay dhegeysan ninkii waxa uu u sheegay.

Ingen fokuspartikel.

Waxa ay ku yiraahdeen, "Iska tag oo jidkaaga mar."

Regel 2: Fokuserat objekt = obligatoriskt subjektspronomen.

95. Naqtiin guud (7)

Waxaa laga yaabaa in aad la yaabtaan waxa aan u sameeyay intaas oo digaag ah. Jawaabta su'aalahaasi waxa weeye, waxa aan iibiyaa beed badan. Qoys ahaan ayaannu cunnaa beedkiisa, marna qalannaa mid weyn. Waxa aan sida oo kale ka iibiyaa Hoteel weyn oo magaalada ku yaal digaagga uu u baahan yahay. Waxa aan ogaadey in xannaaneynta iyo ka ganacsiga digaaggu uu yahay mid faa'iido badan, sidaas darteed, waxa aan si xoog leh ugu talin lahaa in aad dhammaantiin ka faa'iidaystaan mushruucan qiimaha badan.

Hitta följande typer av ord i texten ovan.

1. ~~Hitta ett sammansatt ord som är sammanskrivet utan bindestreck.~~
Det finns inget sammansatt ord.
2. ~~Hitta ett sammansatt ord som är sammanskrivet med bindestreck.~~
Det finns inget sådan sammansatt ord med bindestreck.
3. Hitta ett sammansatt ord som inte är sammanskrivet.
ka ganacsiga
4. Hitta en sammanskrivning av två eller flera ord (där de ingående orden inte har förändrats).
marna < mar -na
5. Hitta tre sammandragningar av två eller flera ord (där de ingående orden har förändrats)
laga < *la+ka, ayaannu < ayaa aannu, ugu < *u+ku/u+u
6. Hitta två konkreta substantiv.
digaag, beed
7. Hitta två abstrakta substantiv.
jawaab, su'aal
8. Hitta två räknebara substantiv.
jawaab, su'aal
9. Hitta två icke-räknebara substantiv.
digaag, beed
10. ~~Hitta ett substantiv som är plurale tantum, dvs. bara finns i plural.~~
11. Hitta två kollektiva substantiv.
digaag, qoys, beed
12. ~~Hitta två massord/ämnesnamn.~~
13. Hitta ett substantiv som bara består av en rot.
digaag, beed, qoys, hoteel, xoog
14. Hitta ett substantiv som består av en rot och en avledningsändelse.
dhamm-aan
15. ~~Hitta ett substantiv som är ett egennamn.~~
16. ~~Hitta ett substantiv med vokativändelse.~~
17. Hitta två substantiv med possessiv ändelse.
beedkiisa, dhammaantiin, darteed
18. Hitta två substantiv med demonstrativ ändelse.
intaas, su'aalahaasi, sidaas
19. Hitta två substantiv med subjektsändelse.
su'aalahaasi, digaaggu

20. Hitta ~~två~~ substantiv med somalisk pluraländelse.
su'aalahaasi,
- ~~21. Hitta ett particip, dvs. ett adjektiv som är bildat av ett verb.~~
22. Hitta två adjektiv utan någon ändelse.
badan, weyn, kale
23. Hitta två adjektiv i singular.
badan, weyn, kale
- ~~24. Hitta ett adjektiv i plural.~~
25. Hitta två verb som böjs enligt konjugation 1.
yaabaa, jaabtiin, cunnaa,
26. Hitta två verb som böjs enligt konjugation 2.
sameeyay, iibiyaa,
27. Hitta två verb som böjs enligt konjugation 3.
qalanna, ogaaday, faa'iidaysataan
28. Hitta två verb som böjs enligt konjugation 4 (Fal sifo).
baahan yahay
29. Hitta ett hjälpverb.
lahaa
- ~~30. Hitta ett kausativt verb.~~
31. Hitta ett autobenefaktivt verb.
faa'iidaysataan
32. Hitta ett verb som är har precis samma stam/rot som ett substantiv.
jawaab-aa ← jawaab -ta; yaab-aa ← yaab; cun-aa → cun-to
33. Hitta två verb som är bildade av substantiv med hjälp av avledningsändelser.
iib -ka → iib-i-yaa; faa'iid-o → faa'iid-ayst-aa
34. Hitta ett verb som är bildade av adjektiv med hjälp av avledningsändelser.
og → od-aad-aa
35. Hitta två verb i indikativ.
yaabaa, sameeyay...
- ~~36. Hitta två verb i progressiv aspekt.~~
37. Hitta två verb i konjunktiv.
in ... yaabtaan, in ... yahay, in ... yahay, in ... faa'iidaysataan
- ~~38. Hitta ett verb i imperativ.~~
- ~~39. Hitta ett verb i konditionalis.~~
- ~~40. Hitta ett verb i optativ.~~

~~41.Hitta två långa personliga pronomen.~~

42.Hitta två korta subjektspronomen.

la (laga), aad, aan, aannu (ayaannu), uu

~~43.Hitta två korta objektspronomen.~~

~~44.Hitta ett pronomen med subjektsändelse.~~

45.Hitta en sammandragning med det opersonliga pronomenet.

laga

~~46.Hitta en annan sammandragning av ett pronomen och en preposition.~~

47.Hitta en sammandragning av två prepositioner.

ugu

10. Oraah-magaceedka iyo qurubyada

De tre första sidorna ur romanen Soodoog av Cabdulqaadir C. Diiriye (2020).

Satspartikel (+subjektpronomen) är markerade.

1 Qofkii dumar ah ee soo muuqataba waxay la raacaysay indhaha, waayo ma
2 garan karto sida saaxiibteed Xaawo u ekaatay soddon iyo kow sano oo ay kala
3 maqnaayeen. Waxaa maskaxdeeda dhex mushaaxayay mawjado xusuus ah oo
4 macaan iyo kharaarba leh, oo yaraanteedii iyo xaafaddii ay ku kortay dib ugu
5 celinayay. Sawaxanka dadka, guuxa gawaarida, iyo dabaylo ka dhacayay
6 garoonka diyaaradaha ayaa hadba kala goynayay xusuustaas fog ee Faadumo
7 dhex muquuranaysay.

8 Labo saacadood ka hor ayay diyaaraddii Faadumo la socotay soo degtay.
9 Inkastoo boorsooyinkeedii dhaqso u soo baxeen, farxadda ay ka heshay inay
10 waddankeedii ku soo noqotay ayay ku illawday inay alaab sidatay, oo markay
11 soo degtayba, toos ayay u abbaartay miisaskii ay fadhiyeen saraakiisha
12 socdaalku si ay waddanka degdeg ugu gasho. Dadkii dibedda u soo baxay ee
13 boorsooyinka jiidanayay ayay ku xusuusatay kuweedii, markaas ayay
14 damacday inay dib u noqoto. Laakiin dhib ayay kala kulantay in loo oggolaado
15 inay u gudubto meesha boorsooyinku yaalleen, oo ciidanka ammaanka ayaa
16 hor joogsaday. Ciidanku amarka ay fulinayeen ayaa ahaa in qof fasax gaar ah
17 sita maahee aan qof kale loo oggolaan inuu soo galo gudaha.

18 Dibedda ayay mar kale u soo baxday. In yar markay fadhiday, ayay aragtay
19 wiil dhallinyaro ah oo xiran dharkii ay xirnaayeen shaqaalaha garoonka.

20 "Eeddo..."

21 "Haa Eeddo...?"

22 "Eeddo ma i caawin kartaa?"

23 "Maxaa jira? Maxaan kaa caawiyaa?"

24 "Eeddoow waxaan illaaway in aan soo qaato boorsooyinkaygii"

25 "Xaggee ka timi?"

26 "Eeddo hadda Dubay ayaan ka soo kacay laakiin reer Maraykan ayaan ahay..."

27 Eeddoow waa kuu ducaynayaaye ma ii soo saari kartaa boorsooyinka?"

28 "Wallaahi ma aqaan. Bal i sug aan qolyaha amniga la hadlee."

- 29 Wiilkii **wuxuu** galay garoonka gudihiisa. Xoogaa markuu maqnaa **ayuu** soo
30 noqday.
- 31 “Eeddo **ma** sidataa warqaddii uu ku qornaa tirsiga alaabtaada?”
- 32 “Haa, haa..., sug Eeddo aan soo bixiyee.” Boorsadii ay gacanta ku sidatay **ayay**
33 ka soo saartay warqado yaryar oo laga soo siiyay garoonka Dubai oo ay ku
34 yaallaan lambarrada alaabteedu.
- 35 Wiilkii mar kale **ayuu** warqadihii yaryaraa kula noqday gudaha.
- 36 Faadumo **waxay** markii hore welwel ka qabtay in ay alaabteedii waydo. Hadda
37 welwel cusub **ayaa** kii hore ugu biiray. **Waxay** ka shakiday wiilka naftiisu inuu
38 alaabta soo qaato oo irrid kale kala baxo.
- 39 “Haddaan magaciisa weydiin lahaa... Ilaahoow sahal.”
- 40 Warka qurbaha loogu soo sheegi jiray **wuxuu** ahaa in dadka waddankii ku
41 haray, ay ammaanada iyo asxaanku ku yaraadeen oo ay siyaabo kala duwan
42 dadka wax uga qaataan.
- 43 **Waa** barqo dheer oo xoogaa qorraxda **ayaa** soo kululaanaysa, laakiin kulka **ma**
44 dareensana Faadumo oo **waxay** isha ku haysaa illinka hore ee garoonka dadka
45 ka soo baxaya. Ku dhowaad 20 daqiiqo ka dib **ayuu** soo baxay wiilkii isagoon
46 gacanta waxba ku sidan.
- 47 “Eeddo kaalay, qolyaha amniga **ayaa** ku raba.”
- 48 Faadumo **waxay** raacday wiilkii. **Wuxuu** gudbiyay saddex irridood oo labo ka
49 mid ah shaqaalaha keliya loo oggol yahay. **Wuxuu** u sheegayay ilaalada in uu
50 oggolaansho ka haysto madaxda amniga.
- 51 Xoogaa ka dib **ayuu** soo galiyay Faadumo meeshii alaabtu taallay.
- 52 “Soow kuwaan **maaha** boorsooyinkaagii?”
- 53 “Haa Eeddo.”
- 54 “Haye, sug aan kuugu yeero wiilal kula qaada.”

101. Qurubka ‘waa’

101.1

Hitta **två** påståenden som innehåller satspartikeln ‘waa’ och ett subjektspronomen.

1. Waan ka tagayaa hadda!
2. Wuu noqdey xaley.
1. Wakhtigu waa uu isbadalay
2. Asha waa ay seexatay

101.2

Hitta **två** påståenden som innehåller satspartikeln 'waa' men inte något subjektspronomen.

1. Waa Cali.
2. Waa tukaanle.
1. Ahmed waa ganacsade
2. Ali waa arday fiican

101.3

Hitta **två** frågor som innehåller satspartikeln 'waa'.

1. Waa tuma gabadhan?
2. Waa kee ninkaas?
1. Waa maxay qayladu?
2. Waa goorma xilliga la furayaa Iskuulka?

101.4

Hitta en mening som innehåller fokuspartikeln 'waxa' där det går bra att byta ut fokuspartikeln mot satspartikeln 'waa'.

Waxa aan arkey Cali > Waan arkey Cali

Cambaro waxa ay gaadhay waddankii > Cambaro way gaadhay waddankii

101.5

Hitta en mening som innehåller fokuspartikeln 'ayaa' eller 'baa' där det går bra att byta ut fokuspartikeln mot satspartikeln 'waa'.

Fadumo ayaa timid guriga> Fadumo waa ay timid guriga.

Axmed ayaa guursaday>Axmed waa uu guursaday

102. Objektspronomen

102.1

Hitta **tre** meningar som innehåller olika objektspronomen, men ingen preposition.

1. Waxan iswaydiiney in aan idin caawino?
2. Aabbahaa baa **i** dhalay.
3. Kaaley oo **i** agfariiso!
2. Axmed wuu **ina** arkay shalay markaynu joognay suuqa
3. Hooyo ayaa **i** kicisay shalay

102.2

Hitta **tre** meningar som innehåller ett objektspronomen tillsammans med en preposition.

1. Caawa ayaan **idiin** iman doonaa idin+u
1. Waan **kula** hadlayaa.
2. Maxaad **iigu** timid? maxaa+u = för vad, varför i+u = till mig i+u+u > i+ugu > iigu
3. Maxaad **ila** wadaageysaa?
1. Walaashay ayaa **ila** soo hadashay shalay
2. Macallinkii baa **inala** hadlaya
3. Sahra ayaa **kula** soo hadlaysa ee ka qabo taleefanka

103: OM-ka

Akhri qoraalkan. Dabadeed raadi oraah-magaceedyada oo dhan.
Raadi eray-madaxeedyada iyo faahfaahiyayaasha.

Saddex dibi iyo libaax

Fiiri cinwaanka sheekada.

Hadda akhri sheekada.

U shaqeeya kooxo shan-shan ah.

OM → 2 qaybood: eray-madaxeed + faahfaahiye

NP → 2 delar: huvudord + attribut (extra information)

Saddex dibi ayaa waxa ay ku noolaan jireen meel kayd ah.

Dibigii caddaa ayaa la eryl.

Maalmo ka dibna libaaxii ayaa cidla ka helay oo cunay.

Muddo ka dib ayaa uu Libaaxii la faqay dibigii guduudnaa.

Uga jawaab su'aalahan buuggaaga layliga.

Maalin waliba Faarax waxa uu u wadi jirey baqashiisa badda.

Faarax waxa uu dul saaray baqashii jawaanno cusbo ah.

Hortooda waxa ahaa webi yar oo ay dhex mari jireen.

Maalin maalmaha ka mid ah ayaa baqashii ku dhex kuftay webigii yaraa.

Baqashu waxa ay ahayd mid caqli badan.

103. OM-ka

Raadi oraah-magaceedyada oo dhan.

Raadi eray-madaxeedyada iyo faahfaahiyayaasha.

Saddex iyo libaax
          ↑
          dibi

Fiiri < cinwaanka sheekada.
OF   OM

cinwaanka
          ↑
          sheekada

Hadda < akhri < sheekada.
OM   OF   OM

U shaqeeya < kooxo shan-shan ah.
OF   OM

kooxo
          ↑
          shan-shan ah   attribut som är en relativ bisats

Dibi iyo diin < ayaa < waxa ay < ku noolaan jireen < meel kayn ah.
OM   OQ   OQ   OF   OM

Saddex
          ↑
          dibi

meel
          ↑
          kayn ah   attribut som är en relativ bisats
                                          weer faahfaahineed

Dibigii caddaa ◊ ayaa ◊ la eryey.
OM OQ OF

Dibigii ← caddaa < *cad+ahaa attribut som är en relativ bisats

Maalmo ka dib ◊ na ◊ libaaxii ◊ ayaa ◊ cidla ◊ ka helay oo cunay.
OM OM OQ OM OF

maalmo ← ka dib

Muddo ka dib ◊ ayaa uu ◊ Libaaxii ◊ la faqay ◊ dibigii guduudnaa.
OM OQ OM OF OM

Muddo ← ka dib dibigii ← guduudnaa

Uga jawaab ◊ su'aalahan ◊ buuggaaga layliga.
OF OM OM

buuggaaga ← layliga

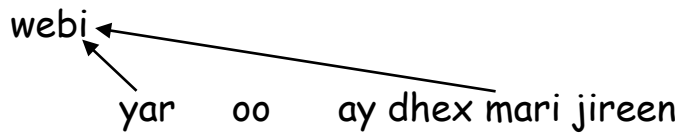
Maalin waliba ◊ Faarax ◊ waxa uu ◊ u wadi jirey ◊ baqashiisa ◊ badda.
OM OM OQ OF OM OM

Maalin ← waliba

Faarax ◊ waxa uu ◊ dul saaray ◊ baqashii ◊ jawaanno cusbo ah.
OM OQ OF OM OM

jawaanno ← cusbo ah

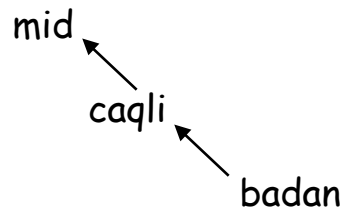
Hortooda ◊ waxa ◊ ahaa ◊ webi yar oo ay dhex mari jireen.
OM OQ OF OM

Maalin maalmaha ka mid ah ◊ ayaa ◊ baqashii ◊ ku dhex kuftay ◊ webigii yaraa.
OM OQ OM OF OM

Baqashu ◊ waxa ay ◊ ahayd ◊ mid caqli badan.
OM OQ OF OM

104. Naqtiin: Xubnaha weerta: Kh, Q, MY, Y

Hitta

Kh = Predikat/Khabar (= Oraah faleed)

Q = Satspartikel/Qurub

MY = Kort subjektspronomen/Magacuyaal yeele oo gaaban/dhimman.

Y = Subjekt/Yeele (= Oraah magaceed)

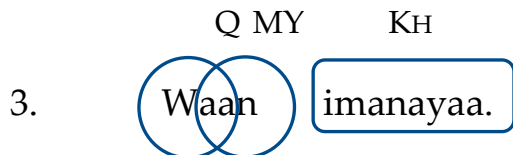
YEELE	QURUB	MY	KHABAR
Aamina	waa	ay	is diyaarisay.
1. Waa	uu	tukadaa.	
2. Waa	ay	fikiri karaan.	
3. Waan	imanayaa.		
4. Qorraxdu	way	sii dhacaysaa.	sii - qurub jiheed
5. Waan	guulaysan doonaa.		
6. Walxaha	qaarkood	waa	ay quusaan.

104. Xubnaha weerta: Kh, Q, MY, Y

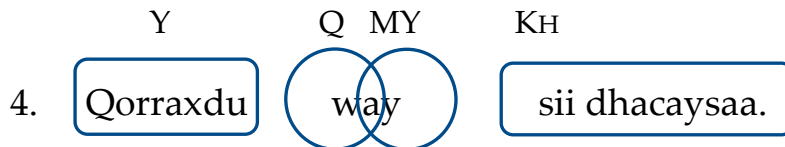
Q	MY	KH
1. Waa	uu	tukadaa.

Q	MY	KH
2. Waa	ay	fikiri karaan.

Predikatet innehåller ett huvudverb och ett hjälpverb.

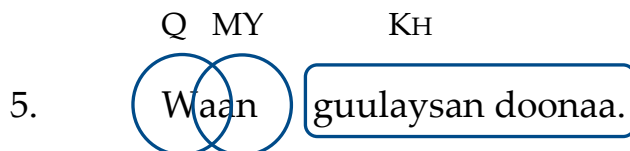

Satsmarkören (waa) och subjektspronomenet (aan) är sammandragna till ett ord.

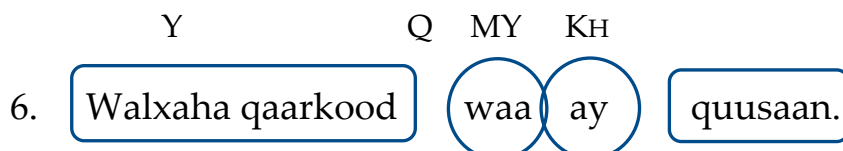
Satsmarkören (waa) och subjektspronomenet (ay) är sammandragna till ett ord.

Predikatet innehåller en riktningspartikel (sii) och ett verb.

Satsmarkören (waa) och subjektspronomenet (aan) är sammandragna till ett ord.

Predikatet innehåller ett huvudverb och ett hjälpverb.

Subjektet består av ett huvudord (walxaha) och ett attribut (qaarkood).

105. Naqtiin: Xubnaha weerta: Ly, Fk

Hitta

Kh = Predikat/Khabar (= Oraah faleed)

Q = Satspartikel/Qurub

My = Kort subjektspronomen/Magacuyaal yeele ee gaaban/dhimman.

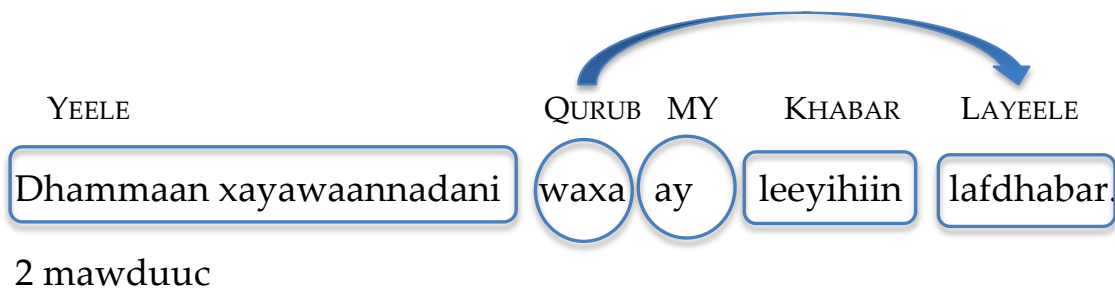
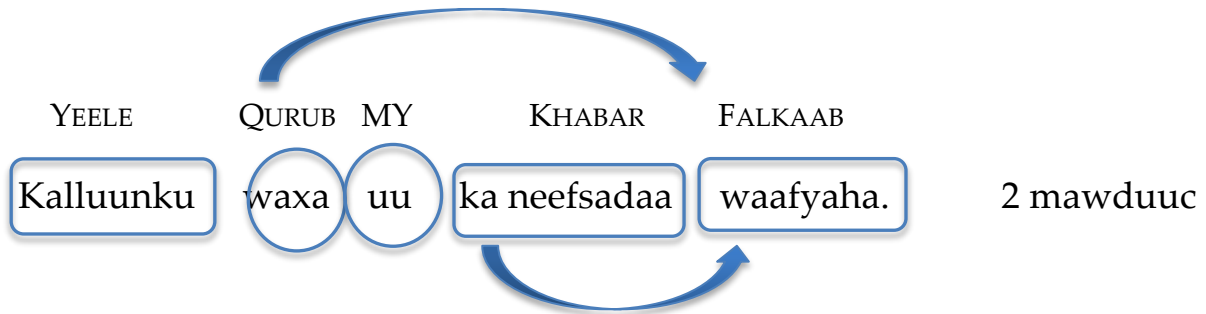
Y = Subjekt/Yeele (= Oraah magaceed)

Ly = Objekt/Layeele (= Oraah magaceed)

Fk = Adverbial/Falkaab (= Oraah magaceed)

Gör en bil från fokusmakörer till den satsdel som de syftar på.

Gör en pil från prepositioner till den satsdel som de syftar på.
Ange hur många argument (mawduuc) predikatsverket har.

1. Naasleydu waxa ay leeyihiin timo iyo ilko. 2 kaalmood

2. Naasleyda waxa aynu u qaybin karnaa afar qaybood. 3 kaalmood

The diagram for sentence 2 shows an arrow pointing from the preposition 'u' to the argument 'afar qaybood'.

3. Dhirtu waxa ay cuntadeeda ka heshaa carrada. 3 kaalmood

The diagram for sentence 3 shows an arrow pointing from the preposition 'ka' to the argument 'carrada'.

4. Dhurwaaga iyo libaaxu waxa ay cunaan hilib. 2 kaalmood

5. Qaar baa aad u weynaada. 1 kaalin

The diagram for sentence 5 shows an arrow pointing from the preposition 'u' to the argument 'weynaada'.

6. Dhammaan xayawaannadani ilmahooda waxa ay ku quudiyaan caanaha jirkooda. 3 kaalmood

The diagram for sentence 6 shows an arrow pointing from the preposition 'ay' to the argument 'ku quudiyaan'.

7. Waxa aynu u qaybin karnaa shan qaybood.

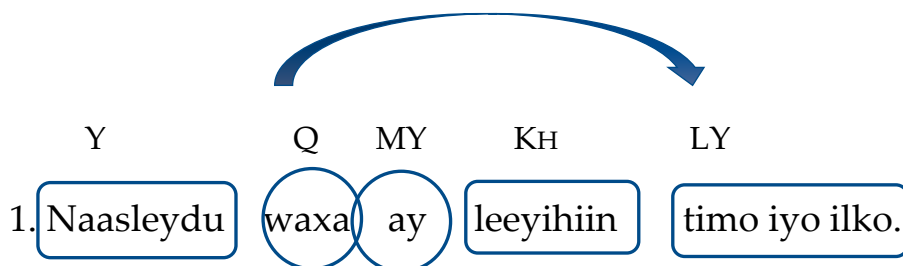
qaybiyaa (fal gudbe) - 3 kaalmood: yeele + layeele + falkaab

8. Xamaaratadu waxey u qaybsamaan afar qaybood.

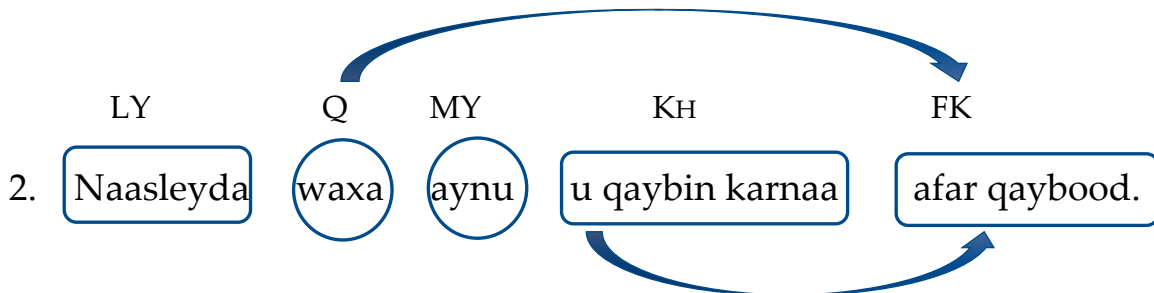
qaybsamaa (fal magudbe) - 2 kaalmood: yeele + falkaab

9. Bahda jirka badankoodu hilibka ma cunaan. 2 kaalmood

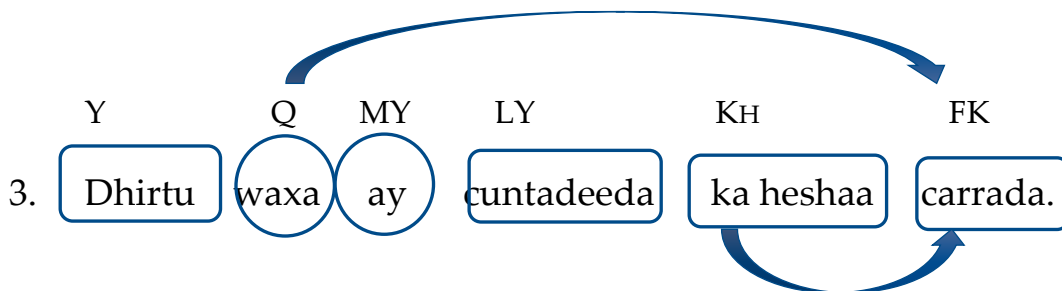
10. Xayawaannadan ma laha suulal. 2 kaalmood

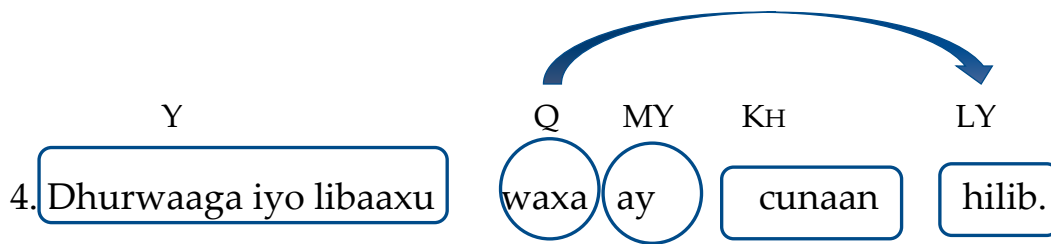
leeyihiin = 2 mawduuc: yeele + layeele

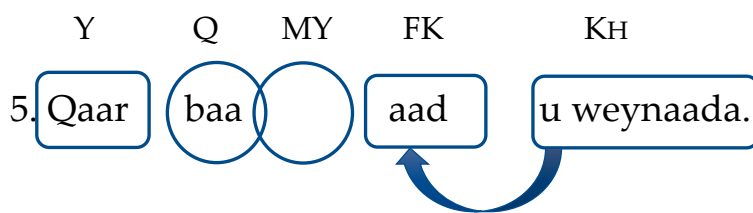
u qaybin = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

ka heshaa = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

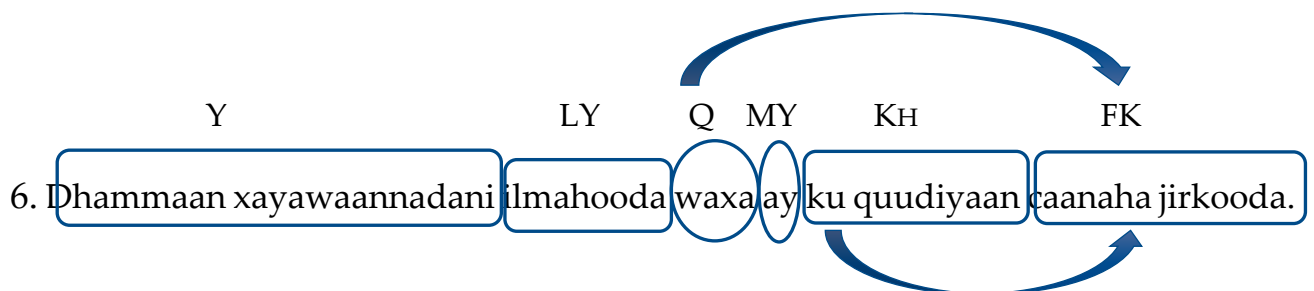
cunaan = 2 mawduuc: yeele + layeele

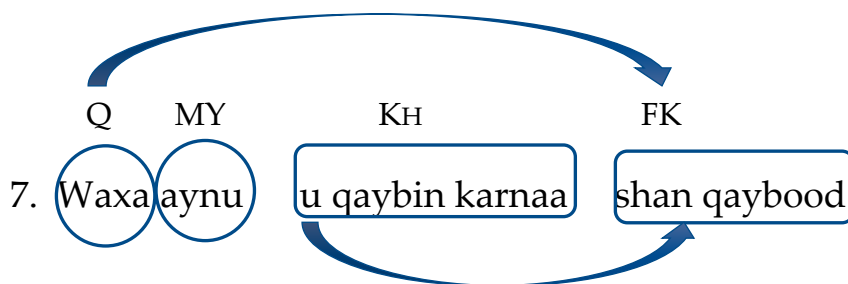
Om subjektet är fokuserat får man inte ha något subjektspronomen!!

weynaada = 1 mawduuc: yeele

Eftersom man kan lägga till "aad + u" vid i stort sett alla verb brukar man inte räkna detta som ett argument/mawduuc.

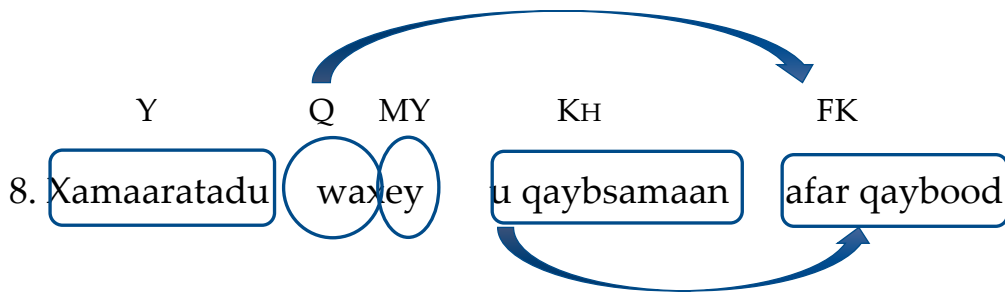

ku quudiyaan = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

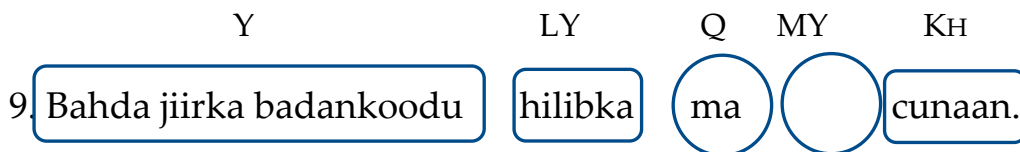

u qaybin = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

Här är objektet bara underförstått med ledning av kontexten, men det är ändå nödvändigt med ett objekt för att man skall kunna förstå meningen. På svenskan måste ett sådan objekt nämnas med ett pronomen, t.ex. *Vi kan dela in dem i fem grupper.*

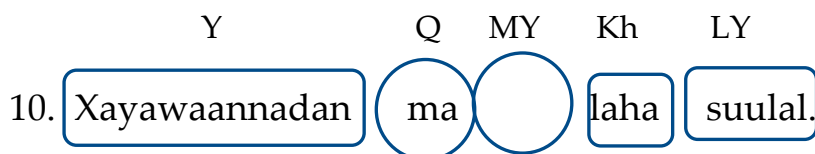

u qaybsamaan = 2 mawduuc: yeele + falkaab

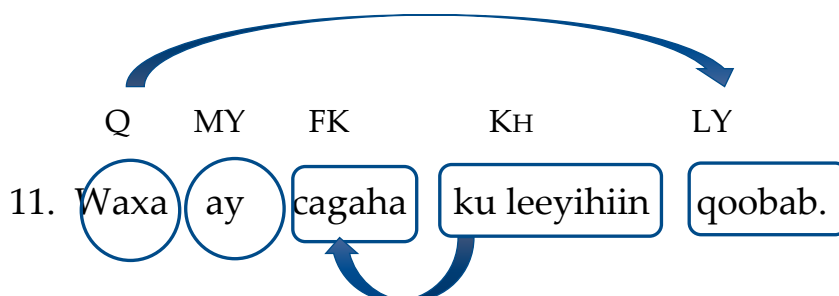
cunaan = 2 mawduuc: yeele + layeele

I en negerad påståendesats behöver man inte ha subjektspronomen om man inte vill vara extra tydlig.

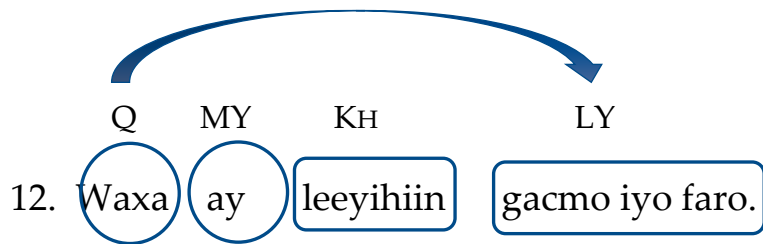
laha / leeyahay = 2 mawduuc: yeele + layeele

Nekat påstående = subjektspronomen är inte obligatoriskt

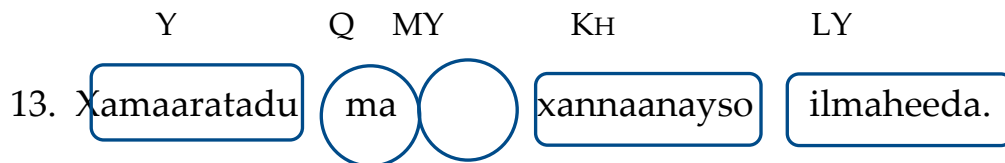

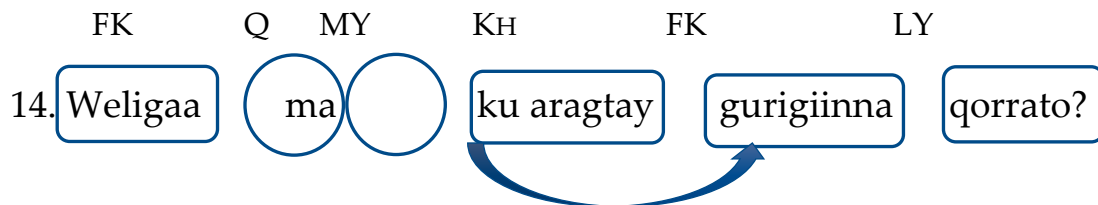
ku leeyihiin = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

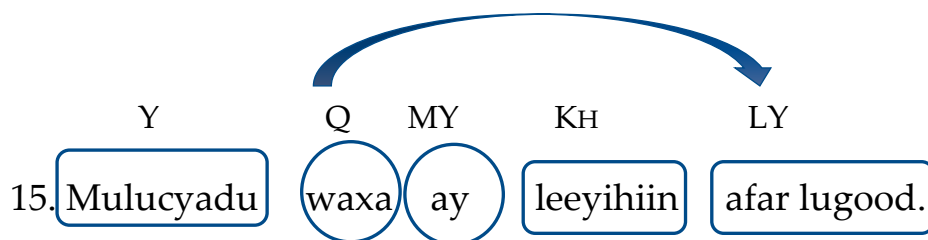
leeyihiin = 2 mawduuc: yeele + layeele

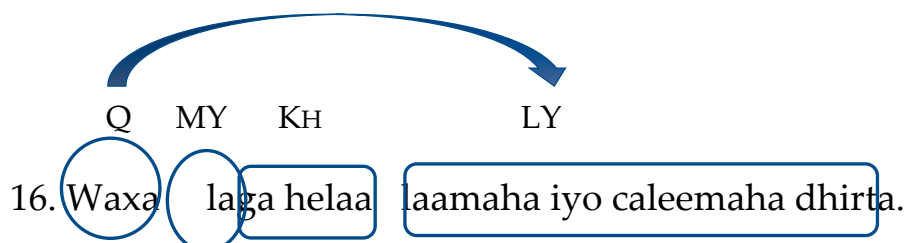
xannaanayso = 2 mawduuc: yeele + layeele

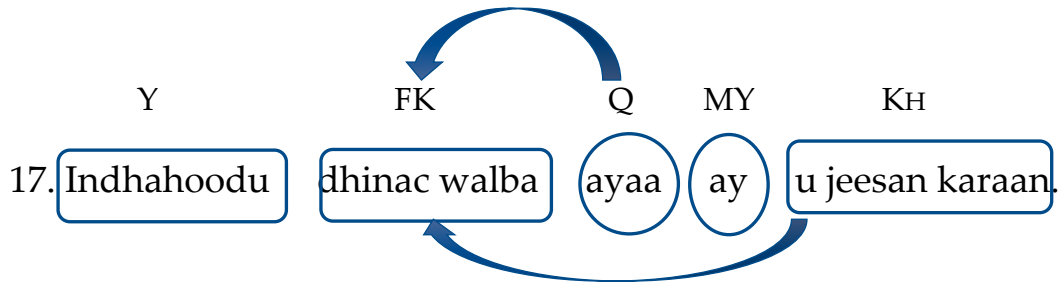
I frågor behöver man inte ha subjektspronomen.
ku aragtay = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab
'weligaa' är inte något nödvändigt argument/mawduuc.

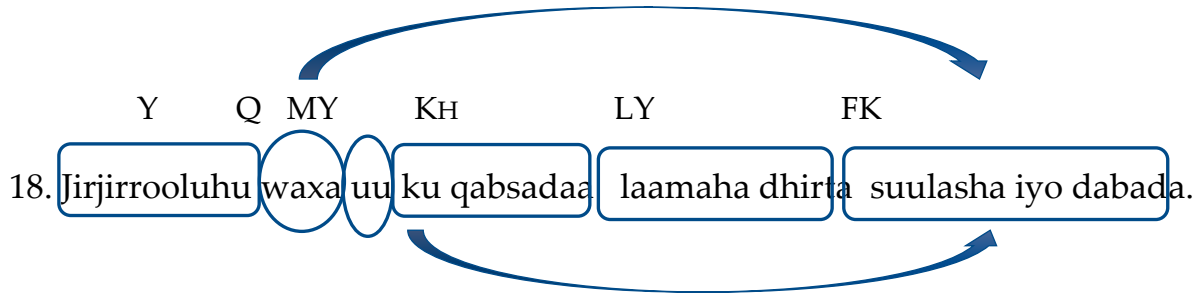
leeyihiin = 2 mawduuc: yeele + layeele

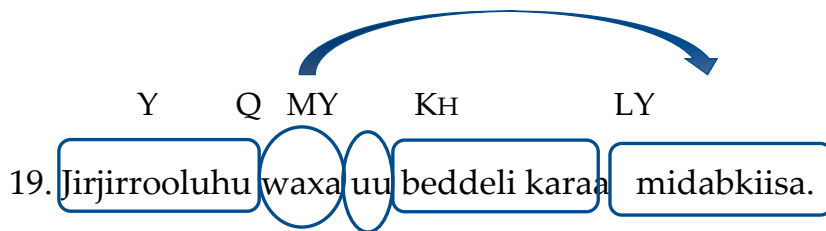
ka hela = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

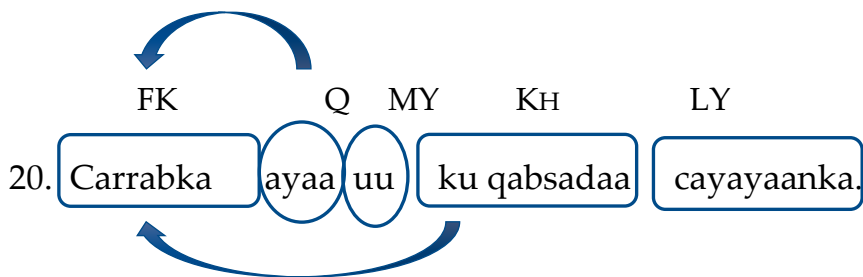
u jeesan = 2 mawduuc: yeele, falkaab

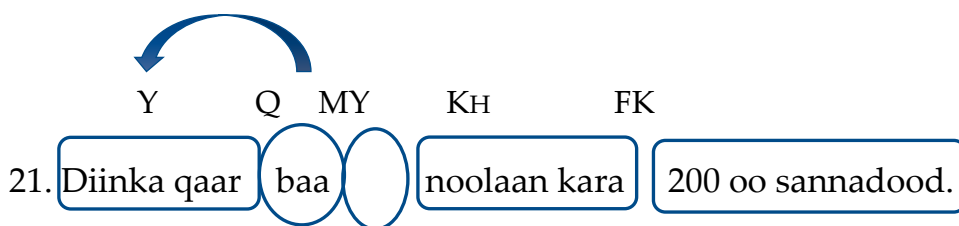
ku qabsadaa = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

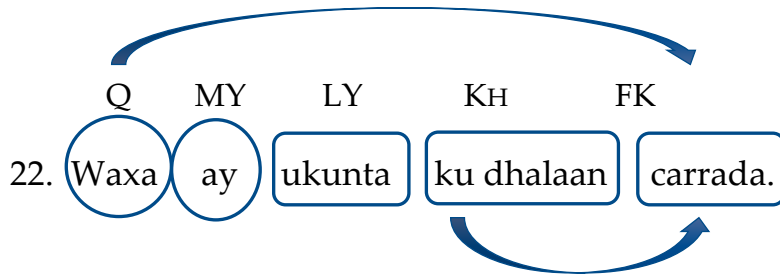
beddeli = 2 mawduuc: yeele + layeele

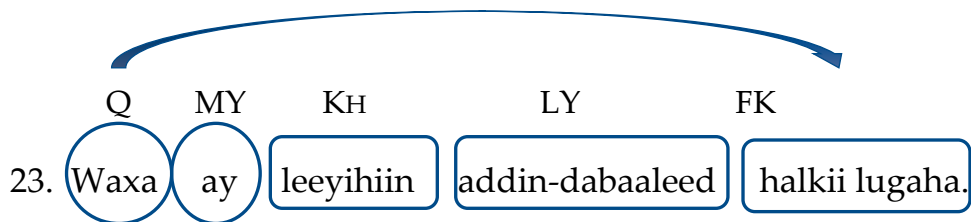
ku qabsadaa = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

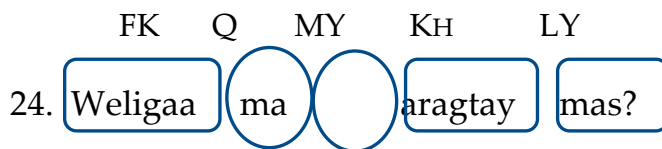
noolaan = 2 mawduuc: yeele + falkaab

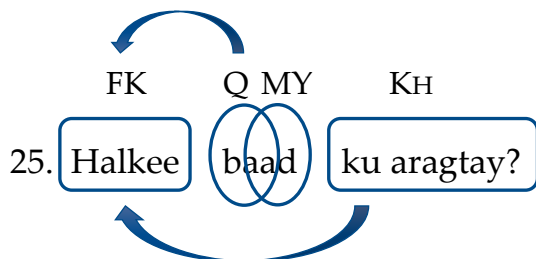
ku dhalaan = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

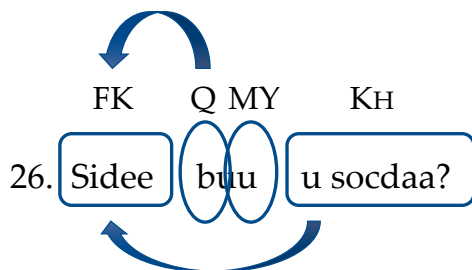
leeyihiin = 2 mawduuc: yeele + layeele

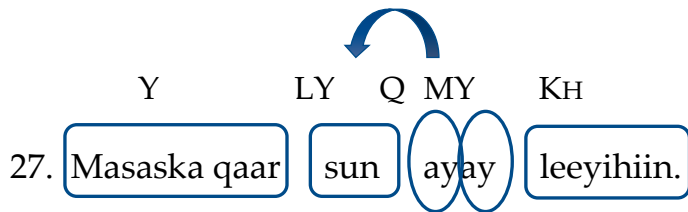
aragtay = 2 mawduuc: yeele + layeele

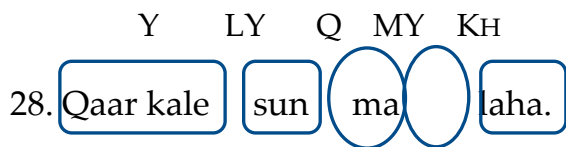
ku aragtay = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

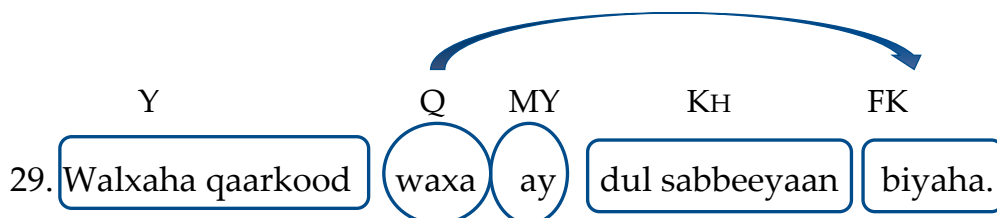
u socdaa = 2 mawduuc: yeele + falkaab

leeyihiin = 2 mawduuc: yeele + layeele

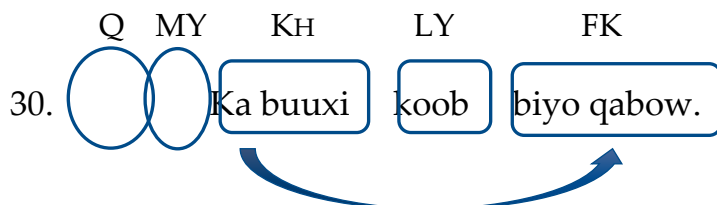

laha = 2 mawduuc: yeele + layeele

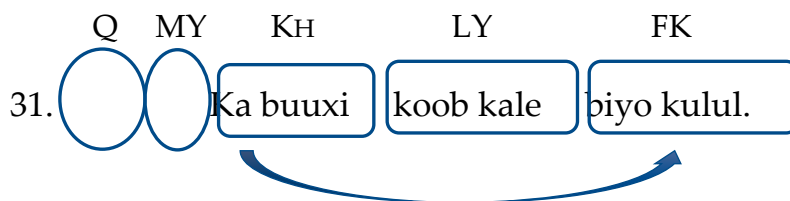

dul sabbeeyaan = 2 mawduuc: yeele + falkaab

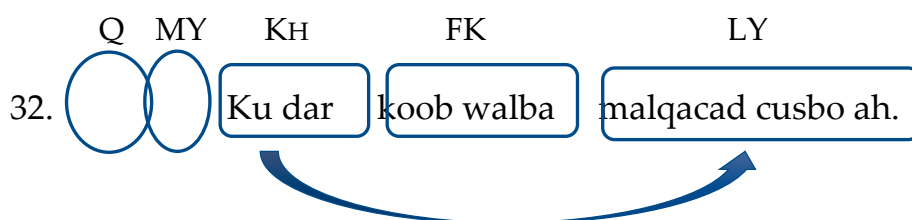
Imperativsatser saknar både satsmarkör och kort subjektspronomen!!

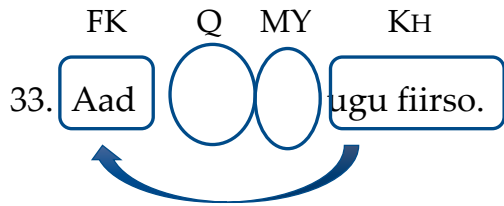
ka buuxi = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

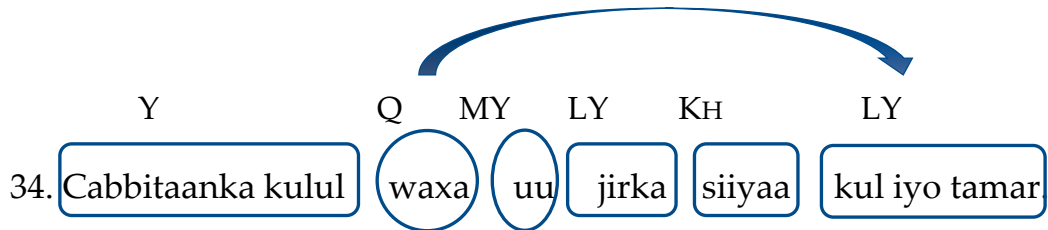
ka buuxi = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

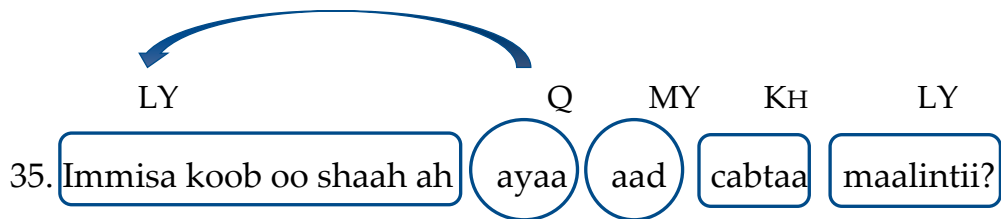
ku dar = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

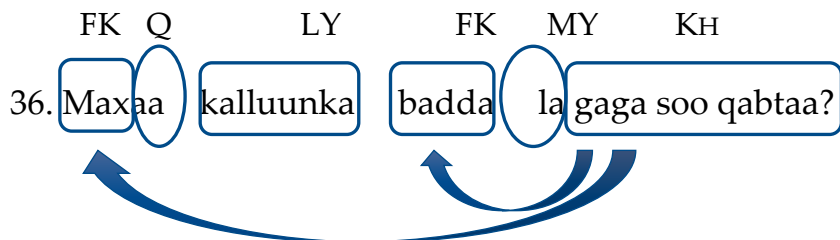
u fiirso = 2 mawduuc: yeele + layeele

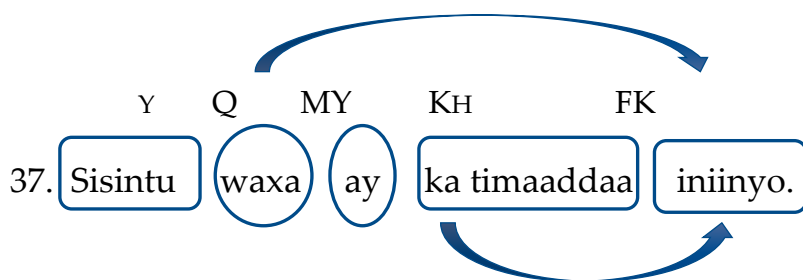
siiyaa = 3 mawduuc: yeele + layeele + layeele

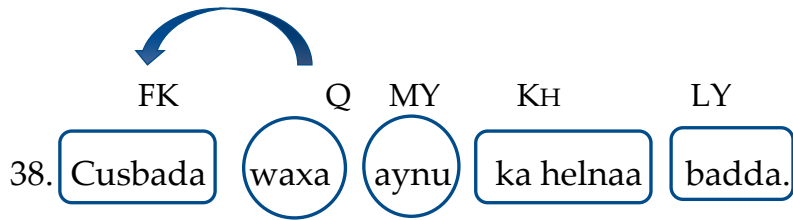
cabtaa = 2 mawduuc: yeele + layeele

kaga soo qabtaa = 4 mawduuc: yeele + layeele + falkaab + falkaab

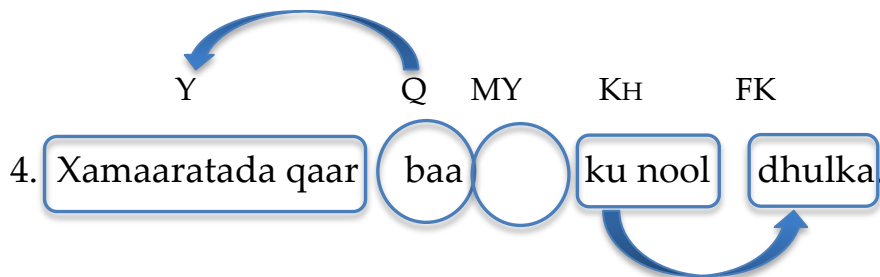
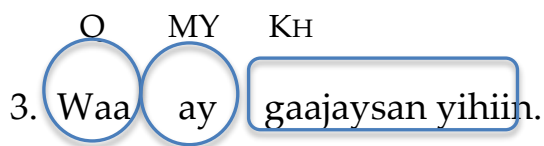
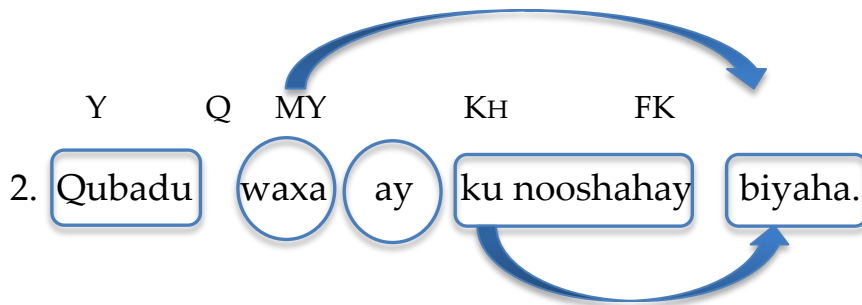
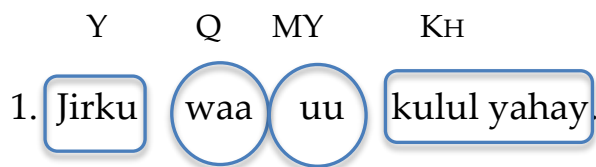

ka timaaddaa = 2 mawduuc: yeele + falkaab

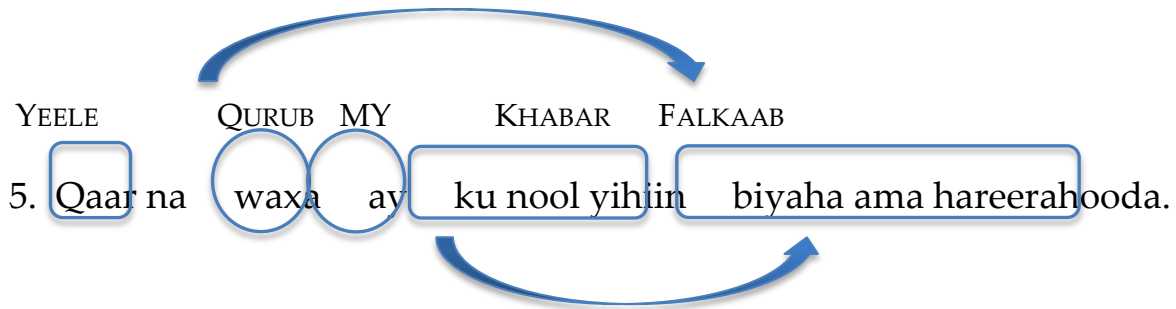

ka helnaa = 3 mawduuc: yeele + layeele + falkaab

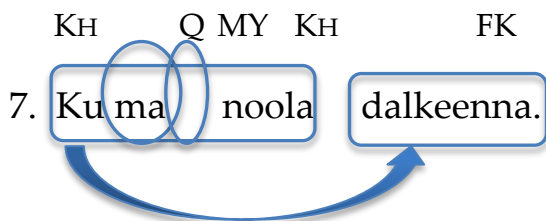
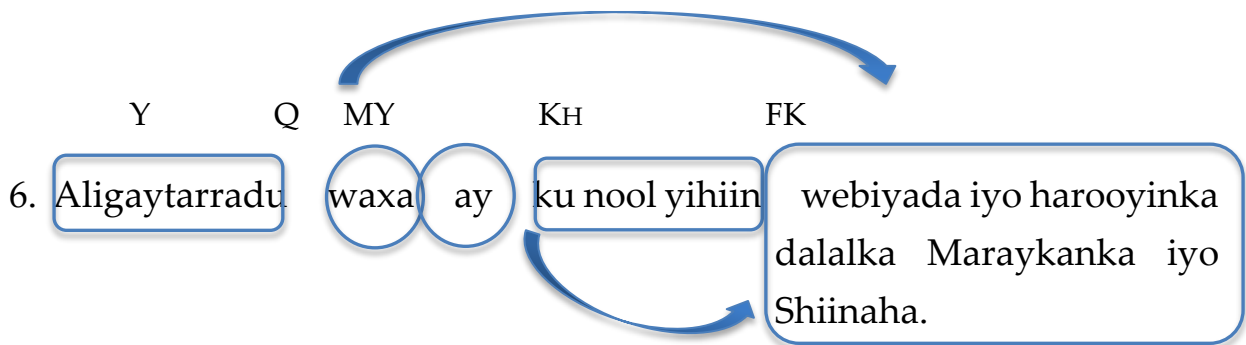
106. Naqtiin: predikat som innehåller adjektiv

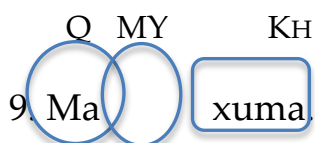
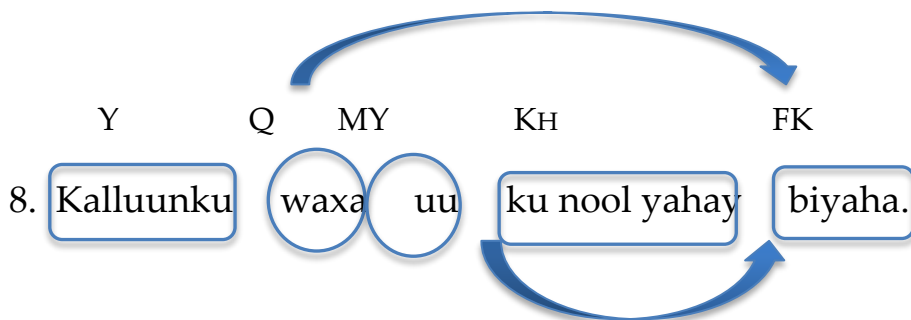
När subjektet är fokuserat är det omöjligt att ha ett kort subjektspronomen.

Konjunktioner, som -na, brukar inte säknas som någon satsdel. Den har i stället till uppgift att binda samman den här satsen med den föregående satsen.

I nekade påståenden måste man inte ha subjektspronomen.

I nekade påståenden måste man inte ha subjektspronomen.

107. Naqtiin: predikat som innehåller substantiv

1. Cali ^Y ^Q ^{KH}
Cali waan macallin.

2. Rudhayaashu ^Y ^Q ^{KH}
Rudhayaashu waan xawayaanno yaryar.

3. Xamaaratadu ^Y ^Q ^{KH}
Xamaaratadu waan dhiig qaboobe.

4. Anigu ^Y ^Q ^{MY} ^{KH}
Anigu waxaan ahay Faadumo aabbaheed.

5. Magacaygu ^Y ^Q ^{MY} ^{KH}
Magacaygu waan Maxamed.

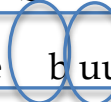
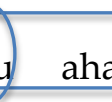

6. Anigu ^Y ^Q ^{MY} ^{KH}
Anigu waxaan ahay Faadumo hooyadeed.

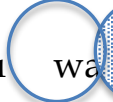

7. Magacaygu ^Y ^Q ^{KH}
Magacaygu waan Aamina.

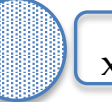

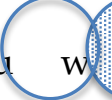

8. Waa sidee   midabkeedu?

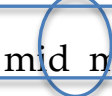
9. Jirjirrooluhu wa mulac.

10. Sidee   buu ahaa midabkiisu?

11. Shaaha iyo bunku wa cabbitaan kulul.

12. Yaxaasyada iyo aligaytarradu wa xamaarato aad u waaweyn.

13. Saytuunka iyo muusku w iniinyo.

14. Carradu isku mid ma aha meel walba.

11. Oraah-faleedka iyo weerta dhimman

FG! magacuyaalka yeelaha aan cayinnayn

oraah-faleed: **loo kaso** (relevant för ordföljden)

xubnaha weerta: yeele: **la** + khabar: **u kaso** (relevant för betydelsen)

oraah faleed: **la garto**

xubnaha weerta: yeele: **la** + khabar: **garto**

111. Oraah-faleedyada

Markera **verbfraserna** i meningarna. Vilken typ av ord ingår i fraserna?

1. Ceelkii ayaa uu dib **ugu soo noqday**

2 horyaale + qurub jiheed + fal

si uu **u sii hubsado**

horyaale + qurub jiheed + fal

sababta uu xadhigani dhagaxa **u gooyay**.

horyaale + fal

2. Dababeedna Ceesaantii waxay **ku dul socotay** buundada dusheeda.

horyaale + qurub meeled + fal

3. Dadka badankooduna Daahir ayaa ay **la dhinac yihiin**.

horyaale + qurub meeled + fal

4. Fadlan **iska kay illow**.

magacuyaal layeele (is) + horyaale (ka) + magacuyaal layeele + fal

5. In aan qof kale **noqdo**

fal

marka aad **iga ag dhowdahay**,

magacuyaal layeele (i) + horyaale (ka) + qurub meeled + sifo (dhow) + fal

ayaan **kuu sheegi lahaa**.

magacuyaal layeele (ku) + horyaale (u) + fal madaxeed + falkaaliye

6. Intii uu reerkooda **ku sii socday**,

horyaale + qurub jiheed + fal

Guure waxa uu jidka **ku arkay** ceelal badan.

horyaale + fal

7. Lexojeclo laba nin **kama wada qosliso**.

horyaale (ka) + qurub diidmeed (ma) + qurub jiheed (wada) + fal

8. Madaxa maro cawl ah ayaa si khafiif ah **ugu dul goglan**,

laba horyaale + qurub meeled + sifo

hoos marka ay **u soo dhaadhacdo**

horyaale (u) + qurub jiheed + fal

ayay **dhex gashaa** midabka guduudka ah

qurub meeled + fal

ee diraca garbaheeda hoos **uga daaddega**.

2 horyaale (u+ka) + fal

Även verbet *ah* förekommer tre gånger och utgör mycket små verbfraser.

9. Middiyo waaweyn baa ay **la soo wada baxeen**.

horyaale (la) + 2 qurub jiheed + fal

10. Saddex nin ayaa **isugu kay tegay**.

magacuyaal layeele (is) + laba horyaale (u+ku) + magacuyaal layeele + fal

11. Salaan ayuu **kula soo orday**.

2 horyaale + qurub jiheed + fal

12. Soomaalidu marxaladahaas oo dhan waa ay **ka soo dul boodeen...**

horyaale (ka) + qurub jiheed (soo) + qurub meeled (dul) + fal

13. Subaxdii marka waagu beryo ayaa waxaa **laga wada quraacdaa**

magacuyaal yeele (la) + horyaale (ka) + qurub jiheed + fal

hal guri oo si joogto ah **la isugu yimaado**.

magacuyaal yeele + magacuyaal layeele + 2 horyaale + fal

14. Waana inay keligeed **sii dhinac martaa** Guriga cidlada ah.

qurub jiheed + qurub meeled + fal

15. Weli ma waxaad **rumaysan tahay**

sifo + fal

in aannu annagu **isku kiin dilayno?**

magacuyaal layeele (is) + horyaale (ku) + magacuyaal layeele (kiin) + fal

16. Wuxuu galka **kala soo baxay** seeftiisa oo aad u af badan.

2 horyaale (ka+la) + qurub jiheed (soo) + fal

17. Ma **ii soo saari kartaa** boorsooyinka?

magacuyaal layeele (i) + horyaale (u) + qurub jihees (soo) + fal madaxeed + falkaaliye

18. Wiilkii mar kale ayuu warqadihii **yaryaraa kula noqday** gudaha.

yaryaraa: *sifo (yaryar) + fal (ahaa)*

2 *horyaale (ku + la) + fal*

19. Xaawo ayaa **na soo dirtay**.

magacuyaal layeele (na) + qurub jiheed (soo) + fal

20. Faadumo aad ayay **ugu faraxday** aragtida curadda saaxiibteed.

2 *horyaale (u + ku) + fal*

112. Weeraha ku bilaabma *in*

112. Weeraha ku bilaabma *in*

Stryk under alla *in*-satser (*att*-satser; weer-dhammaystir).

Är bisatsen **subjekt** eller **objekt/adverbial** i förhållande till huvudsatsen.

Markera även de andra fraserna i huvudsatsen som

subjekt, **partikelfras**, **predikat** och **objekt/adverbial**.

Är subjektet markerat med någon subjektsändelse?

1. **Weedha hore** waxa ay **sheegeysaa** **in laba qof iskaashatada ku biireen.**
in laba qof iskaashatada ku biireen

hore: ingen subjektsändelse: adjektiv som slutar på -e kan inte få någon ändelse.

2. **Dhammaan waxyaabahaasi** waxay **suurageliyaan**
in hadalka si wanaagsan loo kaso.
in hadalka si wanaagsan loo kaso

waxyaabahaasi: subjektsändelsen -i

4. **Qofka akhriyayaa** wuxuu **garanayaa** **in aanu hadalkaasi dhammayn.**
Qofka akhriyayaa **in aanu hadalkaasi dhammayn**

akhriyayaa: *subjektsändelsen -aa*

5. Waa ay adag tahay in la garto weydiinta.
in la garto weydiinta

In la garto weydiintu waa ay adag tahay
Waydiintu waa ay adag tahay.

ingen subjektsändelse i slutet av mening, men man skulle kunna ha -u

dhacdadan.

6. Waxa ay sheegeysaa in kursiga la jebiyey Cali lahaa.
in kursiga la jebiyey Cali lahaa
kursiga la jebiyey

7. Weedhii hore waxa ay sheegeysay in Cali kursiga jebiyey.
in Cali kursiga jebiyey

hore: ingen subjektsändelse efter adjektiv på -e

11. Dhallinyaradu waxa ay awood buuxda u heleen
in ay hantaan kaalintoodii.
in ay hantaan kaalintoodii.

subjektsändelsen -u

12. Waxa gef weyn ah in qashinka lagu daadiyo magaalada dhexdeeda.
in qashinka lagu daadiyo magaalada dhexdeeda

Kaasi waxa uu ahaa gef weyn.

In qashinka lagu daadiyo magaalada dhexdeeda waa gef weyn.

ingen subjektsändelse i slutet av mening

13. Waxa la tuhmi karaa in gabayaagu uu cilmiga sayniska aqoon u lahaa?
in gabayaagu uu cilmiga sayniska aqoon u lahaa

15. (Adigu) Ma qabtaa in geelu ka nacfi badan yahay xoolaha kale?
in geelu ka nacfi badan yahay xoolaha kale

17. Dadku guryaha waxa uu u dhistaa in ay ku nastaan.
in ay ku nastaan

Dadku: *subjektsändelsen -u*

18. Qodobkaasi waxa uu baabuurta farayaa
in ay jidka ka maraan dhanka midigta.
in ay jidka ka maraan dhanka midigta.

subjektsändelsen -i

20. Waxaana igu habboon in aan geeskaaga ka duulo.
Waxaana igu habboon in aan geeskaaga ka duulaa.
in aan geeskaaga ka duulo.

ingen subjektsändelse i slutet av mening, men man skulle kunna ha -aa

22. Waxa hubaal ah in ay Soomaaliya dhisi doonto bulsho cusub.
in ay Soomaaliya dhisi doonto bulsho cusub.

ingen subjektsändelse i slutet av mening

23. Talo waxay ku dhammatay in bisadda layska qabto.
in bisadda layska qabto.

ingen subjektsändelse på obestämt substantiv

24. Madaxdoodii waxay ku talisay in bisadda koor qoorta loo geliyo.
in bisadda koor qoorta loo geliyo.

ingen subjektsändelse efter demonstrativ ändelse -ii

25. Bal aan eego in ay dameeruhu dhan yihiin.
in ay dameeruhu dhan yihiin.

26. Wuxuu u sheegay in jidka ka horreeya ay joogaan laba libaax.
in jidka ka horreeya ay joogaan laba libaax.
jidka ka horreeya

27. Wuxuu kula taliyey in aysan marin jidkaas libaaxyadu joogaan.
in aysan marin jidkaas libaaxyadu joogaan.
jidkaas libaaxyadu joogaan.

28. Laakiin talo waxay ku dhammaatay in la maro jidkii.
in la maro jidkii.

ingen subjektsändelse på obestämt substantiv

30. Duqii wuxuu ku taliyey in rida qoorta laga gooyo.
in rida qoorta laga gooyo.

ingen subjektsändelse efter demonstrativ ändelse -ii

31. Wanaaggu wuxuu yahay in qaanuunka la raaco.
in qaanuunka la raaco.

subjektsändelse -u

32. Aniga ayaa doonayey in uu magaalada tago.
in uu magaalada tago.

ingen subjektsändelse före ayaa/baa

33. Waxa ay ogaatay in ay Ugaaso bugto oo ay sariirta jiipto.
in ay Ugaaso bugto oo ay sariirta jiipto.

34. Markaas ayay damacday in ay dib u noqoto.
in ay dib u noqoto.

35. Faadumo waxay markii hore welwel ka qabtay
in ay alaabteedii waydo.
in ay alaabteedii waydo.

36. Waxay ka shakiday
wiilka naftiisu inuu alaabta soo qaato oo irrid kale kala baxo.
wiilka naftiisu inuu alaabta soo qaato oo irrid kale kala baxo.

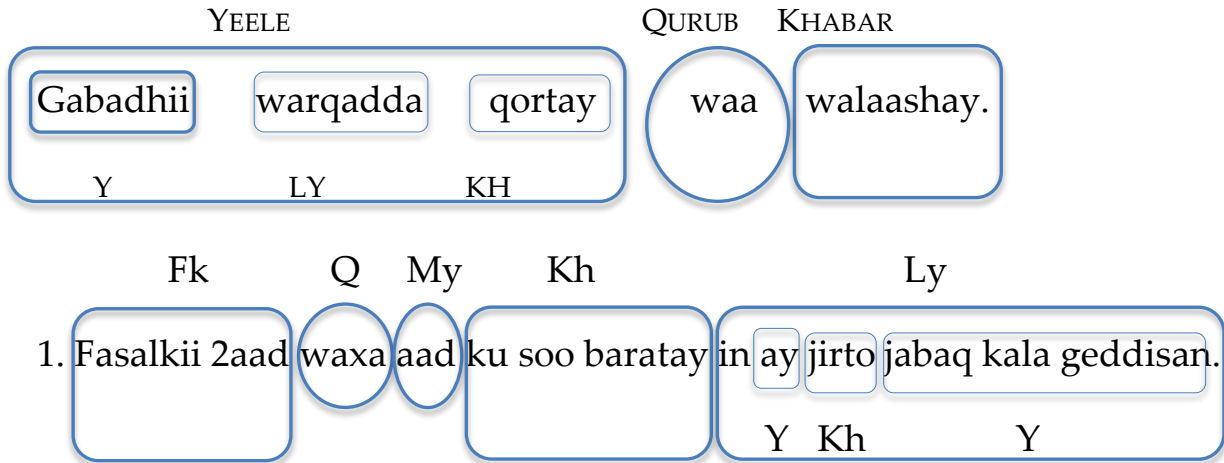
37. Wuxuu u sheegayay ilaalada

in uu oggolaansho ka haysto madaxda amniga.

in uu oggolaansho ka haysto madaxda amniga.

113. Innehållsbisatser med "in"

Mansuur & Puglielli 1999, s. 213:

12. Weer-faahfaahineedka

---

120. Satspartiklar, huvudsatser och bisatser

Hitta alla satspartiklar och alla predikat.

Avgör vilka satser som är bisatser.

Avgör vilken typ av bisats det är:

- in-sats
- attributsbisats = relativ bisats
- vilket ord är bisatsens huvudord (korrelat)?

Exemplen kommer från *Waxbarashada caafimaadka, Buugga 3*, Muqdisho 1994.

1. Koox ahaan u taxa SHILALKA ka dhici kara guriga ama dugsiga.

Attributsbisats/relativ bisats.

Huvudsatsen står i imperativ (amar). Därför finns ingen satsmarkör.

2. IMMISA WAXYAABOOD oo keeni kara shil ayaa kaaga muuqda sawirkan?

Attributsbisats/relativ bisats.

3. Ka feker shil. La falanqee kooxdaada SIDII la+uga hortegi lahaa.

Attributsbisats/relativ bisats.

Huvudsatsen står i imperativ (amar). Därför finns ingen satsmarkör.

4. Qor SIDII uu Maxamuud lugta uga jabay.

Attributsbisats/relativ bisats.

5. Aamina waxa ay akhriyeesaa BUUG cudurrada ka hadlaya.

Attributsbisats/relativ bisats.

6. Ilmuhu waxa ay shubanka ka qaadaan CAANAHA dhalada lagu siiyo.

Attributsbisats/relativ bisats.

7. Waxaan u malaynayaa in caanaha dhaladu ay keentay shubanka.

in → weer-dhamaystir

8. **WAXA** shubanka keenay waa caanaha dhalada.

Attributsbisats/relativ bisats. Huvudord/korrelat är 'waxa' *den sak (som)*.

I den här meningen är alltså inte 'waxa' någon satsmarkör.

Huvudsatsen innehåller inte något verb i predikatet, utan substantiv.

Huvudsatsen är alltså av typen OM + waa + OM:

Waxa ... waa caanaha ...

9. Arday kasta ha soo qoro **NOOCYADA CAANA BOORAHA** ee laga helo tuulada.

Attributsbisats/relativ bisats.

optativ – partikeln 'ha'

10. Ka sheekee **WAXA** uu sawirku dhigayo.

Attributsbisats/relativ bisats. Huvudord/korrelat är 'waxa' *det som*.

I den här meningen är alltså inte 'waxa' någon satsmarkör.

Huvudsatsen står i imperativ (amar). Därför finns ingen satsmarkör.

11. Isku beeg qofka iyo **HAWSHA** uu hore u qabtay.

Attributsbisats/relativ bisats.

Huvudsatsen står i imperativ (amar). Därför finns ingen satsmarkör.

12. **HADDII** aynu ka hortagno cudurradan, dhimashada carruurta waa yaraanaysaa.

Attributsbisats/relativ bisats.

13. Macallinku waxa uu ku tashaday in uu isticmaalo sawirrada Aamina.

in → weer-dhamaystir

121. Weer-faahfaahiyeedyada

Hitta alla *attributiva / relativa bisatser*.

Raadi *weer-faahfaahiyeedyada* oo dhan.

En relativ bisats ger information om ett ord i huvudsatsen.

Det ordet kallas bisatsens huvudord. Vilket ord är det?

1. Sätt ⟨(bisatsen)⟩ inom parentes.
2. Stryk under bisatsens huvudord.
3. Markera satsdelarna i huvudsatsen.
4. Kopiera varje huvudord + bisats och markera satsdelarna i bisatsen.

subjekt satspartikel predikat objekt adverbial predikatsfyllnad

*Övningsmeningarna kommer från Cabdulqaadir C. Diiriyes bok
Soodoog (London: Garanuug, 2000)*

1. Labo saacadood ka hor ayaa ay diyaaraddii ⟨⟨Faadumo la socotay⟩⟩ soo degtay.

→ diyaaraddii ⟨⟨Faadumo la socotay⟩⟩

2. Qofkii ⟨⟨dumar ah⟩⟩ waxa ay la raacaysay indhaha.

→ Qofkii ⟨⟨dumar ah⟩⟩

3. Waxaa maskaxdeeda dhex mushaaxayay mawjado ⟨⟨macaan iyo kharaar leh⟩⟩.

→ mawjado ⟨⟨macaan iyo kharaar leh⟩⟩.

4. Sawaxanka dadka, guuxa gawaarida, iyo dabaylo ⟨⟨ka dhacayay garoonka diyaaradaha⟩⟩ ayaa hadba kala goynayay xusuustaas fog ⟨⟨ee Faadumo dhex muquuranaysay⟩⟩.

→ Sawaxanka dadka, guuxa gawaarida, iyo dabaylo ⟨⟨ka dhacayay garoonka diyaaradaha⟩⟩

→ xusuustaas fog ⟨⟨ee Faadumo dhex muquuranaysay⟩⟩

5. Toos ayaa ay u abbaartay miisaskii <<ay fadhiyeen saraakiisha socdaalku>>.

→ miisaskii <<ay fadhiyeen saraakiisha socdaalku>>

6. Dadkii <<dibedda u soo baxay>> ee <<boorsooyinka jiidanayay>> ayaa ay ku xusuusatay kuweedii.

→ Dadkii <<dibedda u soo baxay>> ee <<boorsooyinka jiidanayay>>

7. Dhib ayaa ay kala kulantay in la+u oggolaado in ay u gudubto meesha <<(boorsooyinku yaallaan)>>.

→ meesha <<(boorsooyinku yaallaan)>>

8. In yar ka dib ayaa ay aragtay wiil <<dhallinyaro ah>>.

→ wiil <<dhallinyaro ah>>

9. (Adigu) Ma sidataa warqaddii <<uu ku qornaa tirsiga alaabtaada>>?

→ warqaddii <<uu ku qornaa tirsiga alaabtaadu>>

10. Boorsadii <<ay gacanta ku sidatay>> ayaa ay ka soo saartay warqado yaryar <<oo laga soo siiyay garoonka Dubai>> <<oo ay ku yaallaan lambarrada alaabteedu>>.

→ Boorsadii <<ay gacanta ku sidatay>>

→ warqado yaryar <<oo laga soo siiyay garoonka Dubai>>

→ warqado yaryar <<oo ay ku yaallaan lambarrada alaabteedu>>

11. Faadumo waxa ay isha ku haysaa illinka hore <<ee garoonka dadka ka soo baxaya>>.

→ illinka hore <<ee garoonka dadka ka soo baxaya>>

12. Waxa uu gudbiyay saddex irridood <<oo shaqaalaha keliya loo oggol yahay>>.

→ saddex irridood <<oo shaqaalaha keliya la+u oggol yahay>>

13. Xoogaa ka dib ayaa uu soo galiyay Faadumo meeshii <<alaabtu taallay>>.

→ meeshii <<alaabtu taallay>>

14. "Sug, aan kuugu yeero wiilal <<kula qaada>>."

→ wiilal <<kula qaada>>

15. Gabar <<aan saaxiib nahay>> ayaa i+u soo socota.

→ Gabar <<aan saaxiib nahay>> ???

16. Wiilkii boorsooyinkii waxa uu ugu tiiriyay meel <<gidaar ah>>.

→ meel <<gidaar ah>>

17. Ma aqaan wax <<ku dhacay saaxiibtay>>.

→ wax <<ku dhacay saaxiibtay>>

18. Waxaa soo muuqday saddex qof <<oo dumar ah>> <<oo kala da' ah>>.

→ saddex qof <<oo dumar ah>> <<oo kala da' ah>>

19. Dhinaca irridaha <<garoonka looga soo baxo>> ayaa ay ku degdegayaan.

→ irridaha <<garoonka la+uga soo baxo>>

20. Hawlo <<xaafadda ah>> ayaa ay ku mashquushay.

→ Hawlo <<xaafadda ah>>

21. Faadumo alaabtii ayaa gabdhihii u saareen baabuur <<ay wateen>>.

→ baabuur <<ay wateen>>

122. Relativa bisatser

Gabadhii (warqadda qortay) waa walaashay.

Gabadhii warqadda qortay

I satser med verb i jakad imperativ saknas både subjekt och satspartikel.
Weer amar ah wax yeele ama qurubweereed ah ma laha.

Akhri buugaggii (Cali kuu keenay).

buugaggii Cali kuu keenay.

Baabuurka (aan saaran nahay) Maxamed baa leh.

Baabuurka aan saaran nahay

Mooska (aad cunaysaa) waa ceeriin.

Mooska aad cunaysaa

Xayawaannada (qoobka lehi) waxa ay cunaan cawska iyo caleemaha.

Xayawaannada qoobka lehi

Magacow saddex shimbirood (oo cuna khudradda).

saddex shimbirood oo cuna khudradda

Magacow saddex shimbirood (oo cuna hilibka).

saddex shimbirood oo cuna hilibka

Magacow shimbir (jecel ubaxa).

shimbir jecel ubaxa

Magacow saddex shimbirood (oo cuna cayayaanka).

saddex shimbirood oo cuna cayayaanka

Magacow shimbir (aan duuli karin).

shimbir aan duuli karin.

Magacow walax (samaysa jabaq wayn).

walax samaysa jabaq wayn.

13. Erayada bilaabaya weer dhimman

131. Iskugeynta weeraha

a) Markera alla **satspartiklar**. Satspartiklar finns bara i huvudsatser.

b) Markera alla **predikat**.

c) Markera alla **bisatsinledare**.

d) Gör en ring runt **konjunktioner** och fraser som fogar samman två huvudsatser.

e) Stryk under alla **bisatser**.

f) Vilken betydelse har *bisatsen*? (tid, villkor, syfte, orsak...)

1. ...maalmaha intooda badan waxa ay qudaarta **ku wareejisaa** makhaayado iyo guryo, **waayo** dadka suuqu aad wax **ugama iibsadaan**.
orsak - sabab

2. Guuraleged **haddii** uu hub **soo qaatay** ayaa uu dhib **u geystay**...
villkor - shuruud

3. Cabbaar **markii** ay **wareegaysay** ayaa ay suuqa **meesha ugu horraysa** **uguna fiican** ka aragtay saaxiibteed Sakiyo...
tid - wakhti

4. ... si fiican ayaa **yeeshay** **haddii** aad jawaannadii na **u soo qaadday**...
villkor - shuruud

5. Maxaa **dhici kara** **haddii** halka masafku **kaga jiraa** neefsato?
villkor - shuruud

6. **Haddii** hadalkaasi dhab **yahay**, maxaa ay biyuhu **u geli waayeen** dhalada?
villkor - shuruud

7. Marka gacanta midig aad ku riixdid cabudhiyaha waxa aad arkaysa in cabudhiyihii in yar hoos u riixmay.

marka : tid - wakhti

in : weer-dhammaystire

8. Markii cabudhiyihii la cadaadshay hawadii buufiyaha ku jirtay ayaa wayday meel ay ka baxdo.

markii: weer wakhtiyeed

hawadii / meel – eray madaxeed + weer faahfaahiyeed

9. ... neefta oo dhan waa la diisi karaa hase yeeshee adke iyo hoor midna lama diisi karo.

hase yeeshee – oraah xiriiriyeed oo xiriirisa laba weermadaxeed

10. Maxaa tayuubka taayirku u adkaadaa marka la buuxiyo?

tid - wakhti

11. Buufiye keer oo buuxi ilaa ay kubbadu aad u adkaato.

tid - wakhti

12. Mugga kubadda wax miyaa iska beddelay markii kubaddu buuxsantay...?

tid – wakhti

ma? + ayaa → miyaa

13. Dhaladii marka lagu joogsaday, muggedii baa la yareeyay...

tid – wakhti

14. Koob biyo ku shub ilaa uu buuxsamo.

tid – wakhti

15. Adiga oo gacanta midig ku qaadaya, koobka qunyar gambi.

adiga waa eraymadaxeed + weerfaahfaahiyeed ku bilaabma xiriiriyaha oo

16. Ha **bayleen** biyuhu ilaa uumi bixiyaan.

tid – wakhti

17. Inta aan dhalada la **kulaylin**, gudaheeda waxa **ku jira** hawo.

tid – wakhti

18. Markii la **kulayliyey** hawadii baa meeshii **ka baxday**...

tid – wakhti

19. Dad badan ayaa waqti badan **noolaa** ka dib markii ay qaadeen cudurkan.

tid – wakhti

20. Sidii ayaa warkii **ku faafay** magaaladii ilaa uu boqorkiina **maqlay**.

tid – wakhti

21. Axmed waa **yimid** in kasta oo uu **soo daahay**.

medgivande - oggolaansho

22. Magaaladii baa uu **u tegay** in uu dawo **soo iibsado**.

in – weer-dhammaystire

23. Maxaa ay **samayn karaan** carruurta si ay **u kaalmeeyaan** waalidkood?

syfte – ujeedo

24. Saacaddu waxa ay ahmiyad weyn **u leedahay** nolosha magaalada, sababta oo ah waxa ay ina+**u sheegtaa** waqti sugan.

sababta oo ah: oraaq xiriiriyeed: sabab – orsak

25. Waxa aan **hubinayaa** qiyaastaydii **aniga oo** **adeegsanaya** miisaan.

aniga: eray madaxeed + weer faahfaahiyeed ku bilaabma xiriiriyaha oo

26. Waxa ay **noolaan kartaa** muddo dheer **iyada oo** aan biyo **cabbin**.

iyada: eray madaxeed + weer faahfaahiyeed ku bilaabma xiriiriyaha oo

27. **Marka** hadalku **qoran yahay**, waa **in** ay **jiraan** astaamo ...

in – weer-dhammaystire

marka – weer wakhtiyeed

28. **Haddii** hadalka lagu **joojiyo** meelahaas **qofka** **akhriyayaa** wuxuu **garanayaa** **in** aanu hadalkaasi **dhammayn**.

haddii: villkor – shuruud

qofka: eray madaxeed + weer faahfaahiyeed

in – weer dhammaystir

29. Waxa **jira** **marar** ay **adag tahay** **in** la **garto** weydiinta.

marar: eray madaxeed + w. faahfaahiyeed

in – weer dhammaystir

30. Waxay **sheegeysaa** **in** **kursiga** (la **jebiyey**) Cali **lahaa**.

in *kursiga* *Cali lahaa* – w. dhammaystir

kursiga *la jebiyay* – w. faahfaahiyeed

31. Weedhii horena waxay **sheegeysay** **in** Cali kursiga **jebiyey**.

in: weer dhammaystir

32. Maxaa aad **u malaynaysaa** **in** uu **ka dhasho** jacaylku?

in : weer-dhammaystire

33. Mase **rumaysan tahay** **in** la+**u dhinto** jacaylka?

in : weer-dhammaystire

34. Dhallinyaradu waxa ay awood buuxda **u heleen** **in** ay **hantaan** **kaalintoodii**.

u + in : weer-dhammaystire, macnihiisu waa ujeeddo (syfte)

35. Waxa gef weyn ah in qashinka lagu daadiyo guryaha hortooda ama magaalada dhexdeeda.

in : weer-dhammaystire

36. Ma qabtaa in geelu ka nacfi badan yahay xoolaha kale?

in : weer-dhammaystire

37. Dadku guryaha waxa uu u dhistaa in ay ku nastaan, seexdaan, ...

in : weer-dhammaystire : ujeeddo - syfte

38. Bal aan eego oo xisaabo in ay dameeruhu dhan yihiin.

in : weer-dhammaystire : layeele (dhinaca naxwaha) ama ujeeddo (dhinaca macnaha)

ingen satspartikel i huvudsatsen, eftersom det är en optativsats (hab talo)

39. Aniga ayaa doonayey in uu magaalada tago.

in : weer-dhammaystire : layeele

40. Xoogaa iswaraysi iyo isbarasho ayaa lagu mashquulay intii baabuurku garoonka ka soo fogaanayay.

intii : wakhti

41. Hadda Dubay ayaa aan ka soo kacay (aakiin) reer Maraykan ayaa aan ahay...

42. Waxa ay jiiddeen boorsooyinkii Faadumo ilaa ay dibedda ugu saareen.

ilaa : wakhti

43. Waaba la soo hadlay xalay (aakiin) hadda teleefanka ma qabanayso.

44. Ku dhowaad 20 daqiiqo ka dib ayaa uu soo baxay wiilkii isaga oo aan gacanta waxba ku sidan.

xaalad / duruuf - omständighet

45. Wiilkii, isaga oo aan dib soo eegin, ayaa uu ku noqday gudihii.

xaalad / duruuf - omständighet

132. Vilken typ av bisats?

1.

Biyaha waxa lagu kayd in karaa berkado waaweyn marka roobku da'ayo.
marka roobku da'ayo

Bisatsen finns inuti huvudsatsens adverbial. Bisatsen är en bestämning till adverbalets huvudord, substantivet *marka*. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Markaas ayaa biyaha lagu kayd in karaa berkado waaweyn.

Goorma?

Marka roobku da'ayo.

Meningen innehåller alltså en **attributsbisat (relativ bisats)**. Hela bisatsen inklusive det inledande huvudordet *marka* är alltså en tidsangivelse och den **fungerar som ett tidsadverbial** till huvudsatsen.

Bisatsens verb *da'ayo* står i **progressivt presens konjunktiv (madhacdo)**.

2.

Marka ay dhirtu ku baxdo carrada waxa ay hakin kartaa biyaha socda.
biyaha socda

Här finns två attributsbisatser (relativa bisatser).

Den första bisatsen finns inuti huvudsatsens adverbial. Bisatsen är en bestämning till adverbalets huvudord, substantivet 'marka'. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Markaas bay hakin kartaa biyaha socda.

Goorma?

Marka ay dhirtu ku baxdo carrada.

Den andra bisatsen består bara av ett enda ord och finns inuti huvudsatsens objekt. Bisatsen är en bestämning till objektets huvudord, substantivet 'biyaha'. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Marka ay dhirtu ku baxdo carrada waxa ay hakin kartaa **biyaha**.

Biyahee?

Biyaha socda.

Meningen innehåller alltså två **attributsbisatser (relativa bisatser)**. Hela bisatserna inklusive det inledande huvudordet **fungerar som tidsadverbial respektiv objekt** i huvudsatsen.

Verbet i den första bisatsen står i **presens konjunktiv** (hab madhacdo): baxdo.

Verbet i den andra bisatsen står i vanligt presens (hab guud), men i reducerad form. Det beror på att huvudordet 'biyaha' är bisatsens subjekt. Då används reducerad form.

3.

Tani waxa ay caawinaysaa

in aanay biyuhu qaadin carrada wanaagsan ee sare.

in aanay biyuhu qaadin carrada wanaagsan ee sare

Här finns en att-sats (weer dyaamaystir). Hela att-satsen fungerar som objekt till huvudsatsens verb *caawinaysaa*.

Verbet i bisatsen är negerat och står därför i **reducerad konjunktiv** (madhacdo): aan qaadin. Den reducerade konjunktivformen slutar alltid på **-n** och negationen i en bisats är alltid **aan**.

4.

Carrada sare waxa ay u fiican tahay dhirta baxaysa.

dhirta baxaysa

Här finns en attributsbisats (relativ bisats). Den består bara av ett enda ord och finns inuti huvudsatsens adverbial. Bisatsen är en bestämning till adverbialets huvudord, substantivet *dhirta*. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Carrada sare waxa ay u fiican tahay **dhirta**.

Dhirtee?

Dhirta baxaysa.

Meningen innehåller alltså en **attributsbisats (relativ bisats)**. Hela bisatsen inklusive det inledande huvudordet **fungerar som adverbial** i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen står i reducerad form i **vanligt presens (hab guud)**. Det beror på att huvudordet *dhirta* (korrelatet) är bisatsens subjekt. Då används kortform.

5.

Marka uu roobku da'oo biyaha qaarkood waxa ay galaan dhulka.

Marka uu roobku da'oo

Här kan det vara svårt att bestämma om *dhulka* bör kallas objekt eller adverbial. Argument för objekt är att den här satsdelen inte behöver någon preposition. Argument för adverbial är att den här satsdelen uttrycker en plats.

Här finns en attributsbisats (relativ bisats). Den finns inuti huvudsatsens adverbial. Bisatsen är en bestämning till adverbialets huvudord, substantivet *marka*. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Markaas baa biyaha qaarkood galaan dhulka.

Goorma?

Marka uu roobku da'oo

Meningen innehåller alltså en **attributsbisats (relativ bisats)**. Hela bisatsen inklusive det inledande huvudordet **fungerar som tidsadverbial** i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen står i enkelt **presens konjunktiv (madhacdo)**: da'oo.

6.

Waxa muhiim ah

in lagu daboolo cawska iyo caleemaha xididdada dhirta.

in lagu daboolo cawska iyo caleemaha xididdada dhirta

Här finns en att-sats (weer dhammaystir). Hela att-satsen fungerar som subjekt i huvudsatsen, dvs. som subjekt till huvudsatsens predikat 'muhiim ah'. Jämför:

Taasi waa muhiim.

Verbet i bisatsen står i enkelt **presens konjunktiv** (madhacdo): daboolo.

7.

Immisa xayawaan oo biyaha ku nool ayaa aad magacaabi kartaa?

Immisa xayawaan oo biyaha ku nool

Här finns en attributsbisats (relativ bisats). Den finns inuti huvudsatsens objekt. Bisatsen är en bestämning till *immisa xayawaan*. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Immisa xayawaan ayaa aad magacaabi kartaa?

Meningen innehåller alltså en **attributsbisats (relativ bisats)**. Hela bisatsen inklusive det inledande huvudordet **fungerar som objekt** i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen står egentligen i **kortform** (ah), men denna form försvinner efter adjektiv. 'Nool' är ju ett adjektiv.

nool + ahaa > noolaa

nool + ah > nool

8.

Xayawaannada qaar baa biyaha ka soo baxa si ay wax u cunaan.

si ay wax u cunaan

Eftersom huvudsatsens subjekt *xayawannada qaar* är fokuserat får inte huvudsatsen innehålla något kort subjektspronomen.

Här finns en attributsbisats (relativ bisats). Den finns inuti huvudsatsens adverbial. Bisatsen är en bestämning till substantivet *si*. Bisatsen och det inledande huvudordet *si* fungerar tillsammans som ett **adverbial** som uttrycker **syfte**. En bisats med denna betydelse brukar kallas **final bisats**. Verbet i bisatsen står i **konjunktiv** (madhacdo), men i plural syns inte någon skillnad i stavningen mellan vanligt presens och konjunktiv. Man kan därför pröva att ändra hela meningen till singular. Verbet i bisatsen borde då få konjuntivformen *cuno*.

9.

Waxa **aan** **u malaynayaa** **in ay walxahani sabbeeyaan.**
in **ay walxahani** **sabbeeyaan**

Här finns en att-sats (weer dhammaystir). Hela att-satsen fungerar som adverbial till huvudsatsens predikat *u malaynayaa* eftersom predikatet innehåller en preposition.

Precis som i den föregående meningen står verbet i bisatsen i **presens konjunktiv** (madhacdo), men eftersom det är 3:e person plural så slutar både vanligt presens och konjunktiv på **-aan**.

10.

Maxaa **ku dhaca** **sonkorta** **marka lagu daro biyo kulul?**
marka **lagu daro** **biyo kulul**

Här finns en attributsbisats (relativ bisats). Den finns inuti huvudsatsens adverbial. Bisatsen är en bestämning till adverbialets huvudord *marka*. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Max aa ku dhaca **markaas** sonkorta.

Goorma?

Marka lagu daro biyo kulul.

Meningen innehåller alltså en **attributsbisats (relativ bisats)**. Hela bisatserna inklusive det inledande huvudordet **fungerar som**

tidsadverbial i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen står i **presens konjunktiv** (madhacdo): ku daro.

11.

Waxa aynu ogaan doonnaa **walxaha ku milma biyaha.**
walxaha ku milma biyaha

Här finns en attributsbisats (relativ bisats). Den finns inuti huvudsatsens objekt. Bisatsen är en bestämning till objektets huvudord *walxaha*. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Waxa aynu ogaan doonnaa **walxahaas**.

Walxahee?

Walxaha ku milma biyaha.

Meningen innehåller alltså en **attributsbisats (relativ bisats)**. Hela bisatserna inklusive det inledande huvudordet **fungerar som objekt** i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen står i reducerad form i **vanligt presens (hab guud)**. Det beror på att huvudordet *walxaha* är bisatsens subjekt. Då används alltid reducerad form.

12.

Ku rid walxahan mid walba **koob ay biyo ku jiraan.**
koob ay biyo ku jiraan

Den här meningen innehåller ingen satsmarkör och inget kort subjektspronomen eftersom predikatet i huvudsatsen står i **imperativ (amar)**. Imperativsatser får aldrig innehålla satsmarkör och kort subjektspronomen.

Här finns en attributsbisats (relativ bisats). Den finns inuti huvudsatsens adverbial. Bisatsen är en bestämning till adverbialets huvudord *koob*. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Ku rid walxahan mid walba **koobkaas**.

Koobkee?

Koobka ay biyo ku jiraan.

Meningen innehåller alltså en **attributsbisats (relativ bisats)**. Hela bisatserna inklusive det inledande huvudordet **fungerar som adverbial** i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen (jiraan) står i **presens konjunktiv** (madhacdo), men eftersom det är 3 person plural så slutar konjunktiven på –aan, precis som vanligt presens (hab guud).

13.

Aad ugu firso bal in ay biyaha ku milmaan.
in ay biyaha ku milmaan

Den här meningen innehåller ingen satsmarkör och inget kort subjektspronomen eftersom predikatet i huvudsatsen står i **imperativ (amar)**. Imperativsätser får aldrig innehålla satsmarkör och kort subjektspronomen.

Här finns en att-sats. Hela in-satsen fungerar som adverbial i huvudsatsen, eftersom predikatet *ugu firso* innehåller två prepositioner (*u + u → ugu*). En av prepositionerna pekar på adverbialiet *aad* och den andra pekar på att-satsen.

Verbet i bisatsen står i **presens konjunktiv** (madhacdo), men eftersom det är 3 person plural så slutar konjunktiven på –aan.

14.

Ku qor shaxdan wixii aad aragtay.
wixii aad aragtay

Den här meningen innehåller ingen satsmarkör och inget kort subjektspronomen eftersom predikatet i huvudsatsen står i **imperativ**

(amar). Imperativsatser får aldrig innehålla satsmarkör och kort subjektspronomen.

Här finns en attributsbisats (relativ bisats). Den finns inuti huvudsatsens objekt. Bisatsen är en bestämning till objektets huvudord, substantivet *wixii*. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen, t.ex.

Ku qor shaxdan **waxyaabahaas**.

Waxyaabahee?

Wixii aad aragtay.

Meningen innehåller alltså en **attributsbisats (relativ bisats)**. Hela bisatserna inklusive det inledande huvudordet **fungerar som objekt** i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen (aragtay) står i vanligt enkelt **preteritum**.

15.

Cutubkan waxa aad ku baratay **in walxaha qaar biyaha dul sabbeeyaan.**
in walxaha qaar biyaha dul sabbeeyaan

Här finns en att-sats (weer dhammaystir). Hela att-satsen fungerar som objekt till verbet *baratay* i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen står i **presens konjunktiv** (madhacdo), men eftersom det är 3 person plural så slutar konjunktiven på *-aan*. Pröva att byta ut 'walxaha' mot ett ord i singular.

16.

(Iniinta madow ayaa laga soo gooyaa geedka.)

Dabadeedna waa la dubaa **ilaa ay madow noqdaan.**
ilaa ay madow noqdaan

Denna bisats börjar med med konjunktionen *ilaa*. Hela bisatsen fungerar som tidsadverbial i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen står i **presens konjunktiv** (madhacdo), men eftersom det är 3 person plural så slutar konjunktiven på *-aan*.

17.

Dabadeedna waa la shiidaa oo waxana laga dhigaa budo.

Här finns ingen bisats, utan två huvudsatser som förbinds med konjunktionen *oo*. Att det är två huvudsatser ser man lätt på att varje sats har en satsmarkör: *waa* respektive *waxa*. Båda satserna innehåller också den sammanbindande konjunktionen *-na* som alltid skrivs tillsammans med ett av de första orden i satsen.

18.

Waxa jira saddex nooc oo carro ah.
saddex nooc oo carro ah

Här finns en attributsbisats (relativ bisats). Den finns inuti huvudsatsens subjekt. Bisatsen är en bestämning till *saddex nooc*. Man kan pröva detta genom att ta bort bisatsen:

Waxa jira saddex nooc.

Eftersom huvudordet är subjekt till verbet i bisatsen så står verbet i bisatsen i kort form, dvs. *ah*.

19.

Cutubkan waxa aad ku baratay
carro-madowda in ay ku fiican tahay beerashada.
carro-madowda in ay ku fiican tahay beerashada

Här finns en att-sats. Ibland står inte *in* som första ord i bisatsen, utan efter bisatsen subjekt. Så är det i den här meningen. Hela att-satsen fungerar som objekt till verbet *baratay* i huvudsatsen.

Verbet i bisatsen står i **presens konjunktiv** (madhacdo), men verbet *yahay/tahay* har samma former i konjunktiv som i vanlig indikativ (hab guud), så man märker ingen skillnad i skrift.

20.

Waa ay adag tahay in ay dhirtu ku baxdo carro-dhoobada.
in ay dhirtu ku baxdo carro-dhoobada.

Här finns en att-sats. Hela att-satsen fungerar som subjekt till predikatet *adag tahay* i huvudsatsen. Om subjektet är en bisats används kort subjektspronomen i femininum, kanske därför att ordet *in* är ett feminint substantiv.

Verbet i bisatsen står i **presens konjunktiv** (madhacdo): *baxdo*.

14. Jaadadka weeraha

---

141. Weer-weydiimeedyada

1. walaalkaa, daartaas, nool

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Ma walaalkaa ku nool yahay daartaas?
Walaalkaa ma ku nool yahay daartaas?
Daartaas ma ku nool yahay walaalkaa?
Walaalkaa daartaas ma ku nool yahay?
Miyuu walaalkaa ku nool yahay daartaas?
Walaalkaa miyuu ku nool yahay daartaas?
Daartaas miyuu ku nool yahay walaalkaa?
?Miyaa walaalkaa ku nool yahay daartaas?
Haa, wuu ku nool yahay.

b) en ja/nej-fråga med fokus på adverbiallet

Walaalkaa ma DAARTAAS baa uu ku nool yahay?
Walaalkaa ma DAARTAAS buu ku nool yahay?
Walaalkaa ma DAARTAASuu ku nool yahay?
Walaalkaa ma DAARTAAS ayaa uu ku nool yahay?
Walaalkaa ma DAARTAAS ayuu ku nool yahay?
Walaalkaa DAARTAAS miyaa uu ku nool yahay?
Walaalkaa DAARTAAS miyuu ku nool yahay?
Ma DAARTAAS buu ku nool yahay walaalkaa?
Ma DAARTAAS ayuu ku nool yahay walaalkaa?
DAARTAAS miyuu ku nool yahay walaalkaa?
Haa, DAARTAAS ayuu/buu ku nool yahay.

b) en ja/nej-fråga med fokus på subjektet

alltså inget subjektspronomen (uu)

Ma WALAALKAA baa ku nool daartaas?
Ma WALAALKAA baa daartaas ku nool?
Ma WALAALKAA ayaa ku nool daartaas?
WALAALKAA miyaa ku nool daartaas?
WALAALKAA miyaa daartaas ku nool?
Haa, WALAALKAY baa ku nool.

c) en innehållsfråga med ett frågeord

Yaa ku nool daartaas?
Daartaas waxaa ku nool WALAALKAY.
WALAALKAY baa ku nool.

XAGGEE ku nool yahay walaalkaa?
XAGGUU ku nool yahay walaalkaa?
XAGGEE buu ku nool yahay walaalkaa?
HALKEE ku nool yahay walaalkaa?
HALKEE buu ku nool yahay walaalkaa?
HALKEE ayuu ku nool yahay walaalkaa?
DAARTAAS buu ku nool yahay.
Waxa uu ku nool yahay DAARTAAS.

2. suuq, tagaa, maanta

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Ma tagtay maanta suuqa?
Suuqa ma tagtay maanta?
Suuqa ma tagaysaa maanta?
Suuqa ma (ay/aad) tagaysaa maanta?
Suuqa ma (uu/aan) tagayaa maanta?
Maanta suuqa ma tagaysaa?
Miyaad suuqa tagaysaa maanta?
Haa, waan tagayaa suuqa.

Haa, (suuqa) waan tagayaa.

Maya, ma tegayo suuqa.

b) en ja/nej-fråga med fokus på platsadverbiallet

Ma SUUQA baad tagaysaa maanta?

Ma SUUQaa tagtay maanta?

Ma SUUQA baa tagtay maanta?

Ma SUUQA ayaa tagtay maanta?

Maanta ma SUUQA ayaad tagaysaa?

SUUQA miyaad tagaysaa maanta?

SUUQA miyaad tagtay maanta?

Maanta ma waxaad tagaysaa SUUQA?

Haa, SUUQA baan tagayaa.

Haa, SUUQA ayaan tagayaa maanta.

b) en ja/nej-fråga med fokus på tidsadverbiallet

MAANTA miyaad suuqa tagaysaa?

Ma MAANTA ayaad suuqa tagaysaa?

Ma waxa uu tagay suuqa MAANTA?

c) en innehållsfråga med ett frågeord

MAXaad u tagaysaa suuqa?

GOORMA ayaad tagaysaa suuqa?

GOORMA ayaad suuqa tagaysaa?

GOORMaad suuqa tagaysaa? - Maanta

HALKEEd tagaysaa maanta?

HALKEE baa aad tagaysaa maanta?

Yaa tagay suuqa maanta?

KUMaa tagay suuqa maanta?

XAGGEE baa aad tagaysaa maanta?

XAGGEE baad tagaysaa maanta?

XAGGEEd tagaysaa maanta?

XAGGEE tagaysaa maanta?

XAGGEE baad maanta tagaysaa?

SUUQA ayaan tegayaa maanta.

SUUQaan tegayaa maanta.

Waxaan tagayaa SUUQA.

3. innaga, caano, maalaa, geel, lo' iyo adhi

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Innagu ma ka maalnaa geela caano?

Anigu ma maalaa caanaha?

Innagu miyaynu ka maalnaa geela caano?

Innagu geela ma maalna?

Ma laga maalaa caanaha geela?

Annagu caano ma ka maalnaa geela, adhiga iyo lo'da?

Haa, waan ka maalnaa.

Maya, ma maalno.

b) en ja/nej-fråga med fokus på subjektet

Ma ANNAGaa maalna geela?

Ma INNAGA baa maalna geela?

Ma ANIGA baa maala caanaha geela, lo'da iyo ariga?

Ma ANIGaa maala caanaha geela, lo'da iyo ariga?

Ma INNAGA ayaa caanaha ka maalna geela, adhiga iyo lo'da?

Ma INNAGaa caanaha ka maalna geela, adhiga iyo lo'da?

Ma INNAGA UUN baa caanaha ka maalna geela, adhiga iyo lo'da?

INNAGA miyaa ka maalna caanaha geela, adhiga iyo lo'da?

Haa, INNAGA baa maalna.

Haa, INNAGaa maalna.

b) en ja/nej-fråga med fokus på adverbiallet

Ma GEEL, ADHI IYO LO' UUN baan annagu caano ka maalnaa?

Ma GEELA ayaan ka maalnaa caano?

GEELA miyaan ka maalnaa caano?
GEELA miyaynu ka maalnaa caano?
Haa, geela baan ka maalnaa.

b) en ja/nej-fråga med fokus på objektet

Ma CAANO UUN ayaa aynu ka maalna geela, adhiga iyo lo'da?

c) en innehållsfråga med ett frågeord

Yaa maala?
KUMaa maala?
Yaa inagala maala caanaha geela, adhiga iyo lo'da
ANNAGA ayaa maalna.
ANNAGaa maalna.

SIDEE ayaa loo maalaa?
SIDEE loo maalaa?
SIDAN ayaa loo maalaa.
Waxa loo maalaa SIDAN.

GOORMA ayaa la maalaa?
MARKEE baan annagu caanaha ka maalnaa xoolaha?

MAXaan innagu caano uga maalnaa geela, adhiga iyo lo'da?

4. caano, inta badan, keenaa, miyi

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Ma laga keenaa caano miyiga?
Miyaa laga keenaa caano miyiga?
Haa, waa laga keenaa.

b) en ja/nej-fråga med fokus på subjektet

Ma ADIGA baa ka keena caano miyiga?

ADIGA miyaa ka keena caano miyiga?

Haa, ANIGA ayaa ka keena.

b) en ja/nej-fråga med fokus på adverbiallet

MIYIGA miyaad ka keentaa caano?

Ma waxaad ka keentaa caano MIYIGA?

b) en ja/nej-fråga med fokus på objektet

Ma CAANO ayaad ka keentaa miyiga?

c) en innehållsfråga med ett frågeord

HALKEED ka keentaa caanaha?

HALKEE baad ka keentaa caanaha?

HALKEE ayaa aad ka keentaa caanaha?

– Miyiga.

5. caano, jiraa, haamo culan

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Caanuhu ma ku jiraan haamo culan?

Miyay ku jiraan caanuhu haamo culan?

Haa, way ku jiraan.

b) en ja/nej-fråga med fokus på subjektet

Ma CAANO ayaa ku jira haamahan?

CAANO miyaa ku jira haamahan?

Haamahan ma waxaa ku jira CAANO?

Haa, CAANO ayaa ku jira.

c) en innehållsfråga med ett frågeord

MAXay ku jiraan caanuhu?

HALKEE ayay ku jiraan caanuhu?

HALKay ku jiraan caanuhu?

Waxay ku jiraan **HAAMO CULAN**.

6. caanaley, qoyksiinna, helaa, caano

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Qoyksiinna **ma** laga helaa caanaley?

Qoyksiinnu **ma** ka helaan caano caanaleyda?

b) en ja/nej-fråga med fokus på adverbiallet

Ma CAANALEYDA bay qoyksiinnu ka helaan caano?

Haa, **CAANALEYDA bay** qoyскеenna ka helaan.

c) en innehållsfråga med ett frågeord

MAXaa ay caanaleyda qoyksiinnu uga helaan caano?

CAANALEYDEE qoyksiinnu ka helaan caano?

CAANALEYDEE ayaa ay qoyksiinnu ka helaan caano?

IMMISA QOF ayaa caanaley ah qoyksiinna?

Waxa ah **LABA QOF**.

7. weli, caano, iibsadaa, caanaley

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Weli caano **ma** ka iibsatay caanaley?

Weli **ma** ka iibsatay caanaley caano?

Haa, **waa aan** ka iibsaday.

b) en ja/nej-fråga med fokus på objektet

CAANO miyaad ka iibsatay caanaley?

Ma CAANO baad ka iibsatay caanaley?

Haa, **CAANO baan** ka iibsaday.

c) en innehållsfråga med ett frågeord

IMMISA LITIR OO CAANO AH baad ka iibsatay caanaleyda?

HAL LITIR baan ka iibsaday.

8. nijaar, shaqeeyaa, nijaarad

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Nijaar ma ka shaqeeyaa nijaaradda?

Anigu ma ka shaqeeyaa nijaaradda?

Nijaarku miyuu ka shaqeeyaa nijaaradda?

b) en ja/nej-fråga med fokus på adverbiallet

Ma NIJAAR baad ka shaqaysaa?

Ma waxa uu ka shaqeeyaa NIJAARADDA?

b) en ja/nej-fråga med fokus på subjektet

Ma NIJAAR baa ka shaqeeya nijaaradda?

c) en innehållsfråga med ett frågeord

XAGGEE baa uu ka shaqeeyaa nijaarku?

XAGGUU ka shaqeeyaa nijaarku?

NIJAARADDA HARGEYSA ayaa uu ka shaqeeyaa.

NIJAARADDA HARGEYSA ayuu ka shaqeeyaa.

NIJAARADDUU ka shaqeeyaa.

KUMAA ka shaqeeya nijaaradda?

YAA ka shaqeeya nijaaradda?

Waxa ka shaqeeya nijaarka.

IMMISAA ka shaqeeya nijaaradda?

9. isaga, adeegsadaa, miishaar iyo dubbe

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Isagu ma adeegsadaa miishaar iyo dubbe?

b) en ja/nej-fråga med fokus

Isagu ma waxa uu adeegsadaa MIISHAAR IYO DUBBE?

c) en innehållsfråga med ett frågeord

MUXUU adeegsadaa?

MAXAA uu adeegsadaa?

YAA adeegsada miishaar iyo dubbe?

WAXA adeegsada ISAGA.

WAXA adeegsada NIJAAR(KA).

10. alaab, isaga, sameeyaa, alwaax

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Isagu ma sameeyaa alwaax?

Nijaarku ma sameeyaa alwaax?

Albaabbo ma sameeyaa?

b) en ja/nej-fråga med fokus på subjektet

ISAGA miyaa sameeya alwaax?

Alaabta ma ISAGAA ka sameeya alwaax?

b) en ja/nej-fråga med fokus på objektet

Ma ALBAABBO baa uu sameeyaa?

Ma ALBAABBO ayaa uu sameeyaa?

ALBAABBO miyaa uu sameeyaa?

c) en innehållsfråga med ett frågeord

11. nijaar, sameeyaa, albaabbo, kuraas, miisas iyo sabuurado

a) en ja/nej-fråga utan fokus

b) en ja/nej-fråga med fokus

c) en innehållsfråga med ett frågeord

12. walaalkaana, macallin

a) en ja/nej-fråga utan fokus

b) en ja/nej-fråga med fokus

c) en innehållsfråga med ett frågeord

13. hooyaday, immika, Boorame, shaqeeyaa

a) en ja/nej-fråga utan fokus

b) en ja/nej-fråga med fokus

c) en innehållsfråga med ett frågeord

14. iyada, deggan, Jabbuuti

a) en ja/nej-fråga utan fokus

Iyadu ma deggan tahay Jabbuuti?

Ma deggan tahay Jabbuuti?

Miyaad deggan tahay Jabbuuti?

Ma aad deggan tahay Jabbuuti?

b) en ja/nej-fråga med fokus på subjektet

IYADA miyaa deggan Jabbuuti?

Ma IYADA ayaa deggan Jabbuuti?

Ma IYADA baa deggan Jabbuuti?

Ma IYADaa deggan Jabbuuti?

b) en ja/nej-fråga med fokus på

JABBUUTI miyay deggan tahay?

c) en innehållsfråga med ett frågeord

15. aniga, Hargeysa, tagaa, immika

a) en ja/nej-fråga utan fokus

b) en ja/nej-fråga med fokus

c) en innehållsfråga med ett frågeord

15. Weer-diidmeedka

---

151. Weer-diidmeedyada

1. Bilda ett positivt påstående utan fokus

Sahro waa ay tagaysaa suuqa maanta.

2. Bilda ett negativt påstående utan fokus

Sahro ma (ay) tagayso suuqa maanta.

3. Bilda ett positivt påstående med fokus på subjektet

Sahro ayaa/baa tagaysa suuqa maanta.

reducerad verbform, inget subjektspronomen

4. Bilda ett negativt påstående med fokus på subjektet

Sahro ayaan tagayn(in) suuqa maanta.

Sahro baan tagayn(in) suuqa maanta.

5. Bilda ett positivt påstående med fokus på objektet/adverbialet

Sahro waxa ay maanta tagaysaa suuqa.

Sahro waxa ay tagaysaa suuqa maanta.

6. Bilda ett negativt påstående med fokus på objektet/adverbialet

Sahro waxa aanay tagayn(in) suuqa.

Sahro waxa aanay tagayn(in) suuqa maanta.

7. Bilda en positiv fråga utan fokus

Sahro ma tagaysaa suuqa maanta?

Sahro ma ay tagaysaa suuqa maanta?

Sahro **miyay** tágays**aa** suuqa maanta?

< *ma + ay

8. Bilda en negativ fråga utan fokus

b. Sahro **miyaanay** tagayn(in) suuqa maanta?

< ma? + aan + ay

Sahro **miyaysan** tagaynin suuqa maanta?

< ma? + ay +s+ aan

Sahro **ma** tagays**o** suuqa maanta? + intonation!

Sahro **ma** tagays**o miyaa** suuqa maanta?

Sahro **ma** tagays**o** suuqa maanta **miyaa**?

9. Bilda en positiv fråga med fokus på subjektet

Ma Sahro **ayaa** tágays**a** suuqa maanta?

Ma Sahro **baa** tágays**a** suuqa maanta?

Sahro **miyaa** tágays**a** suuqa maanta?

< *ma+ayaa

~~*Ma waxa maanta suuqa tagaysa SAHRO?~~

10. Bilda en negativ fråga med fokus på subjektet

b. **Ma** Sahro **ayaan** tágaynin suuqa maanta?

Ma Sahro **ayaan** tágaynin suuqa maanta?

< ayaa + aan + aan

Ma Sahro **baan** tágaynin suuqa maanta?

Sahro **miyaan** tágaynin suuqa maanta?

Sahro **miyaanan** tágaynin suuqa maanta?

< *ma+ayaa+aan

11. Bilda en positiv fråga med fokus på objektet/adverbiallet

Sahro **ma** waxa ay tagaysaa suuqa maanta

Ma suuqa baa ay tagaysaa Sahro maanta?

Ma maanta baa ay tagaysaa Sahro suuqa?

Ma waxa ay Sahro tagaysaa suuqa maanta?

Ma waxa ay Sahro tagaysaa maanta suuqa?

12. Bilda en negativ fråga med fokus på objektet/adverbiallet

b. Sahro **ma** waxays**an** tagayn(in) suuqa maanta?

b. Sahro **ma** (waxayn**an**) tagayn(in) suuqa maanta?

b. Sahro **ma** wax**aan**ay tagayn(in) suuqa maanta?

13. Bilda en positiv uppmaning (imperativ, amar)

Sahro, tag suuqa maanta!

14. Bilda en negativ uppmaning (förbud, amar diidmo ah)

b. Sahro, ha tagin suuqa maanta!

15. Bilda en positiv önskan (optativ, hab talo/rajo)

b. Sahro ha tagto suuqa maanta.

16. Bilda en negativ önskan (optativ, hab talo/rajo)

b. Yays**an** tegin suuqa maanta.

b. (Ayays**an**) tegin suuqa maanta.

b. Y**aan**ay tegin suuqa maanta.

Sammanfattning av småorden

ma - frågepartikel

ma - negation

aan - negation

ayaa, baa, waxa - fokus

aan, aad, ay, uu - subjektspronomen

ha - önskningar, uppmaningar

yaa - nekad önskan

t. walaal, caano, ka maal, geel

j. nijaar, alaab, ka samee, alwaax

x. hooyo, immika, Afgooye, ka/ku shaqee

16. Codaynta

---

161. Codaynta

1. Vilka konsonantljud bildas med läpparna?

b, m, f

2. Vilka konsonantljud bildas med tungspetsen?

d, t, s, sh

3. Vilka konsonantljud bildas med tungspenen?

kh, q

4. Vilka konsonantljud bildas i svalget?

c, x

5. Vilka konsonantljud bildas med stämbanden?

h '

6. Vilka konsonantljud bildas genom att låta luften passerat ut genom näsan?

m, n

7. Hur många konsonanter finns det i somaliskan?

22 (hamsa + 21)

8. Hur många vokaler finns det i somaliskan?

(5 bokstäver: a, e, i, o, u, men vi är inte intresserade av bokstäver, utan av ljud)

10 olika ljud: a, ä, e, ë, i, i, o, ö, u, ü

lång och korta = 20: a, aa, e, ee, i, ii, o, oo, u, uu
ä, ää, ë, ëë, ï, ïï, ö, öö, ü, üü

20 (5 fudud gaaban, 5 fudud dheer, 5 culus gaaban, 5 culus dheer)

8. Hur många stavelser, hur många ljud, hur många konsonanter och hur många vokaler innehåller orden?

go 'aan   2 stavelser – 2 alan

g o ' aa n   5 ljud – 5 cod
2 vokaler/shaqal, 3 konsonanter/shibbane

weyn   en stavelse, hal alan

w ey n   3 ljud
en diftong / hal diftoon, 2 konsonanter/shibbane

9. shaqal culus

a. bisadda, libäähä, aqalka

b. köwdä, afarta, gabarta/gäbärtä

c. immisa, kuwan, lixdä

d. siddëeddä, sagaalka, saddexda

e. shanta, labada, gämbärkä

f. tobanka, wänäägsän, macallinka

g. qofka, fög, soddonka

h. baabuurka, barashada, älbäähkä

i. dhakhtarka, däällän, dheer

j. fasalka, aabbaha, dükäänkä

k. jööggä, boqolka, badan

l. isbitaalka, kalkaalisada, märöödigä

m. qöyskä, reerka, hooyada

n. wëyn, wadarta, yar

o. sariirta, gögöshä, qolka

p. yähäy, tahay, toban

q. aqalka, guriga, höygä

r. roobka, röötigä, sheekada

s. mündülkä, suunka, suulka

11. Undantag är markerade

habéen -ka maskulina : fallande : ton på näst sista vokalpositionen

caleén -ta feminina : stigande : ton på sista vokalpositionen

dúgsi -ga, dukáan -ka, maroodí -ga, Máryan, míis -ka, liín -ta, Cusmáan, túke / tuké, hooyo / hooyó, xafiís -ka (xafiis -ka), dhakhtár -ka, dhakhtarád -da, áfar -ta, sagaál -ka, baabúur -ka / baabuúr -ta, banoóni -ga, khatár -ta, kubbád -da, mágac -a, sariír -ta, tíro / tiró, caruúr -ta, wadár -ta, shimbír -ta, sóddon -ka, walaál -ka / walaásha, xáas -ka, xiddíg -ta, xisaáb -ta, wáy cunay, way cúnaysaa, cún!, cúna!, wúu tiriyyay, wuu tirínayaa, tíri!, tíriya!

162. Fonetik, Fonologi, Semantik

54. baraha, baruhu, barihii

1.

hyperonym: xayawaan

hyponymer: naasley, shimbir, xamaarato, kalluun, cayayaan

---

hyperonym: naasley

hyponymer: dameer, lo', bisad, iwm...

---

hyperonym: shimbir
hyponymer: gallayr, qoolleey, iwm...

---

hyperonym: xamaarato
hyponymer: mas, yaxaas, mulac, iwm...

---

hyperonym: kalluun
hyponymer: yuumbi, tarraaqad, libaaxbadeed, iwm...

2.

Här finns inget rätt svar eftersom du ska använda din fantasi för att skapa dessa termer.

3.

farac - avledning

micno ballaarin - överförd betydelse, utvidgad betydelse

sammi - synonym

lid - motsats

lammaanin - sammansättning

4.

- fonetik, läran om hur ljuden uttalas och uppfattas, dvs. hur de bildas i munnen, näsan och strupen, hur de transporteras genom luften och hur de uppfattas med öronen. Kort sagt läran om ljudens **exakta** uttal.

- fonologi, läran om hur ljuden används i ett visst språk, vilka ljud som man urskiljer och systematiskt använder i språket för att skapa ord, vilka regler som styr hur ljuden kan kombineras med varandra.

- fon, ett ljud, precis så som det låter i ett visst ord.
- fonem, ett mera abstrakt ljud, sådana ljud som en infödd uppfattar som ett specifikt ljud i ett visst språk.
- allofon, två olika foner som är varinater av samma fonem. T.ex. kan /j/ i somaliskan uttalas på lite olika sätt (ungefär som engelska **ch**ose eller **j**uice). Det är helt klart (minst) två olika foner, eftersom de låter olika, men det är bara ett enda fonem, eftersom de olika ljudens funktion är densamma. Betydelsen förändras inte beroende på hur man uttalar.
- stavelse, ett vokalljud med föregående och efterföljande konsonantljud.
- vokal, ett ljud med mycket klang som utgör centrum i en stavelse.
- konsonant, ett ljud med mindre klang som kan förekomma tillsammans med en vokal i en stavelse.

5.

- fonetik - codayn
- fonologi - cilmi-codeed
- fon, - cod
- fonem, - foniim
- allofon, - alloofon
- stavelse, - alan
- vokal, - shaqal
- konsonant - shibbane

6.

22: /ʃ/, /b/, /c/, /d/, /dh/, /f/, /g/, /h/, /j/, /k/, /kh/,
/l/, /m/, /n/, /q/, /r/, /s/, /sh/, /t/, /w/, /x/, /y/.

7.

/j/ kan uttalas på två olika sätt, tonande eller tonlöst. Uttalet beror främst på talarens regionala bakgrund.

/b/, /d/, /g/ kan uttalas lite starkare eller svagare, tonande eller mera tonlöst. Uttalet beror på positionen i ett ord och om bokstaven är enkel eller dubbel.

/q/ kan uttalas på lite olika sätt. Uttalet beror på positionen i ordet och hur energiskt personen uttalar.

8.

I somaliskan kan /b/, /d/ och /g/ uttalas nästan som tonlösa [p], [t], [k] i slutet av ord. I svenskan och engelskan är /b/ - /p/, /d/ - /t/, /g/ - /k/ alltid olika fonem.

I somaliskan kan /j/ uttalas på två olika sätt. Motsvarande ljud är fonem i engelskan, t.ex. Jill – chill

9.

I slutet av en stavelse, dvs. sist i ord och före en konsonant, förekommer inte /t/, /k/ och /m/. I stället förekommer /d/, /g/, /n/, t.ex. arag – arkaa, xun – xumayd.

10.

bb, dd, gg, mm, ll, nn, rr

11.

Ja, många av de andra konsonanterna kan också uttalas som långa, men det finns nästan inga ordpar som bara skiljer sig åt genom lång/kort konsonant. Det finns därför en mycket tydlig regel för somaliskans stavning som säger att bara de nämnda 7 konsonanterna får dubbelskrivas. Denna regel finns i de flesta skolböcker och många andra handböcker, t.ex. grammatikböcker.

12.

Javisst, det finns många sådana ord, t.ex. badan – baddan, Carab – carrab...

13.

Två mycket viktiga regler är t.ex. att ord inte får börja eller sluta med mer än en konsonant. I början av ord lägger man ofta till /i/ före en konsonantgrupp i lånord. I slutet av ord skjuter man ofta in en vokal mellan konsonanterna. Då använder man antingen samma vokal som redan finns i ordet eller ett /i/.

14.

Det finns många sådana par av ord i somaliskan där vokalerna skriva på samma sätt men uttalas på lite olika sätt, t.ex. Mudug – muruq, olol – orod, midig – misir, miis – miir.

15.

Oftast har t.ex. feminina substantiv sin höga ton på den sista vokalen i ordet. Det låter som att tonen stiger och blir högre mot slutet av sådana ord, t.ex. mindi, naag, gabar, bisad. Maskulina ord har oftast sin höga ton på den näst sista vokalbokstaven i ett ord. Det låter då som att tonen går ner mot slutet av ordet, t.ex. guri, miis, buug, boqor, macallin.

16.

Homografer är två ord som skriv på precis samma sätt, men som uttalas på lite olika sätt, t.ex. inan 'pojke' och inan 'flicka' eller beer 'lever' och beer 'trädgård'.
(Fullständiga) homonymer är ord som både skrivs och uttalas på precis samma sätt, t.ex.

Homofoner är ord som uttalas på samma sätt men som skrivs på olika sätt. Sådana ord kanske inte finns i somaliskan? På svenska finns det en del sådana ord, t.ex. men/män, kål/kol, jul/hjul, jäst/gäst, han/hann. De låter precis likadant, men skrivs på olika sätt. Skulle ey 'hund' och ay 'hon' kunna vara ett sådan ordpar i somaliskan?

17.

T.ex.

/o/ sist i ord > /a/ före ändelse

hooyo, hooy**a**da

/e/ sist i ord > /a/ före ändelse

aabbe, aabb**a**ha

/ah/ > /ih/ före /ii/

aabbaha, aabb**i**hiis

/ah/ > /uh/ före /u/

aabbaha, aabb**u**hu

/t/ > /s/ i verbändelser efter /i/ eller /y/

kart**a**a, kar**s**aa